

KAUNISTA KIPUA

Kehonmuokkaus ruumiinkuvan ja identiteetin muokkaajana ja ilmentäjänä

Saara Järvelä
Pro gradu -tutkielma
Helsingin yliopisto
Kulttuurien osasto
Kansatiede
Ohjaaja: Pia Olsson
Kevät 2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Kulttuurien osasto	
Tekijä – Författare – Author Saara Järvelä			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kaunista kipua – kehonmuokkaus ruumiinkuvan ja identiteetin muokkaajana ja ilmentäjänä			
Oppiaine – Läroämne – Subject Kansatiede – Ethnology – Etnologi			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu - tutkielma – Master's thesis – Pro gradu – avhandlingar		Aika – Datum – Month and year Kevät 2018	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 71
Tiivistelmä – Referat – Abstract Tutkielmani käsittelee kehonmuokkauksen roolia yksilön henkilökohtaisessa kehoprojektissa, jossa hän pyrkii muokkaamaan identiteettiään ja ruumiinkuvaansa vastaamaan omia tarpeitaan ja ihanteitaan. Kahdeksan haastateltavan sekä mediassa julkaistujen uutisointien avulla selvitän, millaisena yksilön muutosprosessi näyttäytyy ja millaisia merkityksiä itse kehonmuokkauksille ja niiden ottamiselle annetaan näissä kehoprojekteissa. Teoreettisena lähtökohtana toimii alati muutoksessa oleva identiteetti, jonka yksi osa on ruumiinkuva. Yksilö kulkee läpi elämänsä kahden ulottuvuuden välissä, joista havaitsemisen ulottuvuudessa hän kokee tarvetta muokata kehoaan jollain tapaa, ja asennoitumisen ulottuvuudessa hän kokee tyytyväisyyttä kehoonsa paranneltuaan itseään valitsemallaan kehonmuokkaustekniikalla. Jokainen muokkaa identiteettiään ja kehoaan haluamallaan tavoilla, jolloin erot määrittelee lähinnä yksilön persoonallisuus sekä sosio-ekonomiset mahdollisuudet. Teoriaosuudessa sivuan kehonmuokkausmaailman niin kutsuttuja moderneja primitiivejä, heidän kulttuurihistoriaansa sekä perustelen, miksi päätän kutsua haastateltaviani modernien primitiivien sijasta kehonmuokkausharrastajiksi. Tutkielmassani selvitän yksilöiden käsityksiä kehonmuokkauksen osuudesta omassa identiteettityössään, sen vaikutuksesta omaan kehosuhteeseen sekä henkilökohtaisia rajanvetoja kehonmuokkauksen maailmassa. Ensimmäisessä analyysiluvussa käsitteelen kehoprojekteja kontrollin sekä rituaalisuuden näkökulmasta. Seuraavassa analyysiluvussa tarkastelen kehonmuokkauksille annettuja merkityksiä sekä kehonmuokkauksen mukanaan tuomia sosiaalisia lieveilmiöitä. Viimeisessä analyysiluvussa pohdin kehonmuokkaukseen liitettyjä muoti-ilmiösyitä ja selvitän radikaalimpien kehonmuokkausten rajanvetoja sekä teknologisoitua kehonmuokkausta. Tutkielman perusteella kehonmuokkaukselle annetaan suuri rooli oman identiteetin rakentamisessa, mutta eroja on nähtävissä jokaisen yksilön kohdalla. Toisille kehonmuokkaus edustaa kehon koristamista, kun taas toisille se on tietoista toimintaa identiteettiä rakentaessa. Kehonmuokkausta pelkkänä koristautumisena pitävät löysivät kuitenkin haastatteluiden myötä jonkinlaisia syvällisiä merkityksiä näistä koristuksista. Yksilöllisten piirteiden vuoksi myös henkilökohtaiset rajanvedot eroavat toisistaan radikaalimpien kehonmuokkausten ollessa kyseessä. Kehonmuokkaus antaa yksilöille myös työkaluja vaikeiden tunteiden ja traumausten työstämiseen ja ylipääsemiseen. Kehoon voidaan tallettaa myös muistamisen arvoisina pidettyjä asioita kehonmuokkausten avulla. Teknisesti kehnnot, mutta syvällisten merkitysten läpäisemät kehonmuokkaukset nousevat paremmuudessa usein taidokkaiden, mutta merkityksettömien tai vääristä lähtökohdista otettujen kehonmuokkausten edelle. Parhaimmillaan kantajalleen tärkeä kehonmuokkaus toimii visuaalisena tuoteselosteena omasta persoonasta ja mieltymyksistä, jolloin tarve puhumiselle vähenee.			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Identiteetti, ruumiinkuva, kehonmuokkaus, kehoprojekti, modernit primitiivit			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampanin kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto.....	1
1.1. Tutkimustehtävä ja aiheen taustaa.....	1
1.2. Teoria ja käsitteet.....	6
1.2.1. Ruumiinkuva ja identiteetti kehonmuokkauksessa.....	6
1.2.2. Ketkä ihmeen modernit primitiivit?.....	9
1.3. Aineisto, kenttä sekä eettiset kysymykset.....	12
2. Kehoprojekti.....	16
2.1. Kontrolloitu keho.....	16
2.2. Ritualisoitu keho.....	24
3. Koristeltu keho.....	28
3.1. Merkitykset.....	28
3.2. Vapaata riistaa.....	35
4. Silpomista ja koristelua.....	40
4.1. Muoti-ilmiö vai ei?.....	40
4.2. Rajanvetoja.....	47
4.2.1. Lihakoukkuja ja irtoraajoja.....	47
4.2.2. Oman elämänsä robotit.....	57
5. Johtopäätökset.....	61
Lähteet.....	66

LIITE 1

1. Johdanto

1.1. Tutkimustehtävä ja aiheen taustaa

”Darwin said that Man admires and exaggerates what Nature gives him. However, Man not only exaggerates – he deliberately deforms the body out of all recognition, often enduring exquisite agonies as he twists and compresses, amputates, swells and shrinks, pierces and bruises and otherwise torments the natural shape of the human form.”¹

Se oli helmikuun aurinkoinen aamupäivä vuonna 2016. Päättäväisenä keräsin kannettavan tietokoneeni ja tutkimuskirjallisuuden kirjaston työpöydältä salkkuuni ja yliopiston lounasravintolan sijasta suuntasin kulkuni kohti Punavuoressa sijaitsevaa lävistys- ja tatuointistudiota. Päättäväisyyteni alkoi horjua hieman astuttuani sisälle studioon, ja lävistäjän penkkiin istahtaessani jalkani tärisivät jo pelosta. Kauhunsekainen katumus iski lävistäjän valmistellessa välineitään ja minun kertoessa edellisen suulävistyksen aiheuttamista komplikaatioista. Puristavat pihdit alahuulessani ja hetkellinen, vedet silmiin nostattava kipu neulan mennessä läpi huulestani. ”Ei, ei taas. Miksi taas?”, ajattelin jo kolmattatoista kertaa, kunnes lävistäjä ojensi minulle peilin nähdäkseni lopputuloksen. Jomottavasta kivusta huolimatta se oli jälleen kerran rakkautta ensisilmäyksellä, ja peilistä takaisin katsovat kasvot olivat taas pykälän verran vähemmän vaikeat katsoa. Jalkani tärisivät edelleen studioilta poistuessani, mutta nyt se oli adrenaliinin aiheuttamaa miellyttävää tärinää. Rakastuin kehonmuokkaukseen taas hieman enemmän.

Tässä pro gradu -tutkielmassa lähden jatkamaan kandidaatin tutkielmaani tatuoinneista identiteetin sekä ruumiinkuvan muokkaajina.² Tähän tutkielmaan sisällytän lisäksi muitakin kehonmuokkaustekniikoita, joita voitaisiin kulttuuriantropologi ja uskontotieteilijä Rufus Camphausenin määritelmän mukaan kutsua vapaasti suomennettuna invasiivisiksi kehontekniikoiksi, jotka voivat olla joko pysyviä tai ei-pysyviä muokkauksia.³ Kehonmuokkaus-käsitteen alle voidaan laskea satoja, ellei

¹ Brain 1979, 84.

² Järvelä 2014.

³ Camphausen 1997, 18–19.

tuhansia erilaisia tapoja muokata yksilön ulkonäköä aina hiustenleikkuusta kauneuskirurgiaan sekä bodaamisesta sairaudeksi määriteltävään pakonomaiseen laihduttamiseen. Rajaan oman tutkielmani aiheen kuitenkin kehonmuokkauksiin, joita

voidaan kutsua kehonkoristeiksi, ja termiä kehonmuokkaus käyttäessäni viittaa muun muassa tatuointeihin, lävistyksiin, polttomerkkeihin, arpitatuointeihin ja ihoimplantteihin.¹

Oma kehonmuokkausprojektini alkoi lapsena korvalävistyksillä ja pienellä tatuoinnilla 18-vuotiaana, joiden ajattelin jäävän ainoiksi omalla kohdallani. Nyt kuitenkin 13 vuotta myöhemmin henkilökohtainen kehonmuokkausprojektini etenee vailla päämäärää, ja henkilökohtaiset mielipiteeni soveliaista kehonmuokkauksista ovat muuttaneet muotoaan radikaalisti; tatuointien soveliaisuusraja on siirtynyt piilossa pidettävistä paikoista aina hiusrajaan saakka, suunnittelen enemmän tai vähemmän aktiivisesti arpitatuointia iholleni ja aiemmin rumina näyttäytyneet kasvölävistykset ovat löytäneet tiensä kasvoilleni ja muuttaneet suhtautumista ulkonäköni suopeammaksi. Ensimmäisessä kappaleessa kuvaamani lävistys on loistanut poissaolollaan jo yli vuoden jättäen komplikaatioiden aiheuttaman ikuisen loven alahuuleni alle. Harmituksen sijaan pidän sitä opettavaisena kokemuksena ja muistutuksena oman kehoni toiminnasta, sillä viidestä lävistyksestäni (mikäli korvalävistyksiä ei lasketa) ainoastaan yksi on ollut sellainen, jota kehoni ei hyljeksi. Tämä ainoa kehossani oireettomana säilynyt lävistys on myös yksi ulkoisen identiteettini tärkeimpiä pilareita, mikä on myös aiheuttanut useita keskusteluja ja pohdintoja siitä, kohtaanko sen vuoksi ongelmia esimerkiksi työnhaussa. Ottaisinko vastaan työtä, jossa minua vaadittaisiin luopumaan osasta itseäni? Tutkielmani edetessä jouduin pakostakin pohdiskelemaan myös kehon ja teknologian suhdetta, eikä esimerkiksi mikrosirun istuttaminen kehooni tunnu lainkaan vieraalta ajatukselta. ”Miksi?” kysyvät useimmat päätään pudistellen. Koska tämä on minun kehoni ja voin tehdä sille mitä haluan.²

Kehonmuokkausta on tutkittu menneinä vuosikymmeninä paljonkin muun muassa kulttuuriantropologian ja uskontotieteen parissa, mutta tutkimukset ovat kohdistuneet pääasiassa eksoottisina pidettyihin heimoihin ja yhteisöihin, joiden yhteiskunnat poikkeavat varsin paljon länsimaisista. Tuoreempia julkaisuja länsimaisesta, modernista kehonmuokkauksesta on tehty kansatieteen parissa varsin vähän. Helsingin yliopistossa on tehty kandidaatintutkielmat merimiesten tatuoinneista sekä tatuoinnin kehittymisestä.

¹ Featherstone 2000, 1.

² Kts. http://www.huffingtonpost.com/2015/06/18/women-body-modification-roger-kisby_n_7612532.html (viitattu 17.3.2016).

Turussa puolestaan on tutkittu kandidaatintutkielmassa tatuoimista ammattina. Jyväskylän yliopistosta löytyvät pro gradut *Iholla – tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä*¹ sekä *Tatuoitu nainen*². Kulttuuriantropologi Taina Kinnunen on tutkinut kehonmuokkausta kehonrakennuksen viitekehyksessä teoksessaan *Pyhät bodarit*³ sekä kauneuskirurgian näkökulmasta teoksessaan *Lihaan leikattu kauneus*, jossa hän sivuaa hieman myös tatuointeja ja lävistyksiä.⁴ Käsittääkseni ainoa ihmistieteiden opinnäytetyö, jossa käsitellään muitakin kehonmuokkaustekniikoita, on Päivi Paappasen pro gradu -tutkielma kulttuuriantropologiassa vuodelta 1994.⁵ Pisimmälle kehonmuokkauksen aiheen lienee vienyt Jari Ruotsalainen Itä-Suomen yliopistosta, jonka pro gradu -tutkielma tatuoitujen identiteetin rakentumisesta laajennettiin julkaistuksi *Kosmeettisia häiriöitä? Kertomuksia suomalaisesta tatuoinnista* -teokseksi.⁶ Ruotsalainen on julkaissut väitöskirjansa tatuoitujen sosialisatioprosessista Suomessa ja on työskennellyt tutkijana muun muassa Kinnusen kanssa Suomen Akatemian rahoittamassa *The Working Body in the Post-Industrial Economy* -projektissa.⁷

Omassa aiheessani näen mahdollisuuden laajentaa tarkasteluani kohti lävistyksiä sekä radikaalimpia kehonmuokkaustekniikoita. Kyseessä ei ole mikään uusi ilmiö, vaikka länsimaissa muun muassa lävistykset ovatkin melko tuore trendi. Vuoden 2009 Nuorisobarometrissa on kartoitettu yhtenä teemana 15–29-vuotiaiden suomalaisten kehonmuokkauksia. Tatuointeja oli 13 prosentilla ja muita kuin korvalävistyksiä oli peräti 18 prosentilla 1898 vastaajasta.⁸ Kun pelkästään alle 30-vuotiaiden muokattujen osuus on näinkin iso, voi vain spekuloida näitä prosenttimääriä koko väestöön suhteutettuna.

Kaikkia tarkastelemiani kehonmuokkaustekniikoita on harjoitettu universaalisti läpi historian, emmekä voikaan tehdä jaottelua primitiiveihin ja moderneihin yhteisöihin sen perusteella.⁹ Todisteet kehonmuokkauksesta ylettyvät yli 5000 vuoden taakse, ja tunnetuin ja samalla vanhin esimerkki kehonkoristelusta on jäämies Ötzi, jonka kehoa

¹ Hirvonen 2011.

² Friman 2010.

³ Kinnunen 2001.

⁴ Kinnunen 2008.

⁵ Paappanen 1994.

⁶ Ruotsalainen 2001.

⁷ The Working Body-internetsivusto.

⁸ Nuorisobarometri 2009, 98–102.

⁹ Brain 1979, 84, 107–108.

koristi paitsi 57 piste- ja viivakuvioista tatuointia, myös kymmenmillisiksi venytetyt korvalävistyksen.¹

Kulttuuriantropologi Robert Brainin mukaan kautta aikain matkustajat ovat kuvanneet kirjallisesti kohtaamiaan yhteisöjä ja heidän kehonmuokkauskuultuurejaan, mutta kuitenkin melko yksioikoisesti sivuuttaen kehonkoristeiden syvemmät merkitykset niin yksilölle kuin koko yhteisölle ja korostaen vain kehontaiteen tiivistä sidettä yliluonnollisiin käsityksiin, turhamaisuuteen ja eläimelliseen seksuaalisuuteen.² Kuten uskontotieteilijä ja kehonmuokkauskenttä Jouni Hokkanen *Lävistetyt*-teoksessaan huomauttaa, niin lävistykset kuin tatuoinnitkin ovat iso osa ihmiskunnan historian ydintä.³ Näiden tekniikoiden harjoittamista ei tulisikaan väheksyä huolimatta siitä, että esimerkiksi länsimaista lävistyskuultuuria leimaa melko vahva seksuaalisointi. Modernin länsimaisen lävistämisen ensimmäisillä pioneereilla oli useimmiten seksuaalivähemmistöihin kuuluva identiteetti sekä bdsm-taustaa.⁴ Kulloinkin harjoitetut kehonmuokkaustekniikat ovat aina kulttuurisidonnaisia ja oman aikansa normien, ihanteiden, uskomusten sekä kehonkäsitysten ja -tekniikoiden tuotoksia. Nämä ajankuvan määrittämät tekijät toimivat kehonmuokkauksessa motivoijina ja samaan aikaan rajoittajina.⁵ Kun esimerkiksi Euroopassa on vielä 1900-luvulla muokattu muodin nimissä naisten vyötäröitä korsetein minimaalisiin mittoihin aiheuttaen samalla peruuttamattomia sisäelinvammoja ja epämuodostumia,⁶ voidaankin kysyä, miksi nykyiset, useimmiten varsin harmittomat kehonmuokkaukset tuntuvat herättävän voimakkaitakin negatiivisia tunteita. Niin tutkielmani haastateltavat kuin itsekin olemme saaneet kokea verbaalisia hyökkäyksiä omien kehonmuokkaustemme vuoksi. Aina paheksunta ei ole jäänyt pelkän puheen tasolle.

Menneinä vuosina on uutisoitu muun muassa plastiikkakirurgian saralla vaarallisiksi todetuista PIP-implanteista ja niiden aiheuttamista vaaratilanteista,⁷ mutta siitä huolimatta harva enää hätkähtää kuullessaan silikoni-implanttien ottamisesta. Sen sijaan kirjailija Jouni Hokkasen kaulaan rakkauden merkiksi puremalla tehty arpikaulapanta

¹ Hokkanen 2012; 13, 20–21.

² Brain 1979, 106.

³ Hokkanen 2012, 12; 179–180.

⁴ Klesse 1999, 17; Hokkanen 2012, 15, 65–77; 178–181.

⁵ Kinnunen 2008, 16; Sankari 1995, 10; Brain 1979, 106.

⁶ Brain 1979, 85.

⁷ http://yle.fi/uutiset/plastiikkakirurgit_muuttivat_kantaansa_poistattakaa_pip-ja_m-implantit/5054030 (viitattu 6.4.2016).

saattaa järkyttää useita ja herättää kysymyksiä kyseisen kehonmuokkauksen kantajan mielenterveydestä, vaikka kyseessä on kantajalleen pysyvä ilmaus siitä, miten vakavasti hän ottaa ihmissuhteensa.¹ Tutkielman tehtävänä ei ole vastakkainasettelu esimerkiksi plastiikkakirurgian ja valitsemieni kehonmuokkausten välillä, vaan pikemminkin toivoisin voivani hälventää niitä ennakkoluuloja, joita kehonmuokkausta harrastavat kohtaavat.

Oma kiinnostukseni kohdistuu erityisesti niin kutsuttuihin ”moderneihin primitiiveihin”, joilla viitataan yleensä henkilöihin, jotka ovat muokanneet kehoaan varsin näkyvästi ja harrastavat esimerkiksi vyötärön kaventamista korsetein sekä suspensioita (riippumista ihoon asetetuista koukuista), polttomerkkejä, arpeuttamista ja radikaaleimmillaan silmämunien tatuoimista tai raajojen amputaatioita.² Lähtökohtaisesti modernin primitivismiin sanotaan pohjautuvan luonnonkansojen perinteisiin rituaaleihin ja siirtymäriitteihin.³ Näillä riiteillä otetaan askel eteenpäin elämässä jollain tapaa erilaisena ja uutena, mutta olisi liian yksinkertaistavaa väittää kaikkien näitä tekniikoita harjoittavien sisällyttävän toimintaansa tällaisen henkisen, melkeinpä uskonnollisen aspektin. Viimeaikainen rituaalitutkimus onkin siirtänyt painopisteensä traditioon perustuvasta ja uskonnollisävytteisestä siirtymäriitistä kohti ruumiillista kokemuksellisuutta.⁴ Kinnunen kuvaa, kuinka ”kehonrakennuksen rituaaleja on olennaista tarkastella paitsi sosiaalisen järjestysten ja rajojen symbolisina merkitsijöinä myös erilaisten subjektiivisten tunteiden ja elämysten (onnellisuus, kipu, pelko) ilmentyminä”.⁵ Kinnusen lähestymistapaa voidaan soveltaa myös tarkastelemieni kehonmuokkausten näkökulmasta.

Suomen mittakaavassa näiden niin sanottujen modernien primitiivien löytäminen haastateltavaksi on kuitenkin vaikeaa jo pelkästään käsitteen keinotekoisuuden vuoksi, sillä sen avulla niputetaan samaan ryhmään ihmisiä heidän elämäntapansa ja harrastustensa pohjalta, vaikka he eivät kokisi kuuluvansa kyseiseen tai mihinkään muuhunkaan alakulttuuriin. Moderniin primitiivisyyteen liitetään myös vahvasti sekä seksuaalinen itseilmaisu bondagesta S/M-näytöksiin että hengellinen kasvu,⁶ minkä

¹ Hokkanen 2012, 14–15.

² Kinnunen 2008, 250; Klesse 1999,15; Polhemus 2004, 121–127.

³ Hokkanen 2012, 10; Klesse 1999, 17.

⁴ Kinnunen 2001, 302–303.

⁵ Kinnunen 2001, 302.

⁶ Klesse 1999, 15–16.

vuoksi käytän tutkielmassani haastateltavistani mielummin käsitettä kehonmuokkausharrastaja.

Henkilökohtaisena motivaattorina tutkielmalleni toimii kiinnostus siihen, minkä vuoksi ihmiset muokkaavat ulkonäköään varsin kivuliain tavoin. Brainin sanojen mukaan kehonmuokkausten harjoittajat harvemmin itse pystyvät selittämään toimiensa symboliikkaa, minkä vuoksi merkitysten selvittäminen täytyy tehdä ulkopuolisen toimesta.¹ Juuri näitä merkityksiä haluan lähteä kartoittamaan tutkielmallani ja samaan aikaan reflektoida omia käsityksiäni ja toimiani kehonmuokkauksen maailmassa.

Työni tutkimustehtävänä on tarkastella *kehonmuokkausta identiteetin ja ruumiinkuvan muokkaajana ja ilmentäjänä*. Selvitän, millaisena tämä oman kehon muutosprosessi näyttäytyy ja millaisia merkityksiä niin itse muokkauksille kuin niiden ottamiselle annetaan. Näillä kysymyksillä pyrin selvittämään, mikä rooli erilaisilla kehonmuokkauksilla on haastattelemini yksilöiden identiteettityössä. Kandidaatin tutkielmassani kuvaan, kuinka tutkimieni yksilöiden minuus linkitettiin tatuointeihin. Otettujen tatuointien saatettiin kuvata olevan vain esteettisiä koristeita, mutta haastattelujen edetessä tutkittavani alkoivat pohtia niiden syvempää tasoa. Usein tatuoitu kuva oli hankittu vain kauniiksi ihon koristeeksi, mutta lopulta haastateltavani löysivät niistä syvemmän yhteyden heihin itseensä, ja näissä tapauksissa itse tatuoinnin ottaminen nousi itse kuvaa tärkeämmäksi tekijäksi identiteettityössä. Yksilön persoona ja mieltymykset määrittivät sen, nousiko itse prosessi vai sen visuaalinen lopputulos tärkeämpään asemaan.² Tässä tutkielmassa haluan selvittää, onko muiden kehonmuokkausten kohdalla havaittavissa samankaltaisia ilmiöitä.

1.2. Teoria ja käsitteet

1.2.1. Ruumiinkuva ja identiteetti kehonmuokkauksessa

Tutkielmani kannalta tärkeimpiä käsitteitä ovat *identiteetti* ja *ruumiinkuva*. Ruumiinkuvalla viitataan koko elämän jatkuvaan prosessiin, jossa yksilö muokkaa, uusintaa ja vahvistaa omia käsityksiään itsestään ja kehostaan.³ Kinnusen mukaan ruumiinkuva muotoutuu kahdesta erillisestä ulottuvuudesta, joihin vaikuttavat yksilön

¹ Brain 1979, 107.

² Järvelä 2014.

³ Polhemus 1988, 5; Kinnunen 2008, 47.

omien käsitysten lisäksi ympäröivien ihmisten käsitykset itsestämme. Ensimmäisessä eli havaitsemisen ulottuvuudessa yksilö kokee tyytymättömyyttä kehoaan kohtaan ja ryhtyy tietoisesti valitsemallaan kehonmuokkaustekniikalla hakemaan muutosta. Onnistuneen kehonmuokkausprosessin jälkeen yksilö astuu asennoitumisen ulottuvuuteen tuntien tyytyväisyyttä muunneltuun kehoonsa.¹ Yksilön identiteettityö ei kuitenkaan ole koskaan valmis, vaan läpi elämän muotoutuva prosessi, jolloin Kinnusen kuvaamat ulottuvuuden eivät ole vain matka paikasta A määränpäähän B, vaan pikemminkin eräänlainen kehä. Vaikka yksilö kokisikin olevansa eheä tutkimieni kehonmuokkauksen saralla, kulkee hän tätä samaa ulottuvuuksien kehää läpi elämänsä ja muokkaa minuuttaan ja ulkoista habitustaan muilla tavoin, kuten meikkaamalla, kuntoilemalla tai syömistottumuksillaan.

Ruumiinkuva on vain yksi osa yksilön monimuotoista identiteettiä. Mikä tekee siitä niin herkullisen tutkimusaiheen, on muun muassa kulttuuriantropologi Ted Polhemuksen näkemys siitä, kuinka yksi elämämme tärkeimpiä suhteita on juuri suhde omaan kehoomme.² Aivan kuten ruumiinkuva, ei myöskään identiteetti ole staattinen kokonaisuus, vaan se muotoutuu läpi elämämme ja kohtaamistamme ihmisistä ja tilanteista riippuen seilaamme erinäisten identiteettien viidakossa.

Sosiologit Anthony Giddens ja Christian Klesse kuvaavat modernien yhteiskuntien yksilöiden identiteettien olevan yhtä nopeassa ja näkyvässä myllerryksessä kuin itse modernien yhteiskuntienkin.³ Ympäriämme vellovassa informaatiotulvassa ja yhteiskunnan hengästyttävässä muutostahdissa yksilölle ei usein jää muuta vaihtoehtoa jonkinlaisen kontrollin tunteen sekä elämän mielekkyyden ylläpitämiseksi kuin tarttua ainoaan varmaan asiaan: omaan kehoonsa. Sosiologi Shilling kuvaakin moderneille yhteiskunnille ominaiseksi juuri identiteetin kulminoitumisen ulkokuoreemme,⁴ mistä näemme esimerkkejä jokapäiväisessä elämässä muun muassa sosiaalisen median vallanneissa selfie- ja belfie-kuvissa.⁵

¹ Kinnunen 2008, 37–41; Polhemus 1988.

² Polhemus 1988, 5.

³ Giddens 1990, 6; Klesse 1999, 19.

⁴ Shilling 1993, 3.

⁵ Belfie = peilin kautta otettu valokuva omasta takapuolesta. Esimerkiksi

<http://www.voice.fi/pop/viihde/kim-kardashian-julkaisee-selfie-kirjan-mukana-2-000-kuvaa-72208> (viitattu 12.4.2016).

Giddens rinnastaakin tällaisen ylikorostuneen refleksiivisyyden yhteiskuntiin, jossa yksilön voi olla vaikea tuntea pystyvänsä vaikuttamaan itselle tärkeisiin asioihin.¹ Kun aiemmin identiteettiämme vahvasti määrittäneet instituutiot menettävät merkitystään, ei yksilölle jää pelkästään lisää vapautta, vaan pikemminkin vastuuta oman itsensä määrittelyyn ja identiteettinsä rakentamiseen.² Vaikka periaatteellisella tasolla jokaisella yksilöllä on tietoa, valtaa ja mahdollisuuksia muokata omaa identiteettiään, todellisuudessa siihen vaikuttavat kuitenkin hyvin monet asiat aina sukupuolesta sosio-ekonomisiin tekijöihin.³ Vaikka Giddensin kuvaama ylirefleksiivisyys hallitsisikin tämän hetkistä ajankuvaa, tasapäistämisen sijaan tulisi muistaa, ettei jokainen koe myöskään tarvetta itsensä muokkaamiselle, ainakaan kovin radikaaleilla tavoilla, kuten kehonmuokkauksilla, plastiikkakirurgialla tai bodaamisella. Shilling tiivistääkin asian niin, että vaikka meille annettu keho on leikkikenttä, joka on vapautunut itseilmaisuumme aiemmin rajoittaneista tekijöistä, on kokemus lähtökohtaisesti kuitenkin jokaisella erilainen.⁴

Kukaan ei voi välttyä ympäröivän maailman, median ja muiden ihmisten mielipiteiltä ja vaatimuksilta, mutta loppujen lopuksi yksilö itse päättää, mitä keholleen tekee huolimatta oman aikansa vallitsevasta kauneusihanteesta ja soveliaasta habituksesta. Tällainen yksilöllisen identiteetin korostuminen ja korostaminen nykyaikana tekee aiheesta varsin ajankohtaisen, ja sosiologi Ulrich Beck kutsuu tällaista yksilöllistymistä itsensämuokkaus-elämänkerraksi.⁵

Kyseessä ei ole kuitenkaan uusi ilmiö, vaan pikemminkin uusi ilmenemismuoto. Perinteisesti keho on näyttäytynyt koko yhteisön kattavana politiikan ja kulttuurin pelikenttänä muun muassa sotatilanteissa, jolloin pyrkimyksenä on ollut korostaa tervettä kansakuntaa voimavarana muun muassa urheilun kautta.⁶ Vastavuoroisesti traditionaalisemmissa yhteisöissä kehonmuokkauksen visuaalinen koodisto korostaa yhteisöllisyyttä, mutta nykyajalle ominaisesti lähdetään liikkeelle identiteettityössä yksilön omista mieltymyksistä, joilla pyritään erottautumaan muista.⁷ Nykypäivänä

¹ Giddens 1990, 6.

² Giddens 1991, 80; Hall 1999, 30.

³ Shilling 1993, 200; Klesse 1999, 20.

⁴ Shilling 1993, 3.

⁵ Beck 1994, 20; 28-29.

⁶ Turner 1992, 12, 162.

⁷ Shilling 1993, 200; Oinas 2001, 27.

pyrkimyksenä onkin identiteetin täydellinen harmonia kehon kanssa, jolla vältellään kehon muuttumista henkilökohtaiseksi viholliseksi.¹

Kehonmuokkaus tuo mukanaan myös moraalikysymyksiä muun muassa sen suhteen, onko olemassa luonnollista kehoa, missä määrin on soveliasta muokata ja muunnella omaa kehoaan tai kenelle kehon omistajuus loppujen lopuksi kuuluu, kun kehoamme voidaan alati kehittyvällä tekniikalla ”robotisoida” ja samalla haastaa ”luonnollisen” kehon sekä teknologian rajat.² Sosiologi Bryan Turnerin mukaan nykytekniikan suomat mahdollisuudet kehoon lisättävän teknologian suhteen tulevat muuttamaan perinteisiä klassisen filosofian identiteettimäärittelyjä ja tulevat vaikuttamaan myös vahvasti tulevaan laki- ja poliittisen sisältöön muun muassa sen suhteen, kenelle kuuluu vastuu kehon tekemisistä, jos suuri osa siitä on keinotekoisia teknologiaa?³

1.2.2. Ketkä ihmeen modernit primitiivit?

”In all ages, far back into pre-history, we find human beings have painted and adorned themselves.”⁴

Johdannossa esittelin oman määritelmäni moderneista primitiiveistä oman tutkielmani kannalta, mutta tässä alaluvussa taustoitan modernin primitivismin perinteisempää määritelmää sekä historiaa. Modern primitivism -liikkeen alkuajat sijoittuvat 1970-luvun Kaliforniaan, jolloin kehonmuokkauksen rajummatkin tekniikat alkoivat levitä laajemman yleisön tietoisuuteen ilmiönä, jossa yksilön oletetaan vastaavan alkukantaisiin tarpeisiin kehoaan muokkaamalla.⁵ Näihin kehonmuokkaustekniikoihin lukeutuu tatuointien ja lävistysten ohessa muun muassa arpitatuoinnit, polttomerkinnät, vyötärön kaventaminen korsetein, suspensiot sekä ruumiinosien kirurginen muokkaaminen ja silpominen tai silmämunien värjääminen. Useita näitä kehonmuokkaustekniikoita leimaa jonkinasteinen rituaalisuus, hengellinen aspekti sekä kehon haltuunoton painottaminen ja poliittisten kannanottojen ilmaisu omalla keholla, etenkin naisilla, jotka kokevat patriarkaalisen yhteiskunnan pyrkivän kontrolloimaan

¹ Lundin & Åkersson 1996, 10.

² Shilling 1993, 3–4.

³ Turner 1992, 37.

⁴ Wells 1932.

⁵ Jeffreys 2000, 415–416; Vale & Juno 1989, 15; Lodder 2011, 99; Hokkanen 2012, 12.

heidän kehojaan.¹ Näkökulmasta riippuen mukaan voidaan laskea myös kastraatiot ja amputaatiot, joita ei kuitenkaan Suomessa tehdä, vaikka jonkinlaista kiinnostusta niitä kohtaan ilmeisesti löytyykin marginaalista.

Modernista primitiiviydestä ei voida puhua mainitsematta Fakir Musafaria, johon koko ilmiö oikeastaan henkilöityy.² Fakir Musafar, oikealta nimeltään Roland Loomis, aloitti henkilökohtaisen kehonmuokkaukokeilunsa jo 1940-luvulla. Roland Loomisin kerrotaan kokeneen vaikeuksia mahtua oman aikansa muottiin, ja ulkopuolisuuden tunne väritti hänen lapsuuttaan ja nuoruuttaan, ja hän koki vahvaa hengenheimolaisuutta kotialueensa sioux- ja sissetowan-intiaaneja sekä heidän arvojaan kohtaan. Hänen kerrotaan löytäneen nuorella iällä psykokineettiset voimansa, joiden avulla hän pystyi näkemään muualla maailmassa elettyä elämää, mutta myös näkemään voimiensa avulla kehonmuokkaustekniikkoihin liittyvää syvempää symboliikkaa ja voimaa. Hänelle kehonmuokkaus ei siis ollutkaan pelkkää uteliasta kokeilua omalla kehollaan, vaan magia liittyy oleellisesti kaikkiin hänen harjoittamiinsa kehontekniikkoihin.³ Pelkästään Fakir Musafarista voisi kirjoittaa kattavan tutkielman, mutta tiivistetysti voidaan sanoa, että Fakir Musafar sekä vuonna 1989 julkaistu *Modern Primitives* -teos⁴ ovat luoneet modernien primitiivien käsitteen sellaiseksi kuin se nykyisin tunnetaan.⁵ Epäilemättä osaltaan Fakir Musafarista johtuu myös kehonmuokkausten vahva seksuaalisointi. Fakir Musafar toimii aktiivisesti fetissi- ja BDSM-piireissä, mutta on myös kuvannut seksuaalisuuden ulottuvuutta kehonmuokkauksessa, erityisesti hänen omassa ampuaisvyötärön muokkauksessaan.⁶

Kehonmuokkausta sekä moderneja primitiivejä tutkinut Matt Lodder näkee monia ongelmia sekä modernin primitiivin käsitteessä että *Modern Primitives* -teoksen tulkinnassa. Hän kritisoi käsitettä, jolla niputetaan yhteen suuri joukko ihmisiä ympäri maailman yhdeksi kasvottomaksi massaksi, jonka filosofinen näkemys ja kokemusmaailma sitovat heidät omaksi heimokseen.⁷ Pohdiskelin modernin primitiivin käsitteen ongelmallisuutta jo kandidaatin tutkielmassani, kunnes tätä tutkielmaa tehdessäni Lodderin artikkeli vahvisti entisestään hankalaa suhtautumista kyseiseen

¹ Pitts 2003, 9.

² <https://www.fakir.org/aboutfakir/> (viitattu 29.11.2017).

³ Hokkanen 2012, 39–64.

⁴ Juno & Vale, 1989.

⁵ Lodder 2011, 100.

⁶ Hokkanen 2012, 39–64.

⁷ Lodder 2011, 101–102.

käsitteeseen sekä sen käyttöön. Lodderin artikkelin myötä aloin pohdiskella entistä enemmän modernin primitiivin käsitteen ongelmallisuutta, sillä esimerkiksi Fakir Musafarin tapa suorittaa erinäisten yhteisöjen pyhien rituaalien jäljittelyjä voidaan helposti nähdä myös kulttuuriseksi omimiseksi, jota leimaa lisäksi jonkinlainen leikkaa ja liimaa -luonne, kun moderniksi primitiiviksi itseään kutsuva länsimainen yksilö valikoi itselle mieluisia ja sopivia rituaaleja henkilökohtaiseen kehokuvastoonsa ja elämäntapaansa. Myös Klesse on päätenyt melko lailla samoihin ajatuksiin siitä, kuinka modernien primitiivien kehonmuokkausten konseptilla voidaan varsin helposti tuottaa uudelleen kolonialistisen vallan narratiivissa vallinneita, ahdasmielisiä stereotyyppioita rodullistetuista ihmisistä sekä heidän seksuaalisuudestaan.¹

Lodder jatkaa kritiikkiään sillä, kuinka *Modern Primitives* -teos voidaan nähdä naiivin idealistisena ja jopa loukkaavana niputtaessaan radikaalimpia kehonmuokkaustekniikoita harjoittavat yksilöt ahtaisiin raameihin, joita leimaa vahva uskonnollinen sävy yhdistettynä muilta yhteisöiltä lainattuihin rituaaleihin. Usein näitä rituaaleja perustellaan kaipuulla menneisyyteen, jota ei ole edes itse eletty.² Toki olisi hauskaa ajatella olevan jotain suurempaa ja mystisempää sen takana, että omia käsivarsiani kiertävillä shamanistisilla symboleilla olisi jokin yhteys siihen, että vuosia tatuointien ottamisen jälkeen löysin isäni puoleisesta sukupuusta 1700-luvulta shamaani-Juhon. Ajatus on kuitenkin todella romantisoitu ja lähinnä hauska yhteensattuma, jota selittää lähinnä sekä oma että shamaaniksi kutsutun kaukaisen sukulaiseni pohjoissuomalainen syntyperä.

Aivan kuten kaikki sosiaalinen toimintamme, myös kehonmuokkaus on jatkuvaa dialogia itseämme ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Niin Lodderia kuin itseänikin vaivaa tämä ulkopuolelta tuleva kategorisointi vaikkapa sitten moderniksi primitiiviksi, sillä jokainen itseään muokkaava ei koe kuuluvansa tällaiseen keinotekoisien käsitteiden luomaan muottiin. Yhtenä tunnetuimmista esimerkeistä voidaan pitää Ethel Grangeria (1905–1982), jonka tarina näyttäytyy yhdelle kauniina uhrautumisena rakkauden vuoksi ja toiselle pelkkänä eksploitaationa. Ethel Granger tuli tunnetuksi maailman kapeavyötäröisimpänä naisena, jolla oli myös useita jättimäisillä koruilla koristeltuja lävistyksiä kasvoissaan sekä nänneissään.³ Grangeria pidetään modernien primitiivien

¹ Klesse 1999; Farnell 2014, 4.

² Lodder 2011.

³ Hokkanen 2012, 34–35.

yhtenä pioneerina huolimatta siitä, että hänen kehonmuokkausprojektinsa ei alkanut hänen omasta tahdostaan. Alkusysäyksenä toimi Grangerin aviomies, joka ei jakanut jazzin ja charlestonin kukoistuskauden kauneus- ja muoti-ihanteita ja täten halusi lähteä muokkaamaan vaimoaan itselleen mieluisampaan suuntaan saaden siitä seksuaalista tyydytystä.¹ Ethel Grangerin tarinan kuultuaan joutuu väkisininkin pohtimaan, voiko häntä kutsua moderniksi primitiiviksi vain ulkomuotonsa perusteella, kun taustalta puuttuvat etenkin Fakir Musafarin alleviivaamat omistautumisen ja henkisyiden aspektit ja niiden tilalla motiivina on ulkopuolisen henkilön vallankäyttö ja fetissit.

Niin itseni kuin kaikki haastateltavani voitaisiin helposti kategorisoida moderneiksi primitiiveiksi pelkästään kehonmuokkausten määrän ja laadun perusteella, mutta pyrin käyttämään tällaisia käsitteitä varovasti juuri Lodderin kuvailemista syistä. Kutsun haastateltaviani mieluummin kehonmuokkausta harrastaviksi, varsinkin kun kukaan haastateltavistani ei itseään moderniksi primitiiviksi esitellyt eikä myöskään haastatteluja analysoimalla saa vaikutelmaa sellaiseksi identifioitumisesta. Bodymodifications.net-internetsivustolta löytämäni haastateltavat kuvailivat pikemminkin päätyneensä kyseiselle sivustolle etsiessään inspiraatiota kehonmuokkauksiinsa ja todenneensa olevan mukavaa keskustella muiden muokattujen kanssa. Taustalla ei kuitenkaan ollut mitään suurempaa tarvetta yhteenkuuluvuudelle. Sivuston kautta solmitut ystävyudet ja tuttavuudet ovat luonnollista jatkumoa samanhenkisten ihmisten kokoontumispaikasta, mutta mitään heimoajattelun kaltaista tarvetta ei esiintynyt yhdelläkään haastateltavista.

1.3. Aineisto, kenttä sekä eettiset kysymykset

Tutkielmani primääriaineisto koostuu seitsemästä haastattelusta sekä yhdestä sähköpostitse tehdystä haastattelusta. Lisäksi hyödynnän kandidaatin tutkielmaani varten tehtyjä neljää haastattelua tatuoinneista. Lähdin kartoittamaan haastateltavia bodymodifications.net-internetsivustolta, joka on käsittääkseni ainoa suomalainen kehonmuokkauksesta kiinnostuneiden ja sitä harjoittavien kohtaamispaikka. Itse rekisteröidyin sivustolle keväällä 2014 aikomukseni pysyä ainoastaan sivustakatsojan

¹ <https://agnautacouture.com/2012/08/05/mr-pearl-ethel-granger-and-stella-tennant-what-a-waist/> (viitattu 20.12.2017); Hokkanen 2012, 34–35.

roolissa, mutta kuitenkin vilkkaimman kultakautensa jo ohittaneen sivuston käyttäjäverkosto tempaisi mukaansa.

Käyttäjiä Bodymodifications.net-sivustolla on 6239, joista suomalaisia on 3000.¹ Seuraavaksi suurimmat käyttäjämäärät tulevat Brasiliasta (508 rekisteröitynyttä käyttäjää) sekä Puolasta (471 rekisteröitynyttä käyttäjää).² Kehonmuokkausta on perinteisesti pidetty enemmän miehille soveliaana harrastuksena, joten Bodymodifications.netin tilastoissa naiskäyttäjien ylivoima (51%) on yllättävä. Prosenttimääriä tarkastellessa on huomattava kuitenkin, että jokainen ei ole määrittänyt sukupuoltaan käyttäjäprofiilia luodessaan, jolloin sukupuolijako jää hämäräksi.³ Naisten aktiivisuus näkyi myös osallistumisinnokkuutena tutkimukseeni. Lähdin etsimään haastateltavia avoimen blogipostauksen kautta, jossa esittelin aiheeni ja kehotin kiinnostuneita ottamaan yhteyttä. Suurin osa yhteyttä ottaneista oli naisia ja lopullinen ryhmä haastateltavia muodostui viidestä naisesta sekä kolmesta miehestä. Sama tilanne oli kandidaatintutkielmassani, jossa informanteina naisia oli kolme ja miehiä yksi.⁴ Alustavasti haastatteluja oli määrä olla kuusi, mutta tutkielmani edetessä aloin kaivata enemmän aineistoa, jolloin päädyin ottamaan sähköpostitse yhteyttä mielenkiintoni herättäneeseen henkilöön, jonka muokkauksia olin nähnyt Bodymodifications.netissä. Tutkielman edetessä ja mielenkiintoni kohdistuessa yhä enemmän radikaaleja kehonmuokkauksia kohtaan alkoi aineistooni kertyä myös media-aineistoa erinäisiltä uutissivustoilta. Jo pelkästään lainsäädännöllisistä syistä kehonmuokkaus Suomessa on varsin hillitty verrattuna esimerkiksi joihinkin Latinalaisen Amerikan maihin. Haastatteluissa käsiteltiin jonkin verran kehonmuokkauksia, joita ei Suomessa tavata, joten hyödynsin konkreettisia esimerkkejä taustoittamaan kehonmuokkauksen radikaalimpia ilmentymiä ja luomaan vuoropuhelua primääriaineistoni kanssa. Lähestyn aihettani laadullisen tutkimuksen lähtökohdista, jolloin pyrin suppeahkon aineistoni avulla tulkitsemaan ja ymmärtämään kehonmuokkausta ilmiönä. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi kuvaavat teoksessaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* ihanteellisina informanteina joko asiasta hyvin perillä olevia tai vaihtoehtoisesti henkilöitä, joiden kosketuspinta tutkittavaan ilmiöön on varsin olematon.⁵ Koska

¹ Käyttäjämäärä marraskuussa 2017.

² Bodymodifications.net-internetsivusto.

³ Bodymodifications.net-internetsivusto.

⁴ Järvelä 2014.

⁵ Tuomi & Sarajärvi 2003, 88.

haastattelin kandidaatin tutkielmaani jo yhtä kehonmuokkauksen suhteen kokematonta henkilöä, valikoin tähän tutkielmaan ainoastaan niin sanotusti syvällä kehonmuokkauksessa olevia ihmisiä.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja,¹ mutta en noudattanut kysymysrunkoa orjallisesti. Haastateltavasta riippuen tein tarkentavia lisäkysymyksiä rungon ulkopuolelta keskustelun edetessä tai jätin joitain kysymyksiä pois kokonaan, mikäli en kokenut niitä tarpeellisiksi haastateltavani kohdalla. Haastattelut noudattivat Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen teoksessa *Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö* kuvattua joustavuuden periaatetta,² jolloin haastattelun edetessä ei aina edetty etukäteen valitsemassani järjestyksessä, vaan teemojen välillä liikuttiin sujuvasti keskustelun edetessä ja tarvittaessa palattiin jo käsiteltyyn teemaan myöhemmin.

Menetelmäni muistuttaa enemmänkin dialogista tutkimuskäytäntöä, sillä itselläni on läheinen suhde tutkimaani ilmiöön ja pystyn omien kokemusteni ja tiedon kautta ymmärtämään haastateltavieni kokemuksia.³ Tämä muistuttaa Tuomen ja Sarajärven kuvaamaa heuristista lukutapaa, jolla tarkoitetaan tutkijan omasta elämismaailmasta juontuvaa tapaa ymmärtää asioita ja käsitteitä, minkä vuoksi pystyin olemaan haastatteluissa aktiivisena keskustelijana pelkän kysymisen ja kuuntelemisen sijaan.⁴ Haastattelijan neutraaliutta pidetään usein tavoiteltavana ominaisuutena,⁵ mutta omassa työssäni se olisi luultavasti vaikuttanut negatiivisesti keräämäni aineiston rikkauteen.

Tiedonkeruuseen sisältyy kuitenkin usein aspekteja, jotka voivat vaikuttaa muun muassa valtasuhteisiin tai saadun tiedon luotettavuuteen, minkä vuoksi tutkija joutuu pohtimaan positiotaan tutkimuksessa.⁶ Ikä ja sukupuoli voivat usein olla merkittävimmät vaikeuksien aiheuttajat informaatiota kerätessä, mutta omalla kohdallani koin näiden olevan varsin vähäpätöisiä vaikuttajia. Sen sijaan ulkoinen habitukseni sekä jonkinasteisen aktiivisuuteni Bodymodifications.netissä aiheuttama tuttuus loivat perustan Pertti Alasuutarin kuvaamalle ihanteelliselle tasavertaiselle

¹ Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48.

² Hirsjärvi & Hurme 2009, 103–104.

³ Tuomi & Sarajärvi 2003, 80–83.

⁴ Tuomi & Sarajärvi 2003, 82.

⁵ Ruusuvoori & Tiittula 2005, 44–51.

⁶ Alasuutari 1994, 122.

subjekti-subjekti-suhteelle.¹ Ilman näkyviä kehonmuokkauksia ja syvempää käsitystä tutkimastani ilmiöstä haastattelutilanteet olisivat muotoutuneet varsin erilaisiksi informanttieni joutuessa ”opettamaan” minua ja selittämään kaiken juurta jaksain. Kehonmuokkaus ei ole rakettitiedettä, joten ilmiöön vihkiytymätönkin pystyisi tekemään tutkimusta aiheesta, mutta lähtöasetelma tulisi olemaan täysin erilainen ja samojakin tutkimuskysymyksiä käyttämällä luultavasti päästäisiin hyvin erilaisiin tulkintoihin ja johtopäätöksiin. Omalla kohdallani jouduin kuitenkin haastatteluiden aikana ja niiden jälkeen pohtimaan, pitivätkö haastateltavani taustatietämystäni itsestään selvänä ja sen vuoksi jättivät selittämättä kertomaansa tarkemmin. Joidenkin tutkittavieni kohdalla havaitsin, että he koittivat vastata kysymyksiin niin sanotusti ”oikein” sen sijaan, että he olisivat kertoneet oman mielipiteensä. Näissä tapauksissa koitin tehdä tarkentavia kysymyksiä, jolloin alkuperäinen, harjoiteltu vastaus alkoi saada syvempiä tasoja, ja sain paremman käsityksen haastateltavan omista näkemyksistä.

Tämä tietynlainen tuttuus sekä omakohtainen kokemukseni ja kiinnostukseni tutkimaani ilmiötä kohtaan tekee minusta tavallaan sisäpiiriläisen, joka tuo mukanaan niin etuja kuin ongelmiakin. Kulttuuriantropologi Annemaria Marttila kuvaa oman tutkimuksensa autoetnografista otetta sekä oman sisäpiiriläisyytensä merkitystä väitöstutkimuksessaan.² Aivan kuten Marttila omassa tutkimuksessaan, minunkin tulee säilyttää mielessä roolini sekä tutkijana että osana ilmiötä läpi tutkimusprosessin. Autoetnografisen otteen avulla paitsi asetan itseni osaksi kehonmuokkauksen kulttuurista kontekstia, myös syvennän ymmärrystäni kehonmuokkauksesta ilmiönä. Vertaamalla henkilökohtaisia kokemuksiani tutkittavieni kokemuksiin pystyn samaistumaan heidän kokemusmaailmaansa sekä kyseenalaistamaan omia kokemuksiani.

Osa haastateltavista oli valmiita esiintymään tutkimuksessa omalla nimellään, mutta kehonmuokkauksen intiimin luonteen vuoksi päätin jo prosessin alussa anonymisoida kaikki informanttini ja käsitellä haastatteluaineistoa siten, että suorista sitaattilainauksista heitä ei voida tunnistaa. Nimesin haastateltavani J-kirjaimella alkavilla nimillä, kun taas kandidaatin tutkielmaa varten haastatellut ihmiset on nimetty H-alkuisilla nimillä. Haastatteluissa käytiin läpi varsin henkilökohtaisia asioita ja

¹ Alasuutari 1994, 125.

² Marttila 2014.

yleiseksi vaikutelmaksi jäi se, että yksikään haastateltavistani ei millään tapaa hävennyt kuvaillessaan suhdettaan kehoonsa tai minuuteensa, vaikka tällaiset asiat voivat olla useille vaikeasti sanallistettavia aiheita. Hokkanen mainitsee useaan kertaan lävistysten ja muun kehonmuokkauksen muuttavan pysyvästi yksilön suhtautumista kehoonsa, varsinkin jos oma kehosuhde on lähtökohtaisesti negatiivinen. Kehonmuokkauksen paranemisprosessin aikana yksilö joutuu kohdistamaan huomionsa parannettavalle alueelle useamman kerran päivässä parhaimmillaan kuukausien ajan, jolloin suhtautuminen väistämättäkin muuttuu neutraalimmaksi ja usein positiiviseksi.¹ Oman tutkittavajoukon kehosuhde näyttäytyikin varsin rentona ja avoimena.

Keräämäni haastatteluaineisto tullaan tallettamaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoon, vaikka haluaisin säilyttää haastattelut itselläni. Tutkielmani aiheen intiimiyden ja haastattelujen varsin henkilökohtaisten asioiden vuoksi en koe miellyttäväksi antaa haastattelumateriaaliani muiden käyttöön. Haastateltavani allekirjoittivat suostumuslomakkeensa, mutta muutamien haastateltavieni kohdalla olin kokevinani jonkinlaista pientä epäröintiä ehkä juurikin aiheen henkilökohtaisuuden vuoksi. Kuitenkin tutkimukseni luotettavuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi luovutan nauhoitukset mahdollista jatkokäyttöä varten, kuitenkin tietyin käyttörajoituksin.

2. Kehoprojekti

2.1. Kontrolloitu keho

Koska minä voin. Tämä ajatus tuli jokaisessa tekemässäni haastattelussa esiin jossain muodossa kysyessäni motiiveja kehonmuokkauksen ottamiselle. Kulutuskulttuurin yleistyessä omaan kehoomme identifioituminen on lisääntynyt, mikä on aiheuttanut yksilölle entistä enemmän painetta jatkuvaan oman kehonsa ylläpitoon ja paranteluun, jotta kontrolli omasta kehosta ei pettäisi ja keho ei muuttuisi viholliseksi.² Tällainen projektius kuvastaa yksilön ruumiinkuvan jatkuvaa muutosta, jota yksilö pyrkii ohjaamaan itselleen mieluisaan suuntaan. Jaakko kuvailee seuraavanlaisesti motiivejaan omille kehonmuokkausprojekteilleen:

¹ Hokkanen 2012, 15.

² Shilling 1993, 35–36.

Jaakko: Nii nii tota se on oikeesti yks sellanen itseni kohdalla sellanen kehonmuokkauksen motivaattori on se because I can. Et jos puhutaan siitä että ottaa oman kehonsa haltuun yhteiskunnalta, jossa lääkärit määrää kaikkee ja tällasta ni mä allekirjotan sen teorian sillä että mä en ehkä tietoisesti taistele vastaan mitään tai oo niinku kehonvapautusrintaman jäsen, vaan kyse on siitä että koska mä pystyn tekemään sen niin mä teen sen.¹

Useimmiten nuoruudessa lähtölaukauksen kokeiluille antoivat ihannoidut rokkistarit tai arkielämässä nähdyt näkyvästi muokatut yksilöt, joiden ulkonäkö herätti mielenkiintoa ja halua tavoitella samanlaista habitusta. Lisäksi kehonmuokkaus on tarjonnut nuoruudessa väylää ahdistuksen hallitsemiseen, kuten Jukka kertoo tehneensä arpeuttamalla itseään.² Kehosuhteesta keskustellessa lähes jokaisella oli nuoruudessa ainakin jossain määrin vaikea suhde omaan kehoonsa, jota on koitettu kontrolloida ruoalla tai pakkomielleisellä liikkumisella. Kehonmuokkauksista eniten on tutkittu tatuointeja, ja esimerkiksi psykologian saralla näitä tutkimuksia on leimannut läpi 1900-luvun varsin negatiivinen suhtautuminen tatuointien ottajiin epärationaalisina ja riskiryhmiin kuuluvina nuorina.³ Myös sosiologisia tutkimuksia on leimannut negatiivisuus, mutta kanadalaisia tatuointientusiasteja tutkinut Michael Atkinson perustaa näkemyksensä tästä siihen, että sosiologiset tatuointitutkimukset on rajattu useimmiten lähinnä vankiloihin ja nuorisojengeihin.⁴

Kehonmuokkausten ottamisen ohella Julia ja Johanna kertoivat urheilleensa pakonomaisesti aiemmin pyrkimyksissään pitää keho kontrollissa mutta sittemmin löytäneet armollisemman suhtautumisen itseensä.⁵ Syitä löytyi myös kiusaamisesta tai pelkästään tunteesta, että minuus ei mennyt yksi yhteen ulkokuoren kanssa.

Jere: Kun mie olin nuorempi, paljon paljon paljon nuorempi niin mie olin ehkä enemmän esteettisempi mun ulkonäköni suhteen, mutta samalla se peilikuva ei koskaan toiminu motivaattorina. Olin siis ihan normi hyvännäköinen ja muuta mut sitten... ei se... se ei vastannu sitä. Mitä mie olin, koska...

S: Miltä tuntu.

J: Nii. Siis miun mielestä mun ulkonäöllä ei pitäny olla mitään tekemistä mun kanssa et mie olin sen ulkonäön sisällä ja mie lähin tekemään aika

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

² Haastattelu: Jukka 17.11.2015..

³ Atkinson 2004, 127. Kts. myös Braithwaite et al. 2001; Roberts 2002.

⁴ Atkinson 2004, 127. Kts. myös Govenar 1988; Kent 1997; Seaton 1987.

⁵ Haastattelu: Johanna 22.11.2015; Julia 13.11.2015.

*radikaalejakin juttuja, jotta mie en näkis itteeni enää peilistä ja siitä lähtien mie oon voinu aika hyvin kehoni kans.*¹

Jere kuvailee näin oman kehonmuokkaustaipaleensa alkua. Hän ei kokenut ulkonäössään olevan sinänsä mitään vikaa, mutta koki jossain määrin silloisen habituksensa rajoittavan minuuttaan.² Johanna kuvailee seuraavasti käsityksiään siitä, millaiset ihmiset alkavat muokkaamaan itseään:

*Johanna: Ehkä osittain semmoset uteliaat ihmiset niinku minä. Semmoset ihmiset.. niinku osittain minä jotka.. tai ite aattelee, että on niin tavallaan erilainen henkisesti mitä valtavirtaväestö, niin sitte tavallaan haluaa tuoda ulkoisesti ilmi sitä. Ja ehkä ihmiset jotka ei koe olevansa täydellisiä tai hyviä semmosenaan ku ovat niin sitte haluaa tavallaan.. niinku tehä itse itsestään parempia. Tai muitten ihmisten avustuksella.*³

Tänä päivänä markkinat tarjoavat meille tuhansia erilaisia tapoja muokata kehoamme ja itseämme kampaajien, valmentajien, stylistien tai vaikka kehonmuokkausammattilasten avulla. Tästä kehontekniikoiden laajasta valikoimasta yksilö voi ostaa palveluja ja silti lähteä itsenäisesti työstämään itseään sopivaksi katsomaansa suuntaan.⁴ Yksilö voi kokea tarvetta erota vallitsevasta kulttuurista tai valtavirrasta, mutta ajatus itsensä muokkaamisesta erotukseen yksilötasolla on kuitenkin kulttuurisesti opittua.⁵ Tatuoinneilla on edelleen jonkin asteinen kulttuurisen erilaisuuden leima verrattuna esimerkiksi kuntosaliharjoittelulla tavoiteltavaan identiteettityöhön, mitä myös tatuointien ottajat käyttävät hyväkseen pyrkiessään erottautumaan yksilöinä ja kirjaimellisesti kuvittavat yksilöllisyytensä kehoonsa.⁶

Aiempi lainaus kuvastaa Jeren tehneen yhtäältä kehon estetisointia, mutta samaan aikaan hän kuitenkin pyrki häivyttämään omaa ulkonäköään, jonka koki jollain tapaa rajoittavana tekijänä sisäiselle itselleen. Kuten Jeren kohdalla, myös muiden haastateltavieni suhde omaan kehoon on parantunut ajan saatossa. Ikä todettiin oleellisimmaksi tekijäksi kehosuhteen muotoutuessa positiivisemmaksi ja armollisemmaksi mutta jokainen tiedosti kehonmuokkauksen isoksi osaksi prosessia. Kehonmuokkaukset tarjoavat yksilön omista lähtökohdista määritellyn tavan käsitellä niin positiivisia kuin negatiivisiakin tunteita.⁷ Atkinson kutsuu tätä kulttuurisesti

¹ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

⁴ Esim. Crossley 2005.

⁵ Atkinson 2004, 134.

⁶ Atkinson 2004, 135; Sweetman 1999, 51–76.

⁷ Esim. Back 2004, 29–30.

normatiiviseksi tunnetyöksi (culturally normative emotion work), jossa yksilö käsittelee kokemiaan asioita paitsi tallettamalla ihoonsa sosiaalisen elämän tunnepitoisia merkityksiä tai symboleita, samalla myös tarjoamalla sen muiden ihmisten luettavaksi.¹ Se, miten kehoon talletetut merkitykset luetaan, riippuu aina kontekstista ja ulkopuolisesta tulkitsijasta.² Esimerkiksi Johanna kertoi, kuinka hänen omat tatuointinsa eivät ole varsinaisesti tarkkaan harkittuja ja syvällisellä merkityksellä ladattuja kuvia, vaan enemmänkin hän projisoi kehoonsa asioita, joita hän joutuu elämässään pohtimaan, ja tatuoinnin avulla hän lopulta pystyy siirtämään asian syrjään mielestään.³ Jere korosti, kuinka itse ja varmasti jokainen muukin tulee muuttamaan elämänfilosofioitaan ja ajatuksiaan niin itsestä kuin muistakin vielä moneen kertaan, eikä se välttämättä vaadi toteutuakseen varsinaisten kehonmuokkauksen ottamista, ”mut kaikki mitä kehonmuokkauksessa on tapahtunu ja mitä on tullu tehtyä niin on varmasti auttanut miuta myös hetkittäin olemaan irtautunut omasta kehostani ja enemmän pääni sisällä”.⁴ Yllättävää oli kuitenkin Jeren toteamus siitä, ettei kehonmuokkaus ole hänelle kovinkaan tärkeää, vaikka hän on haastateltavistani yksi eniten muokattuja henkilöitä.⁵ Kehonmuokkaukset ovat kuitenkin siis antaneet jonkinlaisia työkaluja oman sisäisen maailman rakentamiseen, vaikkeivat ne olisi suoranainen syy tai seuraus siitä.

Jaakko: Mä joskus aikoinaan painotin hirveesti sitä sellasta niinku ittensä haltuunottamista ja tollasta, mut niinku teoreettisesti ku sitä on miettinyt, niin se ei ehkä oo ihan niin yksinkertainen ajatuksena että tota... Että että, että se voi olla paljon alitajusempi kuin tietoinen, että niinku se sellanen ajatus siitä, että se ois jotenki kapinointia kautta vastaavaa, niin ei pakosti oo läheskään niin tietosta, vaan että se on vaan sellanen... mind set. Että, että tietyillä ihmisillä ja sitte oon huomannu paljon että taustat on aika paljon sitä että siellä on niinku punkkareita, siellä on älykkäitä ihmisiä, hyvin älykkäitä ihmisiä. Ja tota ajattelevia ihmisiä, jotka on jo lähtökohtaisesti johonkin niinku alakulttuuriin, joka on ehkä anti-establishmentti-tyyppinen ryhmä nii kuuluvia ihmisiä. Ja sit just toi mitä mä sanoin tolle asiakkaalle on että vitun moni tosi rankasti modatuista on it-alalla. Et se on jännä että ihmisiä joitten ei tarvi tehdä asiakaskontaktityötä paljon tai ne saa ite päättää omat duuninsa ja omat kaikki niin, ehkä siihen liittyy kanssa että ne on hakeutuneet sellaseen tiettyyn.. autonomian tunne/tarve, koska ne on hakeutuneet työhön jossa ne on hyvin autonomisia. Ja ne on älykkäitä ja -- mutta tosi usein siinä sitte koko persoonaa leimaa sellanen tietty... niinku...

¹ Atkinson 2004, 136–137.

² Back 2004, 31–51.

³ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁵ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

*ei vapauden kaipuu, vaan että ovat aika vapaita... kaikista regulaatiosta ja tällasesta.*¹

Jaakko näkee mahdollisuuden siinä, että kehonmuokkaus ei aina olisikaan tietoinen tapa ilmentää itseään, vaan että taustalla olisi jonkinlainen luonteenpiirre tai persoonallisuus, joka omalla tavallaan johtaa kehonmuokkausten pariin.² Pitkän linjan kehonmuokkausammattilaisena Jaakko perustaa näkemyksensä työssä kohtaamiinsa asiakkaisiin. Myös kehonmuokkauksia työkseen tekevä Jere toteaa, ettei tunne yhtäkään raskaasti muokattua ihmistä, joka olisi peräänkuuluttanut kehonmuokkausten yhteydessä minkäänlaisen yhteenkuuluvuuden tunteen perään, vaan että pienenkin kehonmuokkauksen ottava tekee valinnan sulkeakseen itsensä ulos tietyistä ryhmistä tai kategorioista,³ mikä vertautuu Jaakon toteaman autonomisuuden tunteen tai tarpeen kanssa. Atkinson kuvastaa kehonmuokkauksiin liittyvän minä-me(-muut)-jaotteluun perustuvaa verkostoa, joka muodostuu lukemattomista toisistaan riippuvaisista suhteista. Henkilökohtaisia kehonmuokkausratkaisuja tekemällä korostamme itseämme etenkin intiimeissä me-ryhmissä, jotka useimmiten koostuvat perheestä tai lähimmistä ystävistämme ulottuen myös kauempiin, esimerkiksi uskonnosta tai sosiaalisesta luokista rakentuviin me-ryhmiin.⁴ Tekemillämme valinnoilla pyrimme erottautumaan yksilöinä, mutta samaan aikaan saatamme sitoa itseämme tiukemmin kiinni johonkin me-ryhmään esimerkiksi tatuoimalla itseemme tunnepitoisen symbolin tai rakkaamme potretin. Sosiologi Les Back on kuvannut artikkelissaan tällaisia verkostoja, jossa esimerkiksi vankilassa tietynlainen tatuointi on taannut turvallisuutta ja suojelua, mutta samaan aikaan leimannut tällaisen yksilön yhteiskuntakelvottomaksi vankilan ulkopuolella.⁵ Jeren mainitsema tietoinen valinta itsemme sulkemisesta tiettyjen ryhmien ulkopuolelle voi kuitenkin sitoa meitä tiukemmin aivan toiseen ryhmään tiedostamattamme.

Jutta puolestaan edustaa yksilöä, jonka kohdalla kehonmuokkaus on nimenomaan tietoista toimintaa. Hän kertoo nuoruudessaan kokeneensa suurta painetta pukeutua tietyllä tavalla, sillä hänellä ei vielä ikänsä puolesta ollut mahdollista hankkia kehonmuokkauksia, joilla saada kehonsa ulkopuolen vastaamaan hänen identiteettiään. Tatuointien ja lävistysten myötä ulkopäin koettu sosiaalinen paine on hellittänyt, kun

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁴ Atkinson 2004, 132.

⁵ Back 2004, 31.

omaa persoonaa ei tarvitse sen kummemmin tuoda esille ja kehon koristusten myötä myös tarve pohtia vaateustaan on käytännössä poistunut. Jutan käyttämä ilmaisu ”heijastaa” saa aikaan mielikuvan siitä, että hänelle kehonmuokkaukset edustavat ikkunaa tai näkymää, joista pystyy näkemään hänen sisimpäänsä eikä hänen tarvitse omien sanojensa mukaan ”enää höpötellä niin paljo”.¹

Nuoruuden myllerryksien tasaannuttua myös omien rajojen kokeileminen nousi esiin yleisenä motiivina kehonmuokkauksille. Jokainen haastateltavistani on venyttänyt itse korvalävistyksiään, mutta muutama on kokeillut itse myös napa- tai genitaalilävistyksen venytystä. Venytykset kuvataan helposti mukaansa tempaavana kehonmuokkauksena, sillä helppouden lisäksi sen avulla oppii oman kehon toimintaa ja samaan aikaan se kasvattaa uteliaisuutta siihen, kuinka paljon lävistyksiä voi venyttää. Haastateltavista ainoastaan Jere ei kokenut kehonmuokkauksiaan varsinaisena omien rajojen kokeiluna ja nauraen totesi olevansa liian vanha sellaiseen. Kuitenkin hän myönsi kehonsa olevan temmellyskenttä, jota voi käyttää erilaisiin kokeiluihin kehonmuokkauksen kautta ja sillä tavoin ehkä jopa olla osallisena maailmamme kehittämisessä.²

Esteettiset mieltymykset muuttuvat useasti venytysprosessin myötä, ja sekä Jukka että Jaakko ovat skalpelloineet omat korvalävistyksensä isommiksi, kun korvan iho ei ole venynyt enää korujen avulla.³ Kehonmuokkaus on siis tarjonnut paitsi tavan kokeilla ja määritellä omia rajoja, myös ylittää niitä. Kaikkia tällainen toiminta ei miellytä, sillä osan mielestä kehonmuokkaus menettää arvonsa asiakkaan hakiessa oikotietä onneen sen sijaan, että käyttäisi parhaimmillaan vuosia haluamansa lopputuloksen saavuttamiseen.⁴ Julia kertoo aloittaneensa henkilökohtaisen

kehonmuokkausprojektinsa nuorena juurikin korvavenytyksistä, joiden toteaa olleen silloin pelkkää koristautumista. Sittemmin kuvioihin tulleet lävistykset ja tatuoinnit ovat selkeästi muuttaneet muotoa koristautumisesta tavaksi kontrolloida omaa kehoa ja ikuistaa itseensä merkityksellisiä asioita. Kaikista haastateltavistani juuri Julialla vaikutti olevan kaikista tietoisin suhtautuminen omaan kehoonsa ja identiteettiinsä. Vaikka hän koki hetkellisiä valaistumisen hetkiä omasta itsestään puhumisen lomassa, on jokainen otettu kehonmuokkaus ollut tarkasti pohdittu ja selkeät syyt löytyivät myös poistetuille kehonmuokkauksille. Epäilemättä Julian läpikäymä syömishäiriö sekä

¹ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015; Jukka 17.11.2015.

⁴ Hokkanen 2012, 177.

itsensä sairaalloyksien kontrollointi ovat pakottaneet miettimään kehosuhdetta juurta jaksain, mistä juontuneesta hänestä huokuva itsevarmuus sekä puheesta kummunnut ehdoton oman kehon erottaminen ympäröivästä kontrolloinnista.¹

Haastateltavista Jenni oli selkeästi ahkerin kehonmuokkauksen tee-se-itse-kokeilija. Hän kuvaili tehneensä nuoruudessaan useita lävistyksiä, mutta myös kokeilleensa arpeuttamista ja harkitsevansa esimerkiksi kielenhalkaisua kotitekoisesti. Syyksi hän tarjosi ainoastaan loppumattoman uteliaisuutensa kehon toimintaa kohtaan ja totesi kokeiluja helpottavan sen, että perheessä on terveydenhoidon ammattilaisia, minkä vuoksi hän ymmärtää ja osaa huolehtia välinehygieniasta, mutta tietää myös samalla avun olevan lähellä, mikäli kehonmuokkaukuskokeilut alkavat oireilla.²

Jenni: Niinku mitä enemmän on rassannu sitte itte... noita nii sitä enemmän on oppinu omasta kropasta ja miten se toimii. Kaikki niinku...miten niinku tulehdukset on tullu siitä ku ottanu pois jotain ja sinne on mennu sitte bakteerei ja siitä on oppinu niin paljon et se viehätys on jääny vielä et tekee mieli vaan niinku vieläkin rassata ja jatkaa sitä vielä vähä sillai et --. Et mä haluun niinku nähdä et miten asiat toimii.³

Helposti voisi ajatella, että tulehtuneet kehonmuokkaukset ja muut komplikaatiot helposti madaltaisivat kynnystä jatkaa kehonmuokkausharrastuksen parissa. Jennin kohdalla satunnaiset vastoinkäymiset ovat vain yllyttäneet useampiin kokeiluihin. Hänen sanojensa mukaan tulehtuneiden ja märkivien kehonmuokkauksien kohtaaminen ja hoitaminen pakottavat jälleen kokeilemaan omia rajoja. Tämän vuoksi suhde ihmiskehoon ei ole nykyisin pelkästään helpompi, vaan hän sanoo tämän jatkuvan kehon rajojen kokeilun ja ylittämisen vaikuttaneen myös siihen, miten hän suhtautuu maallisiin asioihin ja takaiskuihin elämässä. Hän järkeili asian niin, että kun biologinen keho on hallinnassa, pystyy helpommin käsittelemään myös muita asioita elämässä.⁴ Samoilla linjoilla on myös Jaakko:

Jaakko: Ei. Mulla ei mut enemmän ehkä sen myötä ku on niinku ihmisien kaa joutunu, leikkelemään niitä ja lävisteleen niitä ja näin eespäin, niin sellanen on ehkä että niinku pikkujutuista ei hätkähdä. Et niinku muutamana kertaan joutunut toimimaan esimerkiks onnettomuustapauksissa niin huomannu sen että niinku et aina nyt ihmetyttää joku avomurtuma, luu joka tulee ihosta läpi ja nii että ehkä niinku ei oo niin mystillinen tota kokemus kehosta. Sama just esimerkiks noitten jälkihoito-ongelmien hoitaminen asiakkailta, niin ei oo enää niin sellanen ”oh my

¹ Haastattelu: Julia 13.11.2015.

² Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

³ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

god, syö antibiootteja!” Et kuin mitä vois olla tavan ihmisellä, vaan ehkä enemmän sellanen analyttisempi ja tota vähemmän hysteerinen. Niin ehkä siinä tulee sinuiksi ylipäättänsä kehon toimintojen kanssa.¹

Jaakko toteaa suhtautumisen kehoon olevan mutkattomampaa, sillä kehonmuokkauksia tekemällä ja ottamalla pakostakin joutuu tekemisiin veren, sotkun ja komplikaatioiden kanssa, minkä vuoksi keho menettää tietyn mystiikkansa ja muuttuu lähinnä leikkikentäksi, jolla voi kokeilla kaikkea ja korjailla jälkeensä, jos joku menee vikaan.²

Kaikki eivät aivan yltäneet uteliaisuudessaan ja kokeilunhalussaan Jennin tasolle, mutta useampi kertoi pohdiskelleensa esimerkiksi kielenhalkaisua itselleen. Kielenhalkaisu on kehonmuokkauksena hyvin erilaisia mielipiteitä herättävä; haastatteluissa kehonmuokkauksen ammattilaiset pitivät sitä korjaavana toimenpiteenä, jossa vapautetaan kaksi erillistä lihasta, kun taas mediassa terveydenhuollon ammattilaiset ovat kommentoineet, kuinka kyseisellä muokkauksella vahingoitetaan puheelle ja syömiselle oleellista ruumiinosaa.³ Kielenhalkaisun kiehtovuus kehonmuokkausta harrastaville lienee suurilta osin siinä, että se tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden opetella uudenlaista kehonhallintaa, sillä toisistaan vapautettuja kielenreunoja on mahdollista liikutella erikseen. Tämä on toiminut kimmokkeena yhdelle haastateltavistani, joka aikoinaan oli ensimmäisten joukossa Suomessa kielenhalkaisun ottamisessa.

Kielenhalkaisu toteutetaan nykyisin pääasiassa tikkaamalla erotettujen reunojen haavat, mutta mahdollista on myös jättää haavat auki, mikä vaatii kielenhalkaisun ottajalta säännöllistä reunojen repimistä erilleen toisistaan, sillä keho pyrkii korjaamaan tehdyn halkaisun varsin nopeasti, jopa muutamissa tunneissa. Niin tikatussa kuin tikkaamattomassa kielenhalkaisussa on kivuliaat ja sotkuiset puolensa, mikä itsessään karsii useimpia kyseisestä kehonmuokkauksesta kiinnostuneita pois. Omat haaveeni kielenhalkaisusta karisivat viimeistään lukiessani internetistä löytyneen Tentacles and Teacups -blogin kirjoittajan omakohtaisen kokemuksen tuoreen kielenhalkaisunsa inhorealisticesta paranemisprosessista.⁴ Epäilemättä kuitenkin kielenhalkaisun kaltaisen muokkauksen paranteleminen antaa oman kehon rajoja koetteleville tyydytystä

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Esim. <https://www.cbsnews.com/pictures/13-most-extreme-body-modifications/2/> (viitattu 9.2.2018).

⁴ <http://tentaclesandteacups.blogspot.fi/2014/02/tongue-split-take-two-comprehensive.html> (viitattu 23.1.2018).

onnistuessaan. Kieli ei välttämättä pysy erillään koko halkaistulta matkalta, vaan voi kasvaa muutamista milleistä sentteihin takaisin umpeen, minkä vuoksi lopputulos pysyy arvoituksena. Myöskään hermovauriot eivät ole ennenkuulumattomia kielenhalkaisuissa.¹

Kysymykseen siitä, olisiko kielenhalkaisun, arpi- tai polttokuvuioiden kaltaisilla muokkauksilla tulevaisuudessa potentiaalia yleistyä, sain haastateltaviltani jossain määrin eriäviä vastauksia. Osa näki kielenhalkaisun yleistyneen, mutta pohtivat myös, johtuuko kokemus yleistymisestä siitä, että ihmiset voivat puhua erikoisimmistakin kehonmuokkauksista vapaammin kuin aiemmin. Jeren mukaan kielenhalkaisuissa on useasti kyse yksilön seksuaalisen minäkuvan parantelusta, mikä voi selittää, miksei kielenhalkaisun ottajat välttämättä juurikaan esittele halkaisuaan.² Myös Jaakko toteaa kielenhalkaisun kaltaiset kehonmuokkaukset sellaisiksi, joita ihmiset ottavat lähinnä itseään varten eivätkä juurikaan esittele niitä julkisesti, mikä tekee niiden todellisesta lukumäärästä vaikean arvioida. Hänen mukaansa työelämässä liikkuu edelleen kielenhalkaisun ja lävistysten kohdalla vanhentuneita uskomuksia kyseisten muokkauksien epähygienisyydestä, mutta myös joissain työpaikoissa halutaan kontrolloida työntekijöiden ulkonäköä.³ Jutta kertoo kohdanneensa työnhaussa jossain määrin soraääniä kielilävistyksensä vuoksi, mutta lopulta saaneensa työpaikan, sillä rekrytoijalla ei ollut päteviä perusteluita sen pois ottamiselle.⁴ Jaakko puolestaan kertoo käyneensä vääntöä amerikkalaisen cheerleading-yhdistyksen kanssa, jonka lävistysten totaali kiellon puitteissa tarkastetaan jäsenien kehot läpikotaisin.⁵

2.2. Ritualisoitu keho

Antropologi Mary Douglas kuvaa ihmistä sosiaalisena eläimenä, joille rituaalit toimivat havainnoinnin keinona. Rituaaleihin liitettävillä symboleilla voimme ankkuroida menneisyyttä nykyisyyteen ja auttaa muistamisessa, mutta hänen mukaansa ne muovaavat myös tapaamme havainnoida.⁶ Ihmiskehoon liittyviä rituaaleja ja symboliikkaa hän pitää erityisen voimakkaina, sillä hänen sanojensa mukaan ”ruumis

¹ <http://www.wormz.org/ryhmahaastattelu-kielenhalkaisu/> (viitattu 23.1.2018).

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

⁵ Arkisto: Jaakko 11.11.2015.

⁶ Douglas 2000, 117–119.

on malli, joka voi edustaa mitä tahansa rajattua järjestelmää”.¹ Hokkanen on kirjoittanut, kuinka muun muassa arpitatuoinnit, polttomerkit ja suspensio edustavat useasti ottajalleen jonkinlaista rituaalia.² Näitä voi kutsua Douglasin kuvailemiksi marginaalisiksi rituaaleiksi. Näillä rituaaleilla tehdään tahallisesti näkyväksi niiden aiheuttamia voimakkaita reaktioita,³ joita ne usein aiheuttavat näennäisesti brutaalin toteutustapansa vuoksi.

Kielenhalkaisu tai esimerkiksi arpitatuointi tarjoavat kyllä mahdollisuuden yksilölle oman kehonsa kontrollointiin, mutta samaan aikaan tällaisten kehonmuokkausten luonteeseen kuuluu epävarmuus lopputuloksesta, minkä vuoksi yksilö ei voikaan kontrolloida tilannetta täysin. Arpitatuointien tapauksessa lopputuloksen näkemiseen on varattava ainakin vuosi, ja paranemisvaihe vaatii kantajaltaan kärsivällisyyttä ja vaivannäköä, sillä onnistunut arpi vaatii haavan auki pitämistä ja ruven repimistä. Arpitatuointi eroaa tavallisesta tatuoinnista myös siinä suhteessa, ettei taitavinkaan tekijä pysty ennustamaan lopputulosta.

Jaakko: --Sama kuin arven tekeminen. Ja tota, mut se just että minkä takia se on rituaali niin on se, että suurin osa asiakkaista tietää sen, tai siis asiakkaat tietää sen, että se lopputulos on aina vähän kyseenalainen. Elikkä aina kestää vähintään vuosi että sä näät mitä siitä tuli ja toiset arpeutuu eri tavalla ku toiset, voi olla ikäviä yllätyksiä, voi olla liian positiivisia yllätyksiä ettei mitään arpee tullukkaan ja tota ja se liittyy siihen, että se ei oo mikään tatuointi, jolloin niille isolle osalle se ite kokemus siitä, että se viilletään on jonkin näkönen niinku juttu. Et onko siinä sitä ittensä voittamista tai jotenki niinku tällasta, niin se on niitten... Mä en oo kyselly kauheesti, mut mä oon huomannu et...

S: Siis vois olla niinku jostain voimaantumisesta...

*J: Aika usein tällasia. Tai sitte ihan vaan mielenkiinnosta. Ihmisiä kiinnostaa se, että miltähän se tuntuu, minkähälainen siit tulee. Et se on kans.*⁴

Aivan kuten monien tatuointien ja lävistystenkin kohdalla, Jaakko kertoo arpikuvion kohdalla yleensä itse prosessin olevan monelle ottajalle tärkeämpi kuin itse lopputulos, jota joutuu odottelemaan kauan. Vaaleaihoisilla arpitatuointi vaatii yleensä perinteisen tatuointimusteen pohjalle, jotta parantunut vaalea arpi näkyisi lopputuloksessa. Jere kuvasi oman arpitatuointinsa kohdalla arven tekemisen olleen helppoa, mutta paranemisprosessin pelottava, sillä hänellä ei ollut siitä minkäänlaista kokemusta.

¹ Douglas 2000, 183–184.

² Hokkanen 2012, 110.

³ Douglas 2000, 161.

⁴ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

Helputusta toi kuitenkin tieto siitä, että apua ja vertaistukea on saatavilla, mikäli sellaista vaan pyytää.¹ Arpi- ja polttotatuoinnit ovat kehonmuokkauksen primitiivisintä perintöä, mutta nykyisellä tietämyksellä niitä voidaan tehdä aiempaa paremmalla tekniikalla ja turvallisemmin. Aiemmin niin viillettyä kuin poltettua arpikudosta on ärsytetty tahallaan mekaanisesti sekä kemikaaleilla toipumisprosessissa, mutta nykyisellään arvet tehdään viiltämällä syvemmälle, jopa lihakseen asti, minkä vahvistaa lopputulosta. Myös polttotekniikat ovat kehittyneet, ja toteutusvaihtoehtoja löytyy primitiivisemmistä tekniikoista mekaanisiin laitteisiin sekä jäädytyspolttoon.²

Usein myös itse ihon viiltäminen tai kuoriminen sekä siitä johtuva kipu ovat oleellisia tekijöitä useimmille arpitatuointien ottajille. Invasiivissa kehonmuokkauksissa voidaan ajatella kehon rajojen hämärtyvän tai jopa sekoittuvan muokkausinstrumentin rikkoessa ihon pinnan aiheuttaen kipua ja veren valuessa esiin haavasta.³ Johanna kertoi pitävänsä arpitatuoinneista, mutta ei ole koskaan ottanut sellaista, sillä hänelle ajatus jonkun toisen tekemästä skalpelloinnista omaan ihoonsa olisi oman kontrollin pettämistä.⁴ Vastaavaa tunnetta ei kuitenkaan tule tatuointien ottamisesta, minkä todistaa pelkästään jo hänen lukuisat näkyvät tatuointinsa. Lävistyksiä häneltä löytyy myöskin useita. Raja näyttää siis menevän hänen kohdallaan kutakuinkin ihon alle menemisessä, jolloin katoaa kehon intimiteetti tai eheys. Sen vuoksi hän on myös luopunut ajatuksesta ottaa ihon alle istutettavia implantteja, eikä myöskään voisi kuvitellakaan ihon alle menevää plastiikkakirurgiaa.⁵

Myös kesympiä kehonmuokkauksia, kuten tatuointeja, voidaan tarkastella rituaalina, minkä vuoksi kiinnostuin selvittämään, millä tavoin haastateltavani suhtautuivat itse kehonmuokkauksen ottamiseen. Kukaan ei kokenut tilannetta varsinaisena rituaalina, mutta esimerkiksi Jutta kuvailee tatuointisessionsa semi-meditatiivisiksi hetkiksi, joita edeltää viikkokausien paniikki kivusta. Tatuointia tehdessään hän pakottaa itsensä keskittymään pelkästään hengittämiseen eikä voi ajatellakaan kuuntelevansa musiikkia, selailevansa puhelinta tai edes puhuvansa, sillä tilanne ja kivunhallinta muuttuisivat hänelle sietämättömiksi.⁶ Myös Julia kuvailee kokevansa pelkoa ennen

¹ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

² Hokkanen 2012, 110–115.

³ Back 2004, 29.

⁴ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

⁵ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

⁶ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

kehonmuokkausten ottamista, mutta kuten Jutankin tapauksessa, adrenaliiniryöppy ja tyytyväisyyden tunne uudesta kehonmuokkauksesta saavat kivun unohtumaan nopeasti.¹ Jaakko näkee juurikin voimakkaiden adrenaliini- ja endorfiinipiikkien selittävän etenkin suspensioiden roolia rituaalina joillekin. Hän kuvailee, kuinka useissa tapauksissa voi nähdä selkeän muutoksen koukuilla ilmaan nostetussa ihmisessä, kun pupillit laajenevat ja ihmisen koko olemus muuttuu kehon mennessä ”taistele tai pakene” -tilaan.²

Hokkasen mukaan prosessissa koettu kipu on puhdistava kokemus niin fyysisellä kuin spirituaalisella tasolla.³ Näiden fysiologisten reaktioiden vuoksi usea kokee suspensioissa hengellisiä piirteitä, kun taas Jere ei omissa suspensiokokemuksissaan näe mitään sen kummallisempaa kuin jalkapallon pelaamisessa kaverien kanssa. Hänen kohdallaan ainoa ero näiden vertausten välillä on se, että suspensiosta saa hienoja kuvia, jotka saattavat hieman kohahduttaa ja aiheuttaa väärinkäsityksiä sosiaalisessa mediassa.⁴ Ainoastaan Jaana näki omassa kehoprojektissaan ritualistisia piirteitä, mitä selittävät elämää voimakkaasti lyhyellä aikavälillä muokanneet tapahtumat:

Vähän hankala selittää, mutta jotenkin koin että olin siirtynyt elämässäni vaiheeseen, jossa en enää tuo maailmaan uusia olentoja vaan tästä eteenpäin mun tehtäväni on enää saattaa poismeneviä turvallisesti ja hellästi muualle (oli se sitten mulle itselleni kuinka vaikeaa tahansa). Sanoisin niin, että mulle tuohon kohtaan elämää piirtyi itsellä tosi voimakas siirtymä ja tatuointi on mulle sen siirtymisen symboli tai riitti. Yleensä ihmissille tuollaisia siirtymäkohtia ovat kai rippikoulut tms, mutta mulla on siinä kohtaa ihan selkeä jako. Luokkaa joki vaihtoi virtaussuuntaansa.⁵

Jaana kuvaili haastatteluvastauksissaan myös kokeneensa nuorena pakottavaa tarvetta sulautua ikäistensä joukkoon keinolla millä hyvänsä, mikä varjosti hänen elämäänsä pitkän aikaa.⁶

Ehkä siinä oli myös jotain oman identiteetin hakemista? Olin koettanut olla pitkään mahdollisimman tavallinen. Taisi liittyä tuohon aiemmin mainitsemaani koulukiusaamiseen. Kun oli oikein rataakiskosta väännetty, että olin vääränlainen niin minä se sitten koetin vääntää itsestäni mahdollisimman normaalin-keskiverron-jonkun. Onha se vähän hupaisaakin, jotkut tekivät kaikkensa ollakseen erilaisia ja mä yritin epätoivoisesti olla Ihankuin Kaikki Muut. Pukeutua niinkuin muut tytöt, harrastaa samanlaisia asioita vaikka en edes pitänyt niistä jne. No ei se sellainen toimi, tietenkään.

¹ Haastattelu: Julia 13.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Hokkanen 2012, 110.

⁴ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁵ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

⁶ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

Tatskan otin vaiheessa, jossa olin jo pistänyt kuviot uusiksi. Tajunnut ja hyväksynyt ettei outolinnusta saa tavallista eikä kannata edes yrittää. Ehkä se oli jonkin asteinen siirtymäriitti sitten sekini. Löysin itseni, niin klisee kuin se onkin. En mä se ihan tavallisin oo edelleenkaan, mutta tosta alkaen oon ollut kummallinen tyynesti hyväksyen.¹

Kun nuorena Jaana oli onnistunut pääsemään kehoon ja identiteettiinsä liittyvistä negatiivisista tunteita lävistysten sekä tatuointien avulla eroon, tarjosi tatuointiprosessi hänelle tällä kertaa tavan päästä yli vaikeasta ajasta, mutta myös ikuistaa kehoonsa hänelle tärkeä hetki elämässään muistutuksena ja myös keinona jatkaa elämää jäämättä vellomaan menetyksiinsä.² Atkinson esittää tutkimuksessaan, että tatuoinnit tarjoavat yksilölle välineen vaikeiden tunteiden työstämiseen (self-help) ja samaan aikaan tällainen kehon kautta saavutettu sisäinen rauhanteko muokkaa voimakkaasti yksilön identiteettiä.³ Negatiivisilla tapahtumilla ja tunteilla on oleellinen merkitys erilaisten kehonmuokkausprosessien alullepanijoina, mille hänen mukaansa annetaan kuitenkin aivan liikaa painoarvoa tutkimuskirjallisuudessa. Kivuliailla kehonmuokkauksilla on perinteisesti kuitenkin nähty vahva rooli niin uudelleensyntymisessä kuin luomisessakin.⁴ Jaanalla lähtölaukauksen aikuisiän tatuoinnille antoivat raskaat menetykset, mutta vastauksesta kuultaa kuitenkin kipeiden tunteiden takaa positiivinen suhtautuminen uuteen statukseen jonkinlaisena lempeänä saattajana.⁵

3. Koristeltu keho

3.1. Merkitykset

”...et mulla on tosi naisellinen kroppa, mut mitä enemmän mä sitä tuhertelen ja tälleen ku niinku henrylaasamasesti⁶ pilaan ni sitä niinku parempi olo mulla sen kanssa on koko ajan.”⁷(Jenni)

Kehonmuokkausten merkityksiä voidaan tarkastella yksittäisen kehonmuokkauksen tasolla tai kokonaisvaltaisempana ilmiönä yksilön hyvinvoinnille. Haastatteluissa

¹ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

² Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

³ Atkinson 2004, 137–141.

⁴ Atkinson 2004, 137–138.

⁵ Esim. Crossley 2005, 14.

⁶ <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/115300-markkina-arvon-sabotointi-tatuoinneilla> (viitattu 10.1.2018).

⁷ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

kävimme läpi muun muassa hyvien ja huonojen kehonmuokkausten kriteereitä, mutta myös yksittäisten kehonmuokkausten syvällisempiä tasoja kantajalleen. Päästäkseni ymmärryksessä pintaa syvemmälle, keskustelimme myös siitä, kokeeko haastateltava muuttuvansa jokaisen kehonmuokkaussession myötä myös sisäisesti ja nouseeko projektissa itse kehonmuokkauksen ottaminen vai ihoon jäävä lopputulos tärkeämmäksi.

Haastateltavien pohtiessa hyvien ja huonojen kehonmuokkausten kriteereitä vastaukset olivat melko vaihtelevia. Etenkin tatuointien kohdalla oleelliseen asemaan nousee teknisesti taitava tekijä, jonka teos kestää aikaa. Taitava tatuoiija ymmärtää tatuoinnin teknisen puolen ohella myös kehon anatomiaa siinä määrin, että kuvaa lähdetään tekemään kehonmuodot huomioon ottaen. Jukka kuvailee käsityksiään kauniista lävistyksistä ja tatuoinneista juuri sillä, että kehonmuokkaus istuu kehoon ja ettei se ”pasko sun kehoa”, kuten yksi hänen entisistä lävistyksistään oli hänelle tehnyt.¹

Jaakko: En mä voi sanoo että tribaali on paska tai että ganji-merkki on paska tai että scriptiteksti on paska tai se typerä lintu jonka siipi muuttu... eihän sulla oo sellasta? [S: Ei (naurua)] ... siipi muuttuu linnuiks, nii että se on paska. Se on nimittäin paska. (naurua) Mut koska neki voidaan tehdä hyvin, jos niinku vaan osataan hommat.²

Jokaisella tatuoidulla on omat mieltymyksensä tatuointityylien suhteen ja näkyvät tatuoinnit kertovat yleensä paljon kantajastaan tuntemattomillekin.

Jutta: Nyt mulla on tatuointeja jotka on esillä ja jotka vähän herättelee tunteita tai kertoo mun mieltymyksen kohteista, niin ehkä mun ei sitte tarvi niin hirveästi ehkä tuoda persoonaani kaikkien naamalle puheella ko siinä ne hymyilee jossain määrin tatuoinneissa ja tälleen niin.³

Jutta kokee, ettei hänen hiljaisena ihmisenä tarvitse puhua itsestään paljoa, sillä hänen kehontaiteensa tekee sen hänen puolestaan. Sosiologi Michel Maffesoli on kuvannut kaikkien yksilön identiteettityössä käytettävien kehontekniikoiden olevan pohjimmiltaan toisten nähtäväksi tarkoitettua ehostautumista,⁴ mikä toisaalta erottaa yksilöä toisista, mutta samaan aikaan se voi myös vetää puoleensa tai karkottaa ihmisiä. Usea haastateltavistani myönsi tekevänsä johtopäätöksiä ihmisistä heidän tatuointiensa perusteella. Moni mainitsi esimerkiksi Jaakon mainitsemat tribaalit rumiksi. Tinderdeittisovellusta selatessaan Jenni kertoi poikkeuksetta hylkäävänsä tribaalein tatuoidut

¹ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

⁴ Maffesoli 1995, 65.

ehdokkaat,¹ ja esimerkiksi Johanna nimeää suomileijonatatuoinnit vastenmielisiksi.²

Jaakko kuitenkin ylläolevassa lainauksessa toteaa, että omasta mielestään kammottavaa tatuointia voidaan kuitenkin pitää hyvänä, mikäli se on toteutettu teknisesti hyvin.

Jaakko: No, on nyt vähän vaikee ku... ensinnäki ihmisillä tuntuu niinku arvostelukyky lakkaavan kokonaan ku ne kattoo tatuointeja. Et se on niin että niinku mun frendi teki tän, no okei se on ihan paska mut se oli halpa. Häh. (naurahdus) Tai että joo otan mä siltä kuvan ku se osaa piirtää ja sit sä katot niitä piirustuksia ja ne on jotain seittemänvuotiaan tekemiä. Ja niinku..(huokaus) miten mä nyt selittäisin... --tuntuu että ihmiset jotenki antaa vieläki tai siis niinku on valmiita ottamaan kehoonsa sellasta paskaa, mitä ne ei ottais ikinä mihinkään muualle, edes paperilapulla piirrettynä itellensä. Mut kun se on tatuointi ja sen sai halvalla niin se on ok. Ja niinku mä en pysty, mä en kykene käsittämään sitä että mikä ihme saa sen mielenaurion aikaseksi ihmisissä. Et mikä helvetti siinä on. Eihän kukaan niinku, ethä sä vie sun hienoo uutta autooskaa maalattavaks niin että joku pikkujannu vetää spray-purkilla siihen uuden mattamustan päälle ja sä saat sen halvalla.³

Jaakolle harmaita hiuksia aiheuttaa se, ettei tatuointeja arvosteta taiteena ja sijoituskohteena, sillä edelleen moni valikoi tekijänsä matalan hinnan perusteella. Huono taloustilanne on varmasti yksi vaikutin tässä, mutta toisaalta tatuointi on elämän mittainen investointi, jonka hankkimisessa pelkän hinnan tuijottaminen voi aiheuttaa katumusta pidemmällä aikavälillä. Omista yhdeksästä tatuoinnistani neljä on juuri tällaisia ”kaveri teki halvalla tai ilmaiseksi kotona”. Onnekseni näistä kotikutoisista tatuoinneista ainoastaan yksi on sellainen, jota en erityisemmin esittele, mutta jota en kuitenkaan kadu. Kyseinen niskassa oleva kuva on kulunut, eikä erityisemmin enää vastaa esteettisiä mieltymyksiäni. Tämä kivuliain tatuointikokemukseni on muuttunut neutraaliksi, toisinaan jopa unohdetuksi osaseksi itseäni. Samaan aikaan se kuitenkin kuvastaa sekä minua että yhtä ajanjaksoa elämästäni ja mielenkiinnon kohteitani.

Jukka: Omat tatskat on... ehkä vähän sillain henkilökohtainen historiikki, jollain tavalla myös niinku siis no sil tavalla virstanpylväitä et näkee vähän et missä on ollu. Jotkut on sellasii muistutuksii mitä on ehkä ajatellu et nää on hyvä muistaa ja nekin merkitykset vaihtaa muuttaa muotoaan kyl sitte taas ajan myötä.⁴

¹ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

² Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

Niin Jukka, Jenni kuin Jaakkokin käyttivät tatuoinneistaan ilmaisua päiväkirjamerkintä.¹ Omaa lukuaan kehon päiväkirjassa edustavat tee-se-itse-kokeilut, useimmiten päihteiden vaikutuksen alaisena:

Julia: Kännissä raapustetut. Varsinkin noi harjotteli niitten omalla koneella omaan naamaansa ni se on asia, jota mä en ymmärrä. Et tietysti jokaisen oma iho on jokaisen iho... mut varsinki siinä vaiheessa ku niitä esitellään ylpeenä et kato mitä tein mä oon tosi lahjakas ja sitte oon silleen voi hyvät ristus... älä. Ei. (naurua)²

Julia ei ymmärrä tällaisia humalassa taiteiluja tatuointeja, vaikka jokaisella onkin oikeus tallentaa omalle iholleen mitä haluaa.³ Puutteet tekniikassa saivat kuitenkin armoa, mikäli kyseessä oli kantajalleen todella merkityksellinen tatuointi. Jukka arvottaa merkityksellisyyden jopa tekniikan edelle, mikäli itse kehonmuokkauksen ottaminen menee lopputuloksen edelle.⁴ Jennille puolestaan riittää, että tatuointi on itselle perusteltu, vaikka sitten humalassa kello 5 aamulla. Hän tunnustaa olleensa baari-iltojen jälkeen joskus itsekin tatuointijatkoilla. Tällaisten promillepitoisten jatkojen synnyttämien, teknisesti hieman arveluttavien tatuointien kertoma tarina voi olla hänen mielestään arvokkaampaa kuin teknisesti paremman, mutta vääristä lähtökohdista otetun tatuoinnin.⁵

Jenni: Justiinsa tossa sanoinkin et niinku itsellä pinnallisesti turn-off on semmonen niinku geneerinen, että koska mulla täytyy olla tatuointi että olisin mielenkiintoisempi nii semmoset on joista oikein loistaa se että tää on vaan kuvastosta nyt... Huonot tatuoinnit ehkä just semmosii että haluaa vaan että... miellyttääkseen muita otettuja. Mun mielestä ne pitäis olla miellyttääkseen ittee. Sillain niinku lähtökohtasesti. Et semmoset ehkä niinku... väärin perustein otetut... ehkä olis. Jotenki mä oon niin tottunu tatuointeihin et niitä voi olla ihan kellä vaan. Jotkut vähän yllättää, joskus ei todellakaan yllätä mut... Kyl niillä joku syy on ottaa mut jos se on toisia miellyttääkseen niin sit sit me ollaan väärässä lähtökohdassa.⁶

Jenni jatkaa toteamalla, että jopa vääristä lähtökohdista otetut kehonmuokkaukset kertovat jotain ottajastaan, sillä he ovat valmiita läpikäymään kipua ja maksamaan siitä. Hän pitää kuitenkin surullisena sitä, jos tällaisiin projekteihin lähdetään, jotta mukauduttaisiin jonkun toisen muottiin. Hän ei kuitenkaan itse lähtisi kyselemään kenenkään motiiveja, sillä henkilökohtaisista mielipiteistä huolimatta jokaisen keho on

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015; Jenni 13.11.2015; 17.11.2015.

² Haastattelu: Julia 13.11.2015.

³ Haastattelu: Julia 13.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

⁵ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

⁶ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

henkilökohtainen.¹ Jennin pohdinta vääristä lähtökohdista toteutetusta kehonmuokkauksesta muistuttaa yhteiskuntafilosofi Jean Baudrillardin sekä kulttuuritutkija Johan Fornäsän ajatuksia yhteiskunnan pinnallistumisesta, jolloin syvällisyyden tärkeyden väistyessä yksilö vajoaa narsismiin pyrkiessään epätoivoisesti etsimään identiteettiään pintaa palvovassa kulttuurissa.²

Haastateltavieni joihinkin kehonmuokkauksiin liittyi suuri tunnearvo. Jutta kuvaa ensimmäisen kehonmuokkauksensa olleen kielilävistys alaikäisenä, jota varten hän joutui säästämään vähistä rahoistaan ja menemään kesätöihin saadakseen tarvittavat varat kokoon.

Jutta: Kaikki piti aina houkutelta äiteeltä tai säästää jostaki kahenkymppin opintotuesta ja sitte mä menin mansikanpoimijaksi ja säästin siellä rahaa ja sit se loppuu tosi nopeaan se ku siellä oli vähän huono se asumisjärjestely, niin se mansikkasato yllättäen loppu ja sitte mä olin saanu justihin rahaa sen verran, että mä sain kielikorun ja sitte mä että nyt mä meen sen ottamaan. Niin vähän semmonen rebel-filis. Että minun omat rahat ja minun oma kieli ja minun...³

Varmasti jokaiselle ensimmäinen kehonmuokkaus on aina omalla tavallaan erityinen, mutta Jutan kohdalla tunnearvoa nosti aika ja vaiva, jonka kielilävistyksen saaminen vaati. Tatuointiansa kohdalla hän ei sen sijaan nähnyt mitään suurempia merkityksiä, vaan piti niitä lähinnä omista arvoistaan ja kiinnostuksenkohteistaan kertovina koristeina, muttei sulkenut pois sitä mahdollisuutta, että ne jonain päivänä saisivat jonkin syvemmän merkityksen.⁴ Jenni puolestaan kuvaili ikuistaneensa itseensä perheenjäseniä, sillä heidän perheessään rakkautta osoitetaan luontevammin tällaisilla teoilla kuin puheella.⁵ Johannalle tärkeäksi nousi tatuointi, joka sijaintinsa vuoksi aiheutti erityisen paljon kipua tekovaiheessa.⁶ Jaakolla kehonmuokkausten merkityksen toivat arvostettu tekijä, joka usein myös on hänen kaveripiiriinsä kuuluva henkilö.⁷ Julian ja Johannan tatuoinnit linkittyvät tiettyihin asioihin elämässä, joita he pitävät tärkeinä ja muistamisen arvoisina, mutta kuitenkin identifioivat ne enemmän pelkiksi kehonkoristeiksi.⁸ Julian mielestä jokaiseen tatuointiin tai muuhun kehonmuokkaukseen

¹ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

² Baudrillard 1988, 145–146; Fornäs 1995, 322.

³ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

⁵ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

⁶ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

⁷ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁸ Haastattelu: Johanna 22.11.2015; Julia 13.11.2015.

ei tarvitse aina syvällistä tarinaa, sillä visuaalinen miellyttävyys itsessään on jo merkitys.¹ Samaan johtopäätökseen tuli myös Jutta, jolle kehonmuokkaukset ovat kaunis tapa koristautua ja jota ei omien sanojensa mukaan kiinnosta myöskään muiden ihmisten kehonmuokkausten merkitykset, sillä ne ovat näiden omia.²

Kehonmuokkauksen merkityksellisyydestä kirjoitti myös Hokkanen todeten, kuinka se ”tarjoaa aidon ja autenttisen kokemuksen, joka kuuluu yksilölle itselleen ja jolle hän antaa haluamansa merkityksen”.³

Kehonmuokkaustilanteessa tärkeäksi nousee hyvä asiakaskokemus. Jeren mukaan moni saattaa palata saman tekijän luokse useitakin kertoja, vaikka varsinainen työn jälki ei olisikaan aivan sitä, mitä asiakas on hakenut.⁴ Yhtä lailla hyvää jälkeä tehneelle artistille ei välttämättä enää palata, mikäli tunnelma on vaivaantunut tai hankala asiakkaan näkökulmasta.

Jaakko: Et tota suunnitteluvaihe, odotusvaihe, sitte se ite toteutumisvaihe ja se jännitys joka siihen liittyy ja sitte se, että jos siinä on joku mukava tyyppi tekemässä niin, mut mulla on aina ollu joku niinku tuttu, joku jonka mä tunnen pitkän ajan takaa ja sit se ite tilaisuuski on sellanen yleensä aika sellanen mukava. (naurua) Tietyllä tavalla niinku jopa niinku sosiaalisena tilanteena niinku kiehtova. Et tota et kyllä niin tatuointeihin liittyy se, että ku venaa että hitto ku mä en muista miltä se tuntuu ja että mut vitsi ku tuo on makee kuva ja voiskohan se vetää tohon siirtokuvana jo valmiiks niin mä voin kattoo sitä, okei tollanen. Kaikki tällaset, siihen liittyy tosi paljon ja saman mä huomaan asiakkaissa ni että se on ne tietyt jutut mitkä kaikilla on että se odotetaan ja sit se jännitys ja... Mä en sano ihmisille, että ei saa jännittää, vaan enemmän niinku koitan työstää sitä siinä mukana, että se on osa sitä, kuuluu siihen asiaan. Ja sen takii se on, siin on oma niinku se että ku jännitys laukee, sit sä saat adrenaliinikisit ja kaikki, niin sitte sulla on sellanen olo että vittu siistii nyt se on otettu, nyt se on tossa, nyt mä lähen kaljalle. (naurua)⁵

Kehonmuokkausten tekeminen on intiimi tilanne, jossa usein vietetään tuntikausia paljastaen oma keho ja jota värittävät erilaiset tunnetilat innostuksesta jännitykseen ja kivunsietoon. Jaakko kuvaa ylläolevassa lainauksessa mielummin työstävänsä asiakkaan jännitystä,⁶ millä varmistetaan hyvä asiakaskokemus. Tämä vaatii tekijältä hyvää pelisilmää, sillä jotkut tykkäävät keskustella kehonmuokausprosessin aikana

¹ Haastattelu: Julia 13.11.2015.

² Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

³ Hokkanen 2012, 17.

⁴ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁵ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁶ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

kertoen arkoja asioita, toiset taas toivovat hiljaisuutta kokematta kuitenkaan oloaan vaivaantuneeksi. Kandidaatintutkielmaan haastattelemani tatuoiija kuvaili, kuinka ihmiset usein huomaamattaan alkavat kertoa elämästään kehonmuokkauksen tekijälle ja työstävät täten esimerkiksi tatuointiin liittyviä tunteita tai elämäntilanteita.¹

Asiakaskokemusten myötä moni saattaa löytää niin sanotun ”hovitatskaajan” tai -tekijän, jonka kanssa muodostetaan pysyvä asiakkuus- tai jopa ystävyysuhde ja jonka luokse palataan kerta toisensa jälkeen. Kymmeniä tunteja useamman tatuoiijan penkissä istuneena olen oppinut, että hintansa arvoinen artisti on sellainen, jonka penkissä voi huoletta nukkua ensimmäisen tunnin, keskustella sen jälkeen elämästä ja kivun käydessä sietämättömäksi kiroilla nolostumatta kertaakaan.

Kehonmuokkaukset eivät pelkästään muuta kehon pintapuolta, vaan haastateltavieni vastauksista paljastui, että jokainen kokee muuttuvansa jollain tapaa parempaan suuntaan. Yksilöstä riippuen muutos vaihteli lievemmästä mutta tunnistettavasta muutoksesta todella voimakkaaseen kokemukseen. Jukka kuvaili kehonmuokkauksia tapana paitsi muokata identiteettiään, myös vuoropuheluna itsensä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa, joka pakottaa katsomaan itseään toisten silmin.²

Yhteiskuntatieteilijä Suvi Ronkainen kuvailee yksilön tarvitsevan tällaista vuoropuhelua ympäristönsä kanssa vakuuttuakseen valitsemastaan identiteetistään.³ Jukan mukaan omaan silmään raskas kehonmuokkaus voi tuntua itsestä täysin normaalilta, minkä vuoksi ei aina välttämättä muista, että muiden silmissä oma habitus saattaa näyttää oudolta tai pelottavalta.⁴ Jenni on kehonmuokkauksiensa ansiosta kääntänyt heikkoutena pitämänsä ulkonäön vahvuudekseen ja sen myötä muuttunut epävarmasta työstä erittäin itsevarmaksi naiseksi.⁵

Jaakko: Tota, yleisimmät on sellasia niinku perus että olin raskaana, tota, maha veny muodottomaks ja häpesin sitä pitkään ja nyt se saatiin kasaan ja haluan napalävistyksen. Se on kaikkein yleisin, sitä on vähän väliä. Sit voi olla esim, siis on, oon tehny niinku esimerkiks genitaalilävistyksiä, jotka on liittyneet siihen että aikasemmin ollu jonkun näkönen häpeään liittyvä tunne omista alueistansa tai esimerkiks niin tota tollanen olleet suhteessa, joka on ollut niille ahdistava ja joka on aiheuttanu tiettyjä ongelmia. No seksuaalisuuteen liittyä aika moni niistä lävistyksistä, jotka on olleet sellasia tosi syvällisiä, niin niin tota sitten ku siitä

¹ Järvelä 2014.

² Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

³ Ronkainen 1999, 73–74.

⁴ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

⁵ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

on päästy niin sitten on otettu joku juttu. Ja sitte ihan siis on asiakkaita jotka ollu kyynelsilmässä kiittäneet ku on tehty homma ja näin eespäin.¹

Alan ammattilaisena Jaakko tunnistaa kehonmuokkaukseen liittyvät identiteettiaspektit, jotka ovat usein seksuaalisuuteen liittyviä. Ulkonäköön tai elämäntilanteeseen liittyviä häpeätekijöitä käsitellään kehonmuokkauksia ottamalla. Hokkanen kuvaa teoksessaan, kuinka pelkkä kehonmuokkauksen paranemisprosessi useimmiten muuttaa suhtautumisen muokattuun kehonosaan suopeammaksi. Tuoreen kehonmuokkauksen paranemisvaihe vaatii yksilöä olemaan tekemisissä muokatun kehonosansa kanssa useita kertoja päivässä jopa viikkojen tai kuukausien ajan, minkä avulla yksilö alkaa pikkuhiljaa hyväksyä kehoa ja usein häpeää aiheuttanut kehonosa muuttuu voimavaraksi tai ylpeydenaiheeksi.²

3.2. Vapaata riistaa

”Miksi naiset rumentavat itseään tatuoinnalla, vaikka ne laskevat huomattavasti naisen markkina-arvoa? Tatuointi on sama kuin heittäisi happa omalle naamalleen. Kauempaa katsottuna tatuointi näyttää ihovauriolta tai melanoomalta.

Miksi naiset haluavat näyttää prostituoiduilta tai vammaisilta?” (Henry Laasanen)³

Fyysisen koskemattomuuden epäkunnioittamista, törkeitä kommentteja ja ylenkatsomista. Tätä ovat useat haastateltavani kokeneet, kuten myös minäkin. Huolimatta kehonmuokkauksien yleistymisestä aihe herättää kuitenkin edelleen voimakkaita tunteita, joista valitettavasti osa kohdistetaan muokattuihin ihmisiin yhtäläillä ajattelemattomina kuin tahallisinakin heitoina. Vastapainoksi saadut vilpittömät kehot toki lämmittävät mieltä, kuten myös omien kehonmuokkausten tekijöiden nimen ja yhteystietojen pyytäminen jäljen miellyttäessä, mutta negatiivisella kommentoinnilla on ikävä tapa jäädä vaivaamaan mieltä. Suhtautuminen kommentointiin haastateltavieni kesken vaihteli, mitä selittävät paitsi saatujen palautteiden sävy ja määrä, myös haastateltavan oma persoonallisuus. Yksi kuittaa kommentit olankohautuksella, toinen muistaa vielä pitkänkin ajan päästä ilkeät heitot.

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

² Hokkanen 2012, 15.

³ <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/115300-markkina-arvon-sabotointi-tatuoinneilla> (viitattu 6.2.2018).

Vaikka omalla kohdallani palaute on ollut pääasiassa positiivista persoonallisten tatuointieni vuoksi, aiheuttaa vuosia sitten ulkonäköni vuoksi tapahtunut tarpeeton ja henkilökohtaisuuksiin mennyt verbaalinen hyökkäys työpaikallani ihmisjoukon edessä edelleen pahaa mieltä, vaikka normaalisti en välitä ulkonäkööni kohdistuvista mielipiteistä. Jaakko kuvaili omia näkemyksiään seuraavasti:

Jaakko: Kehonmuokkaukset on niitä harvoja juttuja joista ihmiset näkee että niillä on oikeus kritisoida niitä julkisesti niinku. Ei kukaan tuolla kehtaa tulla samalla tavalla sanoon, että vittu että sulla on ruma tukka. Tai että ompas sulla karmee naama, mutta tota lävistyksistä ja tatuoinneista kyllä kehataan sanoo. Mulle henkilökohtaisesti ei oikeestaan ollenkaan, eli mä oon aika hyvin välttyny siltä tai sit mä en oo vaan kuullu mitään juttuja mutta tota mutta siis se kyllä kuuluu siihen että ihmiset näkee jotenki että se on niin vastoin heidän visuaalista esteettistä näkemystänsä että siitä saa sitte kommentoita.¹

Jaakko kertoo saaneensa olla melko rauhassa omien kehonmuokkaustensa kanssa tai vaihtoehtoisesti epäilee, ettei vain ole noteerannut kommentointia.² Jere kuvailee omalla kohdallaan tiedostaneensa jo ennen ensimmäisen tatuointinsa ottamista, että iso ja näkyvä tatuointi saa ihmiset helpommin tuomitsemaan, minkä vuoksi hän on pyrkinyt hankkimaan vain taidokkaita tatuointeja itseensä, mutta samaan aikaan myös pitänyt huolen hyvistä käytöstavoista. Hänen omien sanojensa mukaan hän haluaisi ihmisten mieluummin kiinnostuvan hänen kehontaiteestaan kuin tuomitsevan hänet suoralta kädeltä niiden takia.³ Hänellä on siis selkeästi ollut jokin oletus siitä, että huonosti toteutetut tatuoinnit yhdistettynä kehnoihin käytöstapoihin vetäisi puoleensa enemmän negatiivista kommentointia, joten omilla valinnoillaan hän pystyy säätelemään ”ettei ihmiset ala kohtelevaan kuin vihaista koiraan”.⁴ Tämä on pakottanut hänet kasvamaan ihmisenä pyrkiessään olemaan ihmisille mahdollisimman mukava, minkä hän kokee myös saavansa takaisin muiden ihmisten parempana suhtautumisena itseensä.⁵

Osalla haastateltavistani asennoituminen ei ollut aivan samanlaista, vaan osa ei joko yksinkertaisesti enää välitä tai vaihtoehtoisesti antaa samalla mitalla takaisin kyllästytyään. Jenni kuvailee tiedostaneensa, että kehonmuokkausten ottamisen kylkiäisenä tulee väistämättä tuomitsemista. Hänkin kertoo tuomitsevansa tietyllä

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁴ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁵ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

tavoilla tatuoidut ihmiset, mutta ero menee siinä, pitääkö mielipiteen omana tietonaan vai päästääkö sen ilmoille.¹

S: Ehkä tollee jos sen ilmasee että mitä enemmän ns. pilaa ni se kuulostaa että sitä enemmän pystyy ehkä nauraan itelleenki.

Jenni: Ja muille. Jotka jaksaa siitä sössöttää. Just jossain sporassa on tullu just niitä niinku et mitäs töitä toikaan tai .. No mä on kyllä koulut käyny ja vakkarina valtiolla mut.. Et tatuoinnit sais periaattees pois mut noita käytöstapoi ei näköjään. Sillain jolleki pariskunnalle, niinku eläkeläispariskunnalle, jotka on vähä ottanu asiakseen huudella mulle nii sitte oon vaan sillain et nämä saa aina pois mut noita käytöstapoja ei.²

Jenni käytti itseään kuvaillessaan usein ilmaisua ”itsensä pilaaminen”, millä hän ilmaisi paitsi saamaansa kommentointia myös omaa rentoa ja huumorin värittämää suhtautumista kehoonsa, mitä edes negatiivinen palaute ei ole päässyt laimentamaan. Hän nimeää kehonmuokkausten olleen suurin tekijä lapsuudessa koetun rankan kiusaamisen sekä iho-ongelmien aiheuttamien vaikeuksien ylitsepääsemisessä. Joku voisi helposti kommentoida hänen pilanneen aknesta parantuneen ihonsa, mutta hän ironisoi tällaiset lausahdukset toteamalla voivansa äärimmäisen hyvin pilattuaan ja sotkettuaan itseään.³ Victoria Pitts on problematisoinut mielenterveysalan ammattilaisten tapaa uhriuttaa kehonmuokkaajat ja kieltää yksilön toimijuus, minkä vuoksi itsensä määrittelyä kehonmuokkausten kautta ei pidetä vapaaehtoisena tai harkittuna toimintana, vaan pakko-oireena menneisyyden traumaista.⁴ Vaikka Jennin kohdalla kehonmuokkaus on auttanut selviämään aiemmista kokemuksista, on vaikea nähdä häntä millään tavalla pelkästään menneisyytensä uhrina. Jennin toimintaan vaikuttaisi pätevän ennemminkin Kinnusen kuvaama tapa tavoitella onnea ja tyytyväisyyttä kehoa täydellistämällä.⁵

Johanna puolestaan kertoo kehonmuokkausten kasvattaneen itselle paksumman nahan ja paremman itsetunnon, sillä hän tiedosti jo kauan sitten kehonmuokkausten vetävän ihmisten huomion itseensä, mikä pitää vain sietää pakollisena sivuoireena. Hän toteaa vielä, kuinka muiden mielipiteet eivät kuitenkaan enää kiinnosta häntä, sillä kehonmuokkauksia on kertynyt aikalailla eikä kenenkään mielipide niistä vaikuta niiden olemassaoloon millään tavalla, aivan kuten kehonmuokkaustenkaan ei pitäisi millään

¹ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

² Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

³ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

⁴ Pitts 1999, 294–297.

⁵ Kinnunen 2001, 17.

tavalla liikuttaa niitä kommentoivien elämää.¹ Jutta kuvailee kommentoinnin aiheuttamia tuntemuksia seuraavasti:

Jutta: No se alkaa pikkuhiljaa vituttamaan. Että... Tulee tosi... Siis se on nyt oikeutus ihmisten randomi tuntemattomien ihmisten koskea muhun yhtäkkiä. Se on todella ärsyttävää ja sitte laukoa kaiken näkösiä mielipiteitä että joo sulla on varmaan huono itsetunto ku sulla on tollasia.. Niinku tollasia randomeita ni sehän antaa oikeutuksen heille ni se vituttaa mut jonain päivänä mulla on sitte joku vakiovastaheitto siihen nii sitte mää heitän sen aina takasi²

Jutalla on negatiivisia kokemuksia ihmisten palautteista Suomessa, mutta hän kertoo saaneensa ulkomailla pelkkää innostunutta vastaanottoa kehonmuokkaustensa suhteen.³ Epäilemättä kristinuskolla ja kehon koristeiden suhteen varsin vaatimattomalla kulttuurihistoriallamme on vaikuttimensa siihen, miten kotimaassamme kehonmuokkauksiin suhtaudutaan ja miten niitä kommentoidaan. Esimerkiksi Aasiaan matkustaessa reaktiot ovat varsin toisenlaisia kehonkoristeiden kuuluessa tiiviisti kulttuurihistoriaan ja esimerkiksi hindujumalat kuvataan varsin koristeltuina.⁴ Kulttuurieroja kuvastaa hyvin myös oma lausahdukseni kielikeskuksen tunnilla siitä, kuinka haaveenani olisi työ Latinalaisessa Amerikassa, minkä jälkeen sain kaunistelemattoman puheen Kuubassa syntyneeltä henkilöltä siitä, kuinka tällä ulkonäöllä ei kannata edes unelmoida sellaisesta.

Jukka pohdiskelee kehonmuokkauksista kumpuavan kommentoinnin pakottavan aika ajoin punnitsemaan omaa ulkonäköä myös muiden näkökulmasta, sillä välillä havahtuu siihen, kuinka joku saattaa pitää omaa ulkonäköä esimerkiksi pelottavana tai luotaantyöntävänä. Tätä hän kuvailee toisinaan kipeänäkin kokemuksena, kun kokee itsensä normaaliksi, mutta toisten ennakkoluulot saattavat jyrätä sosiaalisissa kohtaamisissa, kuten esimerkiksi työhaastatteluissa.⁵ Jenni puolestaan näkee näkyvät tatuoinnit työnhakutilanteissa ainoastaan merkinä itsevarmuudesta ja hän toivoisi rekrytoijien ajattelevan samoin.⁶ Jukka kuvailee myös kokemuksiaan siviilipalveluksesta, jossa hänen piti poistaa kaikki näkyvät kehonmuokkauksensa.

¹ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

² Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

³ Haastattelu: Jutta 11.11.2015.

⁴ <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3414449/Worshippers-display-devotion-piercing-skin-hooks-spikes-Hindu-festival.html> (viitattu 6.2.2018)

⁵ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

⁶ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

*Jukka: -- Ne piti ottaa aina veike ja sitte tota vikana päivänä niin.. mä sit jätin että kokonaan pois ku mä en jaksanu venkslaa sen korun kans koko päivää. Sit vikana päivänä ku mä menin sinne hakeen vaan jotain mun kamoja ja sit mulla oli tota siviilivaatteet päällä ja sit kaikki rensselit naamassa ja sit ne hoitajat sillee *tukehtumisääni*. ¹*

Haastateltavien puheista kuului harmitus siitä, ettei henkilöä aina tahdota nähdä enää kehonmuokkausten ohitse, vaikka niiden olemassaolo olisi paljastunut myöhemmin kuin varsinainen tutustuminen. Jere puolestaan toteaa rankemmin muokattujen ihmisten vetävän toisinaan puoleensa ihmisiä, jotka näkevät heidät lähinnä muotiasusteina, joiden seurassa muuttuu itsekin coolimmaksi.²

Kehonmuokkauskuulttuurin yleistymisen myötä positiivisemmatkin kommentit ovat kuitenkin alkaneet yleistyä. Etenkin tatuointeja katsotaan enemmän käsityön tai taiteenlajin viitekehyksessä, vaikka aiemmin mainittua arvostelua edelleen riittääkin. Oletettavasti silmän tottuminen yhä enemmän näkyviin kehonmuokkauksiin on tehnyt osansa, mutta myös se, etteivät esimerkiksi kasvölävistyksset ole enää pelkästään nuorison suosima koristautumistapa. Jenni kertoo upeimman kommentin olleen se, kuinka hänet on palkattu töihin tatuoitujen sormiensa vuoksi, sillä ne ovat tehneet hänen nuorekkaasta olemuksestaan vakuuttavamman ja tuovat hänen persoonaansa enemmän esille.³

Jättimäisiä harppauksia asennemuutoksissa tuskin on odotettavissa, ainakaan radikaalimpien kehonmuokkausten suhteen. Julian sanoin teinimäinen kasvölävistys menee eläkeikäiselläkin, mutta raudan määrän lisääntyessä ihminen lokeroidaan edelleen helposti ”raggarin” kategoriaan.⁴ Suomessa tuskin tullaan koskaan arvostamaan esimerkiksi japanilaistyylistä koko kehon kattavaa tatuointitaideteosta tai joidenkin afrikkalaisheimojen suosimia kasvot tai kehon peittäviä arpikuviointeja, mutta muun muassa tosi-tv:tä ja Tatuointimessujen kaltaisia tapahtumia on kiittäminen asenteiden lieventymisestä. Lämmittävää on esimerkiksi se, kuinka kyynärvarrtani koristavan mutteripannutatuointini näkeminen kuulemma piristää päivää yhtä paljon kuin kupillinen espresso.

¹ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

⁴ Haastattelu: Julia 13.11.2015.

4. Silpomista ja koristelua

4.1. Muoti-ilmiö vai ei?

“Show me a man with a tattoo and I’ll show you a man with an interesting past.”

(Jack London, 1876–1916)

Muistan, kuinka 90-luvulla tatuointeja ja lävistyksiä ei kotikaupunkini Oulun katukuvassa juurikaan näkynyt. Luultavasti ensimmäiset tatuoinnit näin 1990-luvun loppupuoliskolla läheisellä kotieläinpihalla, jossa vietin käytännössä koko nuoruuteni ja jonka henkilökunta koostui suurelta osin yhdyskuntapalveluaan suorittavista tai työvoimatoimiston osoittamista harjoittelijoista. Kyseisten tatuointien kantaja oli juurikin yhdyskuntapalveluaan suorittava nuori mies, jota ystäväni kanssa kutsuimme Tatskaksi. Ajankuva oli tuolloin se, että tatuoidut olivat automaattisesti merimiehiä, rikollisia tai huoria. Oulun vähäisiä punkkareita ja heidän lävistettyjä kasvojaan tuijotettiin häpeilemättä, sillä he erottuivat selkeästi lamavuosien jälkeisestä harmaasta massasta. Suomen ensimmäinen tatuointiliike perustettiin vuonna 1987 Ruovedelle ja pari muuta Helsinkiin seuraavana vuonna.¹ Siihen saakka tatuointeja tehtiin kotioloissa mitä kekseliäimmillä tavoilla ja hygienian suhteen kyseenalaisissa oloissa, esimerkiksi haastateltavani Jaakko kertoo kyhänneensä vanhasta walkman-soittimesta ensimmäisen tatuointikoneensa.² Vuosia on vierinyt joitain kymmeniä, ja kadulla vastaan kävelee päivittäin tatuoituja ja lävistettyjä lähes joka ikäluokasta. Naapuritalon parturiliikkeessä työskentelee kasvoja ja päälakea myöten tatuoitu nuori mies. Yhdessä vakioruokakaupassani kassalla näkee työntekijöitä käsivarsi- ja kaulatatuoinneilla. Viime vuonna työpaikallani Hilduriksi esittäytynyt 80-vuotias rouva esitteli komeita lävistysrivistöjä korvalehdissään käytyään taas ottamassa yhden reiät lisää spontaanisti pyörälenkin päälle, ”vaikka mies taas kotona hermostuu”. Missä vaiheessa muutos kehonmuokkaukseen suhtautumiseen tuli ja onko kyseessä muoti-ilmiö?

Etenkin tatuoinnit ovat olleet kiistelyn kohteena sen suhteen, ovatko ne muoti-ilmiö vai jotain merkityksellisempää ja pysyvämpää. Pysyvämpää ne ovat toki sen puolesta, että ne ovat käytännössä ikuisia. Akateemiset julkaisut ovat kuitenkin aika ajoin rinnastaneet tatuoinnit keskiluokkaisiksi asusteiksi³ tai jopa Efrat Tseëlonin käsitteellistämäksi

¹ Hokkanen 2004, 128.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Lemma 2010, 150.

”merkkien karnevaaliksi” (a Carnival of Signs), jonka määritelmän mukaan tatuointien alkuperäinen merkitys yksilön asemaa yhteiskunnassa kuvastavana symbolina on kokenut inflaation ja tatuointeja hankkivat yksilöt kuvittelevat tavoittelevansa autenttisuutta, vaikka heidän valitsemansa ihon kuvitus ei tosiasiassa ole enää merkityksien kyllästämää.¹ Ted Polhemus puolestaan kutsuu tatuointeja enemmänkin anti-muodiksi pysyvyytensä vuoksi,² kun taas muoti itsessään on alati muuttuvaa ja lyhytkestoista.³ Moderneja primitiivejä ja muita kehonmuokkausta harrastavia käsittelevissä julkaisuissa ilmiötä kuvataan enemmänkin elämäntapana, jonka sisällä voidaan nähdä kuitenkin kulloisenkin aikakauden trendit. Bryan Turnerin mukaan tatuoinnit ovat kulutustuotteita, mutta iholle päätyessään ne muuttuvat kuitenkin kulttuuriseksi pääomaksi.⁴

Useissa ei-kristillisissä yhteisöissä koristellut kehot ovat voineet olla maagisia tai pyhiä, mutta kaikkia yhteisöjä yhdistää näiden kehonkoristeiden sosiaalisuus. Koskematonta kehoa on pidetty mykkänä siihen saakka, kunnes se jonkin kehonmuokkauksen kautta herää eloon ja aloittaa vuoropuhelunsa yhteisön kanssa ja muuttuu aktiiviseksi osaksi ympäristöään.⁵ Jere valottaa omaa näkemystään:

Jere: niin no tatuoinnithan on vanha vanha vanha asia. – Se ei kuitenkaan oo semmonen uus juttu... Mie tykkään siitä että tatuoinnit on suvaittuja ja enemmänkin yhteiskuntaan sopivia nykyään et se on... Jos jollain ei oo tatuointeja niin se on ihan superhieno asia, koska se henkilö voi vielä olla alasti ja sillä on se intiimiys jäljellä. Mut sitten on paljon muita jotka yhdellä pienelläkin kuvalla pystyy rikkomaan sen niiden kehon huomiopisteen ja ihmiset tuijottaa sit sitä tatuointia sen kehon sijaan.⁶

Jere näkee paljaassa kehossa tavan säilyttää jonkinlaisen eheyden, jonka pienikin kehonmuokkaus voi rikkoa. Filosofi ja feminismen teoreetikko Elizabeth Grosz kuvailee, kuinka keho ei ole koskaan ollut vain luonnollinen ja tyhjä kangas, vaan se on aina ollut ja on oman kulttuurinsa sosiaalisesti rakennettu tuote sekä eräänlainen lukuisten visuaalisten tekstien (inscriptions) palstatila.⁷ Visuaalisen tekstin ei tarvitse olla kirjaimellinen, vaan yksilö voi ilmentää sitä muilla kehoonsa kohdistuvilla valinnoilla. Sosiaalisesta luonteestaan johtuen kehonmuokkauksen käyttö

¹ Sweetman 1999, 52.

² Polhemus 1988.

³ Sweetman 1999, 52.

⁴ Turner 1999, 39–50.

⁵ Vale & Juno 1989, 158.

⁶ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁷ Grosz 1994, 140.

identiteettiprojektin työkaluna voi olla problemaattista, sillä siihen liittyy voimakas tunteellinen ja yhteisöllinen lataus,¹ minkä vuoksi edelleen useat kehontekniikat pysyvät marginaalissa.

Omat tatuointini eivät ehkä ilmaise mitään roolistani yhteiskunnassa eikä nenälävistykselläni ole mitään lääketieteellistä tai sosiaalista funktiota, mutta yhtäläillä ne kaikki kertovat jotain minusta itsestäni ja minulle tärkeistä asioista; ei välttämättä edes itse kuvien aiheista, vaan siitä, että olen vapaa koristamaan itseäni omien esteettisten näkemysten mukaisesti olematta kenellekään tilivelvollinen. Giddensin sanojen mukaan yhteiskunnalliset muutokset ja perinteistä irtaantuminen on suonut meille vapauden kokeiluille, muokkaamiselle ja niiden perumiselle,² miksi emme siis käyttäisi tilaisuutta hyväksemme? Jaakko kuvailee seuraavasti ajatuksiaan tästä Giddensin toteamuksesta:

Jaakko: Niin. Ja sitte ku joku valittaa että miks sä otat jotain peitekuvii, että pitäis mieltii ne loppuun saakka ne kuvat. No vittu ehkä sen takii että mä heräsin tänä aamuna ja mun mielestä tänä aamuna musta tuntu että mä haluan mustaks ton käden.³

Jaakko näkee kehonmuokkauksessa tilaisuuden koristella itseään sen hetkisten mieltymysten mukaisesti.⁴ Kehonmuokkauksen korjailua, peittämistä ja poistamista ei pidetä häpeällisenä, vaan enemmänkin tilaisuutena hankkia jotain hienompaa tilalle. Jenni kertoi aikovansa peittää yhden tatuoinneistaan samalla kuvalla, mutta isompana ja taitavamman tekijän käsissä.⁵ Johanna puolestaan kertoi poistattaneensa laserilla yhtä tatuointiaan silkasta kokeilunhalusta.⁶

Itsensä toteuttamisen ohella kehonmuokkaukuskulttuurin yleistymisen ei ole pelkästään aiheuttanut asenteiden vapautumista vaan myös luonut kukoistavaa bisnestä sen ympärille. Tämä haastaa osaltaan moderneiksi primitiiveiksi kutsuttuja pohtimaan omaa autenttisuuttaan, sillä lähtökohtaisena ajatuksena on vallitsevan länsimaisen kulttuurin vastustaminen vapautumisen ja kehon haltuunoton ohella, mutta samaan aikaan he ovat

¹ Grosz 1994, 140

² Giddens 1991, 5–6.

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁵ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

⁶ Haastattelu: Johanna 22.11.2015.

joutuneet oman suosionsa uhreiksi tatuointien ja lävistysten normalisoituessa valtavirran suosimiksi kehontekniikoiksi.¹

Kehonmuokkaus on muuttunut takahuoneissa tehtävästä puuhastelusta miljoonabisnekseksi etenkin länsimaisissa suurkaupungeissa, eikä Helsingissäkään voi kantakaupungissa kulkea näkemättä useita tatuointi- ja lävistysliikkeitä. Tatuointistudiot eivät ole enää pelottavia luolia, eikä lävistyksiäkään toivon mukaan enää tehdä baareissa viikonloppuisin. Sen sijaan kehonmuokkaus on saanut aseman käsityöammattina ja esimerkiksi lävistysten yleistymisen myötä sen ympärille on syntynyt aivan uudenlaista teollisuutta aina massatuotantokoruista uniikkikoruihin, joissa käsityöstä ja materiaaleista ei tingitä. Perinteisen titaani- tai kirurginteräskorun sijasta ulottuvillamme on satoja tai ehkä peräti tuhansia väri- ja materiaalivaihtoehtoja, joista voimme valita mieluisia päivystä ja mielentilasta riippuen. Korujen ohella kuluttaja voi myös shoppailla internetistä kehoon istutettavaa teknologiaa. Väite muoti-ilmioistä ei siis välttämättä ole tuulesta temmattu. Ehkä kuitenkin on kysymys suuremman ilmiön yhdestä pintakerroksesta, jossa voidaan ilmentää muotitrendejä. Jaakko selventää ajatuksiaan kehonmuokkausten valtavirtaistumisesta:

S: Sillee varmaan niin ohjelmat on kans ehkä vähä tai se yks tekijä siihe että tatskat on tosi suosiossa ja ne on ehkä tehny tatuoinneista silleen vähä hyväksyttävämmän. Että se ei oo enää semmonen hirveen mystinen juttu tai niinku iso juttu kävellä sinne studioon ja sanoo että mä haluun tatskan

Jaakko: Joo ne on just madaltanut, must ne on saaneet monet ihmiset, jotka valittaa niistä... tatuoijat, jotka valittaa niistä ohjelmista ni ovat joutuneet kuitenkin niinku ottamaan ne mustat teipit pois ikkunoista. Myymään niitä tatskoja niille 18-vee pimuille, jotka on kattoneet Miami Inkkiä et ku ennen oli vaan niitä isoja karjuja ketkä uskals tulla studiolle. Et tiedän kyllä muutaman ihan käytännön, tota käytännön tapauksia jotka on joutuneet vähäsen miettimään sitä että miten niitä tatuointeja myydään. Pelottavia setiä jotka nykyään joutuu oleen asiakaspalvelijoita (naurua).

S: Nonniino, mut maailma muuttuu ja pittää muuttua mukana

Jaakko: Nimenomaan, nimenomaan. Mut sitä mie en tajuu että minkä vitun takia kukaan ei sano, että Kat von D² on ihan vitun paska tatuoiija (naurua).³

Jaakon mainitsema tatuoiija Kat von D sekä televisiossa esitetyt useat tatuointiohjelmat ovat osaltaan vaikuttaneet kehonmuokkauksista etenkin tatuointien normalisoitumiseen

¹ Farnell 2014, 408–409; Lodder 2011, 101, Pitts 2003, 9.

² Katherine von Drachenberg, yhdysvaltalainen tatuoiija ja mediapersoona. Tuli tunnetuksi television reality-ohjelmista Miami Ink sekä LA Ink.

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

ja hetkellisesti jopa tuplasivat Tatuointimessujen kävijämäärän, vaikka itse tatuointien kysyntä ei varsinaisesti olisi noussut. Jukka arvelee, että taloustilanne on rajoittanut kysynnän kasvua, vaikka selkeää mielenkiintoa löytyy ja yhä useammat ovat tutustuneet kehonmuokkauksen maailmaan.¹ Myös Jaakko uskoo taloustilanteen selittävän sitä, miksi kehonmuokkauksia otetaan verrattain vähän, vaikka ihmisten kiinnostus on kasvanut. Hän kuvailee 90-luvulla taloudellisen nousun näkyneen vilkkaampana asiakasmääränä.² Televisiolla on suuri rooli tatuointien arkipäiväistymisessä, mutta tatuointeja käsittelevät televisio-ohjelmat myös selkeästi herättävät närää sekä tatuointien tekijöissä että tatuoidussa niin niiden totuutta kaunisteleavan tatuointiprosessin kuin käsikirjoitettujen draamankaariensa vuoksi. Tämä ärsyntyminen tuli selkeästi esille jo kandidaatintutkielmassani, jossa haastateltavani suhteutuvat melko penseästi kyseisiin tatuointiohjelmiin, jotka luovat kuvaa siitä, että tatuoinnilla tulisi olla aina tunteisiin vetoava tarina ollakseen perusteltu.³ Jere, joka on tatuoiija itsekin, vertaa televisioiden tatuoijia muusikoihin, jotka nousevat pinnalle ja lopulta katoavat yhtä nopeasti kuin tulivatkin antaen tilaa seuraaville toisen alan tähdenlennoille.⁴ Pelkkää mielipahaa ei kuitenkaan television tatuointiohjelmien herättämä mielenkiinto aiheuttanut, sillä Jukka näkee siinä tilaisuuden esimerkiksi Tatuointimessuille ja muille kehonmuokkaustapahtumille jakaa tietoutta ja edistää kehonmuokkauksen sosiaalista ja kulttuurillista asemaa.⁵

Keskusteluissa yksikään haastateltavista ei pitänyt tatuointeja itseään muoti-ilmiönä, vaan erityisesti painotettiin kyseisen kehonmuokkauksen pitkää ja monimuotoista jatkumoa historiassa, mutta tässä jatkumossa tunnistetaan alueelliset ja ajalliset trendit. Kaikki muistivat tribaalitatuointien ajat, viime vuosina runsaasti näkyneet old school-tatuoinnit sekä lievää ärsytystä herättäneen näyttäytymisilmiön, jota haastateltavani Jenni kuvaa termillä ”Loosen⁶ alakertanuoriso”. Hänen sanojensa mukaan nämä nuoret ihmiset ovat huomiota kerätäkseen tatuoineet vain näkyvimät paikat, kuten kasvot, kaulat ja kämmenet, ”mutta kun vähän nostaa hupparin hihaa niin pelkkää beigeä”, mitä hän ei omasta ärtymyksestään huolimatta leimaa pelkästään huonoksi asiaksi.⁷

¹ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

³ Järvelä 2014.

⁴ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁵ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

⁶ Bar Loose Annankadulla.

⁷ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

Useat haastateltavani kertoivat nuorempana kuulleensa usein kommentteja siitä, kuinka kehonmuokkaus olisi vain ohimenevä vaihe ja että he tulisivat myöhemmin katumaan valintojaan. Ajan myötä asenteet ovat lieventyneet ajoittaisista soraäänistä huolimatta niin, että Jenni kertoo jopa saaneensa kehonmuokkaustensa ansiosta niin työpaikkoja kuin ylennyksiä firman sisällä. Hän kokee omien kehonmuokkaustensa olevan omalla kohdallaan vakuuttavuutta herättävä tekijä, sillä hän kertoo näyttävänsä ikäistään huomattavasti nuoremmalta, mutta kompensoi sitä tietoisesti varsin näkyvillä ja särmää ulkonäköön tuovilla muokkauksilla.¹

Tatuoinneilla ja lävistyksillä on ollut pitkin historiaa kaksijakoinen rooli. Esimerkiksi Christine Braunberger kuvaa teoksessaan *Revoltin Bodies: The Monster Beauty of Tattooed Women* siirtomaa-aikana nähtyä ilmiötä, kuinka alkuperäisväestön ja alemman luokan naisilla tatuointi edusti stigmaa, kun taas ylemmän luokan naisilla tatuointi edusti eksoottista "colonial chic" -trendiä, yhtenä kuuluisimpana esimerkkinä Winston Churchillin äiti Lady Randolph Churchill. Yläluokka valikoi miellyttävinä pitämiään tatuointeja omaan kehoonsa, mitä pidetään yhtenä vallankäytön tapana ja kuvitteellisena pääsynä kolonisoituihin maihin ja yhteiskuntiin, "a savage fashion and a social mission of imperialism".² Nykyinenkään modernien primitiivien harjoittama elämäntapa ei ole vapaa tällaisesta vallankäytön riskistä.

Lävistysten historiaan mahtuu kuitenkin monia mielenkiintoisia käytännön funktiota. 1100eaa.–200 eaa. Mesoamerikassa sekä 25 eaa.–50 jaa. Rooman imperiumissa tehtiin infibulaatioita eli sukupuolielimen sulkevia genitaalilävistyksiä varmistamaan ja ylläpitämään moraalialueita sekä suojelemaan naisia miehiltä. Historiallisesti ja maantieteellisesti lähempää löytyy samantapaisia käyttötapoja, kuten 1600-luvun Ranskassa ja 1800-luvun Saksassa käytetyt lävistyksiset ja siveysrenkaat estämään fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle haitallisena pidettyä masturbointia.³

Lävistyksiä ei kuitenkaan ole käytetty vain rajoittavana tekijänä, vaan muun muassa nomadiheimoissa nenärenkas naisilla on ilmaissut avioliitosta ja Intiassa nenärenkaita on ollut niin monarkeilla kuin käytetty ayurveda-lääkinnässä.⁴ Intiasta, Indonesiasta ja muualta Kaakkois-Aasiasta löytyy myös kirjallisia merkintöjä genitaalilävistyksistä

¹ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

² Braunberger 2000, 5.

³ Hokkanen 2012, 23–28.

⁴ Hokkanen 2012, 13–14.

miehillä, joiden tarkoituksena on ollut lisätä naisen nautintoa. Euroopassa naisten nautintoa lisäävät lävistyksen alkoivat yleistyä huomattavasti myöhemmin kuin miesten, vasta 1800-luvun lopulla. Vihdoin vuonna 1984 Alfred Kinseyn urauurtavien tutkimusten myötä masturbaatiota ei enää pidetty ihmiselle haitallisena ja infibulaatiosta luovuttiin, joskin ne jäivät elämään S/M-piireissä.¹

Lävistyksen asema on käynyt myös todella suuren muutoksen läpi tuhansien vuosien aikana. Tekemäni haastattelut vahvistivat paljon ennakko-oletustani siitä, että lävistyksiä otetaan helposti, mutta niistä myös luovutaan helpolla. Jere kertoo ottaneensa elämänsä aikana satoja lävistyksiä, joista hänellä ei ole enää yhtäkään. Hän kertoi pitävänsä suuresti lävistyksistä, mutta samaan aikaan nimesi yhdeksi niiden parhaimmaksi piirteeksi juurikin mahdollisuuden hankkiutua niistä eroon, mikä saattaa olla yksi selittävä tekijä lävistysten rinnastamisessa muoti-ilmiöksi.² Jukka pohdiskelee seuraavanlaisesti lävistyksistä ilmiönä:

Jukka: Kyllä mä näkisin että se on tota... se ei mun mielestä enää ole niin muoti-ilmiö että kyl se.. se on tietysti oma... oman kehon koristamista, mutta... mutta tota kyl mä haluaisin uskoa, että sil on jokaiselle myös joku henkilökohtainen merkitys ja sitä myöten sitten et se on enemmän kuin pelkkää kaunistautumista.³

Harva haastateltavistani näki lävistyksillä mitään hyötyaspektia, mutta monet myönsivät helposti kiintyvänsä niihin ja kokevansa niiden kasvavan osaksi itseään. Jenni ei kokenut lävistyksiä pysyvänä kehonmuokkauksena tai peruuttamattomana osana itseään. Hän jatkoi pohdiskeluaan toteamalla, että mikäli hän elää nykyisten tai tulevien lävistystensä kanssa muutamia vuosikymmeniä, muuttuvat ne mahdollisesti pitkällä aikavälillä osaksi häntä itseään.⁴ Tätä tutkielmaa tehdessäni jouduin viettämään kymmeniä tunteja kuulokkeet päässä litteroidessani haastatteluja, minkä vuoksi yksi omista korvalävistyksistäni oli jatkuvasti ärtynyt ja teki nukkumisen mahdottomaksi toisella kyljellä. Siitäkään huolimatta ajatus sen pois ottamisesta tuntui mahdottomalta, vaikka yhteinen 11 vuotta jatkunut taipaleemme on ollut suurimmaksi osaksi pelkkää jälkihoitoa, paremman korun metsästämistä ja jatkuvaa kivun sietämistä.

¹ Hokkanen 2012, 23–28.

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jenni 13.11.2015.

Ainoastaan kehonmuokkauksia ammatikseen tekevä Jaakko sekä kirjallisesti vastannut Jaana näkivät lävistyksissä syvällisempiäkin tasoja. Jaanaa voisi kuvata malliesimerkkinä Jaakon asiakkaasta, joka lävistyksen avulla pääsee eroon jonkin ulkopuolisen tekijän aiheuttamasta häpeästä ja henkisestä tuskasta. Jaana kertoi kärsineensä pitkään pienistä rinnoistaan, mutta nännilävistysten myötä huomasi asenteensa muuttuvan ja häpeää aiheuttaneet lävistyksillä koristetut rinnat muuttuivat hänelle ylpeyden aiheeksi.¹ Jaakon kertoman mukaan varsinkin naiset kokevat esimerkiksi genitaalilävistykset voimaannuttavina, ja niitä otetaankin usein vaikeiden parisuhteiden jälkeen tai kehoa voimakkaasti muovanneiden raskauksien jälkeen.² Koin ehkä hieman yllättävänä sen, että valtaosa piti lävistyksiä omalla tavallaan merkityksettöminä, vaikka osa myönsikin kiintyvänsä tiettyihin lävistyksiin. Asiaa selittänee kuitenkin jokaisen mainitsema lävistysten ottamisen helppous ja saatavuus: usea oli tehnyt lävistyksensä itse ja ikärajatkin ovat löyhempiä kuin tatuointien suhteen. Lävistysten venytyksiin harvemmin tarvitaan ammattilaisen apua, vaan venytykset saadaan pääosin tehtyä itse kotona omaan tahtiin.

4.2. Rajanvetoja

4.2.1. Lihakoukkuja ja irtoraajoja

”Älkää viileskelkö ihoanne vainajan tähden älkääkä koristelko itseänne ihopiirroksilla. Minä olen Herra.” (Leviticus 19:28)

Mihin sitten vedetään raja kehonmuokkauksissa ja niiden tekemisessä? Kun kyseessä on perinteisiä tatuointeja ja lävistyksiä radikaalimmat kehonmuokkaukset, asettaa se vaatimuksia niin muokkauksen ottajalle kuin tekijälle. Luonnollisestikin kehonmuokkauksille on olemassa ikäraja, josta ainakin Suomessa tunnutaan pidettävän tiukasti kiinni ongelmien välttämiseksi. Samaan aikaan kehonmuokkauksen ammattilaiset joutuvat määrittelemään omat rajansa sen suhteen, mitä he asiakkailleen tekevät ja mistä kieltäydytään ehdottomasti. Kandidaatintutkielmassa esille tuli myös näiden ääripäiden väliin jäävä harmaa alue tatuointien teossa. Ideologisesti arveluttavia symboleja tatuoidaan, mutta esimerkiksi kandidaatintutkielmaan haastatteleman tatuointiartisti Hanna saattaa asiakkaan erittäin nuoreen ikään vedoten kieltäytyä

¹ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

² Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

toimeksiannosta, kun taas vanhemman ihmisen kohdalla asiaa ei niinkään nähty ongelmana.¹ Toinen kandidaatin tutkielmaan haastattelemani tatuointiartisti Harri kertoi hakaristien olevan pysyvästi alennuksessa puoleen hintaan, mutta yhtäkään sellaista tatuointia ei kuitenkaan häneltä ole pyydetty.² Käsitin hakaristialennuksen olevan jonkinasteinen kieli poskella tehty provokaatio, mutta samalla Harri kuitenkin painotti pitävänsä omat arvot erossa työstään: tatuointistudion sisällä mikä tahansa risti tai symboli on samanarvoinen kaiken muun tatuoitavan kuvan kanssa, eikä hänellä ole mielenkiintoa lähteä arvottamaan niitä töitä tehdessään.³ Haastateltavistani Jaakko oli ainoa, joka tekee tatuointien ja lävistysten ohella myös muitakin muokkauksia sekä korjaavia toimenpiteitä. Keskustellessamme rajanvedosta hän selvittää omaa näkökantaansa muun muassa amputointien suhteen seuraavasti:

Jaakko: Se ei oo, ei oo mun alaa. Eikä mun tarvi... Ja sit siinä on toisaalta se, että joku sano että miks sä et voi hyväksyä sellasta ku seki on tota kehonmuokkausta ja sä voit halkasta jonkun munan, mutta sä et voi leikata siltä sormee pois. Niin niin tota, siinä on vaan se, että ku mä saan ihan ite päättää. Et mikä on mun raja. Eihän niinku... Se on, niin. Kukaan ei voi sitä käskee että mun tarvis kaikkee hyväksyy.⁴

Haastatteluissa esille tuli melko yksimielisesti se, että keholle saa ja voi tehdä mitä lystää, aiheutti se sitten mielenkiintoa tai inhoa vastaajalle itselleen. Raja vedettiin kuitenkin melko yksimielisesti siihen, että poistettaessa toimintakyky muokattavasta ruumiinosasta ei olla enää terveellisen kehonmuokkauksen raameissa. Jaakko kuvaa omia rajojaan kehonmuokkausten tekijänä seuraavasti:

Jaakko: Mulla niinku siinä, mulla on periaatteena se, että niinku jos tehdään jotain toimintakyvyttömäks tahallaan tai poistetaan joku osa joka olis toiminnallinen, niin siinä vaiheessa ei enää olla niinku järkevässä kehonmuokkauksessa.

S: Ja se raja menee siis jossain

J: Mutta sitte taas toisaalta mulla on frendi, jonka molemmat keskisormet on kärjet nypätty pois. Ja mun mielestä se on aika makeeta (naurua).⁵

Vaikka Jaakko ei lähtisi henkilökohtaisesti tekemään vastauksessaan esiintyvän sormien typistuksen kaltaista toimenpidettä, pitää hän sitä kuitenkin mielenkiintoisena tapana muokata kehoa. Jere jatkaa aiheen pohdiskelua niin, että rahan avulla yksilöllä on

¹ Järvelä 2014.

² Järvelä 2014.

³ Järvelä 2014.

⁴ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁵ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

mahdollista päästä eroon haluamistaan ruumiinosista, sillä on olemassa maita, joissa ei-medikaalisia amputaatiota suoritetaan.¹ Mikäli yksilö on vakaasti päättänyt saada amputaation, hän kyllä keksii keinon sellaisen suorittamiseen. Jerellä oli haastateltavista selkeästi rennoin suhtautuminen radikaalimpaan kehonmuokkaukseen, vaikka hän myönsi esimerkiksi genitaalien silpomisen olevan hänen käsityskykynsä ulkopuolella.

Jere: On olemassa tyttöjä joilla on merenneitofetissi. Mie en pidä mitenkään outona jos joku henkilö päättää jossain vaiheessa elämänsä ommella jalkansa yhteen. Ja monet muutkin pitää sitä vaan vähän vinksahaneena mut yhtäläillä siinä katoaa toinen raajoista ja kävelykyky. Et nuo on tosi kaksinaismoralistisia.²

Äärimmäisimpien kehonmuokkausten, kuten amputointien, kohdalla nousee esille kysymys muokkausta haluavan motiiveista. Puhuttaessa esimerkiksi viiltämällä tai polttamalla tehdyistä arpikuvioista, kielenhalkaisusta tai korvien uudelleen muotoilusta, on varsin ymmärrettävää, ettei valtavirrasta löydy aina ymmärrystä. Hokkanen kuvaileekin ulkopuolelta tulevan spekulointien osuvan kehonmuokkauksen ottajan mielenterveyden epäilemiseen tai turhamaiseen erikoisuudentavoitteluun.³ Kun tarkoituksena on silpoa tai lakkauttaa jonkin ruumiinosan toimintakyky, on sitä ymmärrettävästi vaikeaa ajatella ulkopuolisen ja asiaan vihkiytymättömän näkökulmasta esteettiseen tai psyykkisen hyvinvoinnin viitekehityksessä. Jaana toteaa kirjoitetussa haastatteluvastauksessaan ymmärtävänsä ihmisten motiiveja käyttäen kehonmuokkausta esimerkiksi traumausten paranteluun, mutta kokee kuitenkin huolta siitä, tapahtuuko radikaaleimmat itsensä silpomiset kuitenkaan aina terveellisistä lähtökohdista vai voitaisiinko niitä käsitellä muilla tavoin.⁴

Siinä missä esimerkiksi tatuoinnit ja lävistykset ovat olleet pidempäänkin päivänvaloa kestäviä puheenaiheita, ei äärimmäisimmille kehonmuokkauksille tahdo löytyä paljoa puolestapuhujia, etenkin kun ilmiön nurjempia puolia on tullut julkisuuteen.⁵

¹ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Hokkanen 2012, 161.

⁴ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

⁵ Hokkanen 2012, 166–167. Lainaus Hokkanen teoksesta: ”Lontoon ja New Yorkin täysin suljetuissa maanlaisissa kinkki- ja sadomasokistisissa valokuvaajana työskennellyt Minnie B. Pain on kuitenkin nähnyt omin silmin, mihin äärimmilleen viety sadomasokistinen silpominen voi johtaa. ”Suljetut sessiot, jotka kestävät kolme päivää tai pidempäänkin, alkavat aina masokistin ihmisen täydellisellä riistämällä. Ihminen murtuu ja hänen tahtonsa alistuu kokonaan päivässä, usein lyhyemmässäkin ajassa. Tämän jälkeen sadisti on täysin vapaa tekemään tahtonsa menettäneelle subille mitä tahansa, olipa se sitten korvien, sukuelinten tai muiden kehon osien silpomista, viiltämistä tai verenvuodattamista. Kyse on silkasta kiduttamisesta ja ihmishengellään leikkimisestä. Jälki on näissä tapauksissa aina rumaa ja hengenvaarallista. Pahimmissa tapauksissa äärimmilleen kidutetun ja kuolemanmankielissä olevan alistujan vetoomuksien lopettamiseksi ei kuunnella, vaan häntä pidetään kuolemanrajalla ja rääkätään päiväkausia”

Ruumiinkuvahäiriötä kauneuskirurgian kautta tarkastellut Kinnunen toteaa: ”länsimaissa tyytymättömyys vartaloon alkaa olla niin yleistä ja kroonista, että se on jo ‘normatiivista’”.¹ Media tarjoaa joka suunnalta tapoja parannella itseämme sen sijaan, että ne kannustaisivat hyväksymään itsemme sellaisina kuin olemme. Ei ole lainkaan tavatonta nähdä televisiosta ohjelmia, joissa oikotietä onneen tarjotaan toisinaan suurellakin määrällä plastiikkakirurgiaa. Muun muassa syömishäiriöiden luokittelemisen ruumiinkuvahäiriöksi voi olla ongelmallista, sillä samaan aikaan julkinen diskurssi tarjoaa meille joka suunnalta laihuuden ihannoitua. Kinnunen kuvaa myös, kuinka tiettyä kauneusoperaatiota hakeva on usein sellainen, joka sitä vähiten tarvitsisi. Kirurgit joutuvat kuitenkin pohtimaan, voidaanko esimerkiksi entuudestaan hoikalle ihmiselle suoritettu rasvaimu ehkäistä syömishäiriötä, kun operaation suorittamisen jälkeen potilaalla ei ole enää tarvetta pyrkiä tavoitteeseensa haitallisilla tai itsetuhoisilla tavoilla.²

Ehkä yksi suurimmista soraäänien aiheuttajista radikaaleja kehonmuokkaustekniikoita kohtaan on se, ettei niiden aina ymmärretä olevan tarkoitettu pysyviksi, vaan useita niistä tehdään esimerkiksi vain valokuvaamisen ajaksi,³ mitä myös haastateltavani Jere painotti. Tällöin kyse on esimerkiksi suspensioista, selässä olevien lävistysrivistöjen korsettia imitoivista nyöriyksistä, implantteihin ruuvatuista sarvista tai peräaukon venytyksestä, joiden kanssa ei ole tarkoituskaan elää päivittäin, vaan pääasiassa jonkin tapahtuman, session tai valokuvauksen ajan. Victoria Pitts puolestaan nimeää 1990-luvulla tekemänsä tutkimuksen perusteella uutismedian toisena negatiivista kuvaa levittävänä tekijänä. Pitts vertaili tutkimuksessaan 35 lehtiartikkelia, joissa raflaavilla otsikoilla radikaalimmat kehonmuokkaukset esiteltiin lähinnä sosiaalisena ongelmana. Usein nämä kansantajuisesti selitetyt ”uudet ongelmat” saivat vielä lisäpontta valikoitujen lääkäreiden ja mielenterveyden ammattilaisten kärjistetyistä lausunnoista, jotka usein samaan aikaan kuitenkin olivat ristiriidassa vallitsevan diskurssin kanssa.⁴ Vaikka Pittsin mukaan mediaa värittääkin osaltaan tahallinen radikaalien kehonmuokkauksen mustamaalaaminen, jaettiin huolta niistä myös tutkielmaani osallistuneiden keskuudessa.

¹ Kinnunen 2008, 211.

² Kinnunen 2008, 211, 233.

³ Hokkanen 2012, 161–162.

⁴ Pitts 1999, 291–304.

-- mut mä vähän pelkään et pikkuruisella vähemmistöllä on joku sisäinen ongelma jota yritetään hoitaa omaa kroppaa ruhjomalla. --- Toisaalta tiedän, et joillekin joku roikutus on tosi tärkeä juttu ja on puolijulkista tietoa että ohjaa siihen jonkunasteisen itsetuhonsa tai ahdistuksensa tms (ja homma toimii siinä mielessä terapeuttisena).¹

Kirjallisesti vastannut Jaana pohdiskeli näin rajanvetoja rajuimmassa kehonmuokkaustekniikoissa ja yleensäkin niitä ottavien ihmisten motiiveja. Hän itse oli nuorempana suunnitellut kielenhalkaisua ja pitää esimerkiksi muotoiltuja korvia viehättävinä, mutta huolta hänessä herättävät ne, joilla pääasiallisena motiiveina ovat pahan olon lievittäminen tai mielenterveydelliset ongelmat, joita kannattaisi ensisijaisesti hoidattaa mielenterveyspalveluiden kautta. Hän näkee suuren eron siinä, onko ”röpöä pinnassa” eli käsitellään vaikeita asioita elämässä esimerkiksi tatuoinnin kautta kuin siinä, että silvotaan pahimmillaan kokonainen ruumiinosa pois.²

Kaikki radikaalit kehonmuokkaukset eivät kuitenkaan ole lyhytkestoiseksi tarkoitettuja ja vielä vähemmän yksioikoisia. Mediassa on uutisoitu useista tapauksista, kuten esimerkiksi yhdysvaltalaisesta 30-vuotiaasta Jewel Shupingista, jonka pitkäaikainen haave sokeana elämisestä toteutui vihdoin, kun häntä hoitanut psykologi avusti hänen sokeuttamisessaan.³ Shuping kertoo kokeneensa jo lapsena olleensa vääränlainen eläessään ehjässä kehossaan ja aloittaneensa jo 3–4-vuotiaana kulkemaan öisin pimeässä talossa silmät peitettynä simuloiden sokeana elämistä, ajatelleensa 6-vuotiaana elämän olevan parempaa, mikäli hän olisi sokea, ja jatkaneensa näkönsä tahallista vahingoittamista vuosien saatossa onnistumatta kuitenkaan sokeuttamaan itseään täysin. Huolimatta sokeuttamistoimenpiteen kivuliaisuudesta ajatus saavutettavasta sokeudesta antoi hänelle voimaa kestää. Kuuden kuukauden kuluttua hänen näkönsä oli tuhoutunut lopullisesti, mutta myös hänen toinen silmänsä jouduttiin poistamaan komplikaatioiden vuoksi.

Toisena hyvin äärimmäisenä tapauksena voidaan pitää skotlantilaisen lääkärin Robert Smithin suorittamia vapaaehtoisia amputaatioita kahdelle ihmiselle.⁴ Hänen potilaana ollut Kevin Wright kertoo Smithin tehneen hänestä vihdoin ehjän amputoimalla hänen vasemman jalkansa, jonka hän ei ollut koskaan kokenut kuuluvan omaan kehoonsa.

¹ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

² Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

³ <http://www.barcroft.tv/body-Integrity-identity-disorder-woman-makes-herself-blind-drain-cleaner> (viitattu 21.12.2017).

⁴ <https://www.theguardian.com/uk/2000/feb/06/theobserver.uknews6> (viitattu 21.12.2017).

Hänen omien sanojensa mukaan hänen elämäänsä värittivät paitsi kokemus vääranlaisesta kehosta, myös siitä johtuva ahdistus, johon hän ei saanut tukea. Vaimonsa tukemana Wright kertoo rohkaistuneensa hakemaan apua, mutta kohdanneensa psykiatreilta vain ymmärtämättömyyttä sekä silkkaa ylenkatsomista, jonka vuoksi hän päätyi suunnittelemaan oman elämänsä riistämistä. Löydettyään vihdoinkin vuonna 1995 Robert Smithin, ja tämän luettua raportit Wrightin läpikäymistä psykologista testeistä, jotka kaikki viittasivat kehonkuvanhäiriöön, medikaalisiin amputaatioihin erikoistunut Smith tunsu sympatiaa Wrightia kohtaan ja suostui operaatioon. Vuonna 1997 Smith suoritti amputaation ilmaiseksi Wrightille, eikä kerro kokevansa mitään katumusta siitä, että teki miehestä onnellisen.

Niin Jewel Shuping kuin Kevin Wright kumpikin kertovat omien operaatioidensa jälkeen kokeneen olevansa vihdoinkin, paradoksaalisesti ilmaistuna, ehjissä kehoissa. Heidät kummatkin määritellään poikkeuksetta ruumiinkuvanhäiriötä sairastaviksi, mutta amputaation suorittanut Smith tai kauneuskirurgiaa tutkinut Kinnunen eivät tyydy näin yksinkertaistaviin tulkintoihin. Kinnunen kirjoittaa: ”esimerkiksi amputaatioita itselleen hakevat ja amputoituja kohtaan vetoa tuntevat henkilöt eivät tiettyjen kliinisten mittareiden mukaan luokiteta ruumiinkuvanhäiriöisiksi, vaan pikemminkin henkilöiksi, joille tämä erikoisuus on pysyvä osa identiteettiä”. Tällöin kyseessä ei olisi sairaudeksi luokiteltava tila, vaan syntymässä saatu piirre. Ruumiinkuvanhäiriötä määrittää paitsi ylenpalttinen fokusoituminen yhteen ruumiinosaan, mutta myös erityisesti se, ettei edes kyseisen ruumiinosan muokkaaminen tyydytä tai paranna kokemusta väärästä kehosta.¹ Myös Hokkanen on Lävistetyt-teoksessaan kuvannut ruumiinkuvanhäiriötä useimmiten lapsuudessa ilmenevänä fetisistisenä tarpeena, joka voi parantaa kohteensa esimerkiksi juuri amputoinnin myötä.²

Wrightin tapauksen myötä ruumiinkuvanhäiriöön tarkasti tutustunut Smith jakaa kyseisestä häiriöstä kärsivät neljään eri luokkaan; ensimmäiseen kuuluvat psykopatologiset itsensä silpojat, joille amputaatio tuo äärimmäistä mielihyvää, toiseen ryhmään puolestaan luokitellaan ne, jotka amputaatiolla tai muulla rampauttamisella saavat tilaisuuden ripustautua täysin omaisiinsa tai hoitajiinsa. Kolmanteen ryhmään Smith laskee yksilöt, jotka saavat seksuaalista tyydytystä amputoituna olemisesta (apotemnofilia) tai amputoiduista ihmisistä (acrotomofilia). Wright kategorisoidaan

¹ Kinnunen 2008, 249.

² Hokkanen 2012, 163–164.

neljänteen ryhmään, jossa polttava halu päästä eroon ylimääräiseksi koetusta raajasta dominoi kaikkea muuta elämää.¹

Ei-medikaalisten amputaatioiden suorittamisesta vaikeneminen ja kieltäytyminen ovat hänen sanojensa mukaan johtaneet vakaviin vahinkoihin, mutta myös kuolemiin, sillä ruumiinkuvanhäiriöstä kärsivät ovat koittaneet suorittaa operaatiota itse tai etsineet maan alla toimivia hämäräperäisiä lääkäreitä amputoimaan.² Samaa kertoi myös haastateltavani Jaakko, joka on joutunut kieltäytymään amputaatioiden teosta.³

Kehonmuokkauksen ollessa kyseessä näiden rajanvetojen teko onkin äärimmäisen tärkeää paitsi lain puitteissa myös kehonmuokkauksen omien rajojen määrittelyssä,⁴ sillä kehonmuokkauksen ammattilaisten tehtävänä ei ole eikä saa olla asiakkaaksi haluavan mielenterveyden määrittelemineen, vaan se sekä mahdolliset toimenpiteet tulisi jättää terveydenhoidon ammattilaisille. Kyseessä on asiakkaaksi haluavan terveyden ja turvallisuuden ohella kehonmuokkauksen ammattilaisten maine ja uskottavuus.⁵ Haastateltavani Jaakko kuvaa kehonmuokkaajien olevan ammattiryhmänä varovainen ja reagoivan voimakkaasti julkisuuteen tullessiin kehonmuokkauksiin, jotka selkeästi ylittävät järkevän toiminnan rajat.⁶

Jaakko: --Et se että nytte esimerkiks Parrotman joka oli Englannissa, keneltä leikattiin korvat pois, niin niin tota. Se oli telkkarissa ja lehdissä ja kaikkialla, nii siitähän suuttu monet alan ihmiset ihan vitusti, koska... Ja se on ihan syystäkin, koska niinku se mitä pyritään koko ajan että regulointi tulee, että lähetään niinku (huokaus)... Tähän liittyy se, että aikoinaan 2000-luvun alussa, niin tota oli puhetta siitä että ku eräät nimeltä mainitsemattomat tahot teki alaikäisille lävistyksiä ja tatuointeja, niin tuli puhetta siitä, että mitkä vois olla syytenimikkeitä. Ja tota Suomessa ei tunnisteta sellaista lääkärin toimen toimittamista ilman lupaa, joka vois olla yks, joka vois kehonmuokkaukseen mennä. Jenkeissä on niin, että jos sä nostat skalpellin käteen, niin sä oot lääkäri ja sä rikot lakia. Suomessa ei onneks oo. Ja tää on ainoastaan osassa osavaltioista. Mutta Suomessa on se, että meillä on pahoinpitely ja voidaan tulkita, että esimerkiks tommonen amputaatio olisi törkeä pahoinpitely, jolloin se ei olekaan enää asianomistajarikos, vaan se ois yhteenvetoinen rikos.⁷

¹ <https://www.theguardian.com/uk/2000/feb/06/theobserver.uknews6>. (viitattu 21.12.2017) Kts. Myös Hokkanen 2004, 163–164.

² Myös Hokkanen 2012, 163–164.

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁴ Hokkanen 2012, 164.

⁵ Esim. Hokkanen 2012, 183–184.

⁶ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

⁷ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

Hän taustoittaa ilmiötä käyttäen esimerkkinä julkisuuteen tullutta Parrotmania, joka on muokannut kasvonsa muistuttamaan papukaijaa ja lopulta leikkautti korvansa pois aiheuttaen närää kehonmuokkaajien piirissä. Tapahtunutta voisi kuvata Kinnusen kauneuskirurgian viitekehyksessä käyttämällä käsitteellä sosiaalinen komplikaatio. Sosiaaliset komplikaatiot kumpuavat potilaan ja kirurgin keskinäisistä erimielisyyksistä tai väärinymmärryksistä, jotka usein lähtevät julkisuuteen aiheuttaen harmia plastiikkakirurgialle.¹ Niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa aika ajoin pyritään rajoittamaan kehonmuokkauksessa sallittavia toimenpiteitä. Tämän vuoksi kehonmuokkaajat ammattikuntana pyrkivät noudattamaan sääntöjä ja hyviä tapoja, jotta muun muassa Jaakon mainitsemaa ikärajojen noudattamatta jättämistä ei voida käyttää alkuunpanevana tekijänä pyrittäessä kieltämään kehonmuokkaustekniikoita, varsinkaan radikaalimpia marginaalissa olevia muokkauksia. Jaakko jatkaa aiheen taustoittamista kertomalla, miten ulkomailla julkisuuteen tullut skandaali² toimi sytykkeenä myös Suomessa alettaessa pohtimaan mahdollisia sääntömuutoksia päättäjien taholta:

Jaakko: Okei lisää taustaa tälle. Tota Briteissä kävi niin, että hardcore-S/M-homoskenessä muutama video tuli julkisuuteen, jossa oli tosi rankkoja niinku S/M-sessioita. Syyttäjä päätti syyttää molempia mukana olleita törkeästä pahoinpitelystä ja ne tuomittiin siitä, jolloin tuli hirvee haloo että tuleeks nytte joku kieltolaki niinku homoja vastaan mitä vittua, mitä tääl tapahtuu. Niin samaa vilautettiin Suomessa, että voitaisiin lähteä syyttämään törkeästä pahoinpitelystä. Siinä oli kyse alaikäisen lävistyksestä, mutta sitä samaa logiikka voitais käyttää kehonmuokkaukseen, jolloin tietenkin ollaan... Tällanen vilauttaminen, että tällasta niinku väläytetään edes mahdollisuutena, niin tuo sen että ollaan hyvin varovaisia tän suhteen. Ja niinku, niin kauan ku pystytään pysyyn niinku regulaation... reguloinnin laidalla, siis eihän me olla ulkopuolella. Kyllähä niinku kaikki terveystervanomaiset reguloi ja näin eespäin ja nytten terveystervanomaisten lomakkeessakin lukee kehonmuokkaus. Ennen ei luku. Taas astuttu askel eteenpäin. Mutta tota, et et... Ei haluta kuitenkaan niinku vetää sellasta tatuointien kaltasta julkisuutta sille asialle ihan sen takia että entäs jos, entäs jos sinne tulee[nimeltä mainitsemattomat poliitikot], joka alkaaki sitte että hei haloo miks näitä ei oo nyt alettu syyttämään tästä näin, että täähän on täysin perseestä. Niin niin tota, sehän... Se koko homma niinku toimii silleen tavallaan niinku siellä yhteiskunnan/reguloinnin ulkopuolella, niin se ei voi mitenkään lähteä tulemaan sinne mainstreamiin. --Tai joutus niinku tuleen aikamoisia sosiaalisia muutoksia niinku asennemuutoksia...³

¹ Kinnunen 2008, 263–265.

² Oletettavasti Jaakko viittaa tapaukseen nimeltä "Operation Spanner" vuodelta 1987.

<http://www.spannertrust.org/documents/spannerhistory.asp> (viitattu 7.2.2018).

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

Jere ei puolestaan nähnyt ylläolevan lainauksen Parrotmanin tapauksessa varsinaisesti muuta ongelmaa kuin julkisuushakuisuuden ja shokkiarvolla ratsastamisen, jotka taas voivat toimia kyseenalaisena kimmokkeena muille ryhtyä radikaaleihin kehonmuokkauksiin ”vääristä syistä”, mikä puolestaan voi johtaa jälleen negatiivisiin ulostuloihin julkisuudessa. ¹

Jere: Ei ehkä siitäkään, vaan se tekee sen kehonmuokkausta vääristä syistä. Vaikka ei sais sanoa, että on väriä syitä, mutta se on julkisuudenhakuinen. Ja se on vähän semmonen sensaatiojulkisuudenhakuinen ja kun kehonmuokkaus ei nyt oo ihan kaikille niin sitten sen idolisointi ja tuominen valtavirralle sillain että hei kattokaa tätä ja kattokaa tätäki. Se oli jo tarpeeks ku Rick tuli julkkikseksi zombipoikana ja ihmiset kuvittelee, että jos ne tatskaa kans naamansa ni sit neki on kuuluisia catwalk-malleja. Mut sitte tulee aina joku henkilö joka haluaa 15 minuuttia julkisuuttansa ja sen näkee kymmenen kilometrin päähän. Enemmän siinä on se... aika moni muu ihminen on kyllä ottanu korvalehtensä poies. Se ei oo ollu mitenkään iso juttu niinkun... Eva Medusa² kävi sukupuolenvaihdosleikkaukset ja päätti että se muuttaa ittensä lohikäärmeen näköiseksi. Leikkas korvansa eikä se ollu mikään juttu mut sitte toinen henkilö joka ei oo kovin raskaasti tatuoitu, tatuoi pärstänsä, ottaa implantit ja leikkaa korvansa ja juoksee mediaan aiheuttaa aika paljon närää piireissä. Enemmän siinä tuomitaan henkilöä ei sitä mitä se on tehnyt. ³

Jere vertaa Parrotmania Zombie Boyna tunnetuksi tulleetseen Rick Genestiin, jolle laaja julkisuus tuli lieveilmionä verrattain näyttävän koko kehon kattavan tatuointinsa myötä. Zombie Boyn herättämä mielenkiinto ihmisissä on suonut hänelle mahdollisuuden luoda uraa muun muassa muotimallina, kun taas Parrotmanin tapauksessa Jere näkee kehonmuokkausten pääasiallisena motiivina pelkän julkisuuteen pääsyn, mikä voi puolestaan yllyttää muita tekemään radikaaleja muutoksia ulkonäköönsä muista syistä kuin puhtaasta kiinnostuksesta kehonmuokkausta kohtaan tai tarpeesta muuttaa itseään identiteettiänsä vastaavan näköiseksi. ⁴

Tampereelta lähtöisin olevan kehonmuokkauksen pitkän linjan ammattilainen Samppa von Cyborg kertoo Hokkasen tekemässä haastattelussa keskustelleensa useiden amputaatiota haluavien kanssa pitkän uransa aikana ja todennut heidät erittäin järkevän oloisiksi ihmisiksi kyseenalaisista toiveistaan huolimatta. Vaikka heillä olisi vuosien psykologiset testit takana, mitkä periaatteessa voisivat puoltaa ei-medikaalista

¹ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

² Eva Tiamat Medusa (aiemmin Richard Hernandez), arizonalainen trans-nainen, joka muokkaa ulkonäköään myyttiseksi lohikäärmeeksi.

³ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

⁴ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

amputaatiota, jää tekijälle kuitenkin aina taakka sen suhteen, että asiakas saattaa myöhemmin katua operaatiota.¹ Kehonmuokkauksen ollessa kyseessä on ammattina kuitenkin käsityöläisyys, ei terveydenhuollon ammattilainen. Edellä mainitun Samppa von Cyborgin nettisivuilta sekä Hokkasen teoksesta käy ilmi, että hän on saanut oppinsa kirurgilta, muttei siltikään missään tapauksessa suostuisi amputaation kaltaisiin radikaaleihin toimenpiteisiin edes siinä tapauksessa, että lakipykälät sen sallisivat.² Kuitenkin esimerkiksi Shupingin tai Wrightin tapauksessa voidaan pohdiskella, tarkoittaako (ruumiinkuvan)häiriö automaattisesti sairautta, vai onko kyseessä tosiaankin Kinnusen kuvaama pysyvä osanen ihmistä, joka äärimmäisissä tapauksissa vaatii kuitenkin ammattilaisen apua jollain tapaa. Kirjallisesti haastatteluun vastannut Jaana pohdiskeleekin seuraavasti:

...mutta jotkut amputaatiot menee mulla henkkoht yli. En tarkoita esim korvien siipalointia vaik haltiakorvien malliseksi vaan sormien, varpaiden jne vapaaehtoista poistamista. Kai mä miellän ne jo sit vähän patologisiksi ongelmiksi. Nousee joku kukkahattutätimäinen huoli, että eihän vaan oo mitään mielenterveysongelmaa tms jos tarvii silpoa itsestään veks osia ja onks varmasti kaikki hyvin ja käykää ensin jossain psykologin juona juttelee jne.

Joillekin sopii varsin pitkälle muokattu kroppa, otsa täynnä sarvi-implantteja, korvat muotoiltuna ja kolme tusinaa lävistystä eikä mulle tuu yhtään mieli, että heillä viiraisi päässä. Mutta on aika iso ero haitta-asteessa onko korvat muotoiltu uusiksi vai onko leikkauttanut veke molemmat ukkovarpaat. Sama on sit noissa ihan super extreme-hommissa, esim kastraatio tai peniksen halkaisu. Mä oon vähän et totatota, nyt malttia ja harkintaa harkintaa ja vielä lisää harkintaa. Jos pää ei oo kunnossa niin ihminen ei tee terveitä päätöksiäkään. Jos sit kama tai mt-vikapäissään leikkauttaa vaik puolet sormistaan niin ei oo sekään hyvä.³

Kysyessäni haastattelussa Jukalta, millaiseksi hän mieltää esimerkiksi amputaatioita haluavat yksilöt tai yleensäkin äärimmäisempiä kehonmuokkauksia harrastavat, hän pohdiskeli seuraavasti:

Jukka: Tota... no ne ihmiset ketkä on ollu... ketkä on näitä vähän radikaalimpia ja [epäselvää]... No varmaan ihan yhtä normaaleja kuin sinä tai minä. Ja... ja sit sit sitte tota... tota jotain amputaatiotokenee ku mä oon joskus lueskellu ihmisten haastatteluja niin.. en mä lähtis sitäkään siis... en mä lähtis millään tavalla tuomitsemaan.⁴

¹ Hokkanen 2012, 164–165.

² Hokkanen 2012, 158, 164–165.

³ Haastattelu: Jaana 27.11.2015.

⁴ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

Ei ole varsinaisesti yllättävää, että sellainen ilmiö kuin ei-medikaaliset amputaatiot herättävät varsin eriäviä mielipiteitä ja toisissa jopa huolta. Selkein ero tuli kuitenkin siinä, että miehet suhtautuvat selkeästi ymmärtäväisemmin äärimmäisyyksiin pitämättä niitä harrastavia tai haluavia ketään muuta oudompana tapauksena, kun taas naiset nostivat esille mahdolliset mielenterveydelliset ongelmat, huomionhakuisuuden ja ”känniääliöt”. Toisaalta kolmesta haastatellusta miehestä kaksi oli kehonmuokkauksen ammattilaisia, mikä voi selittää neutraalimman suhtautumisen äärimmäisyyksiin, vaikka hekin tiedostivat mielenterveyden ongelmien roolin joissain tapauksissa.

Haastateltavista Jere ei varsinaisesti ottanut kantaa radikaalimpia kehonmuokkausta harrastavien mielenterveyteen tai sen mahdollisiin häiriöihin, vaan käänsi keskustelun siihen, kuinka olemme oman yhteiskuntamme tuotteita ja kuinka jotkin suomalaisessa kontekstissa sairaiksi luokitellut kehonmuokkaukset voivat olla toisaalla aivan normaaleja ja hyväksytyjä. Hänen pohdintojensa mukaan hyväksyttävyyden raja menee ainakin Suomen mittakaavassa kutakuinkin ihon ja luun välimaastossa;¹ ihoon tehtävät muokkaukset esimerkiksi plastiikkakirurgialla tuntuvat olevan yleisesti suvaittuja, mutta luustoon kajotessa liikutaan harmaalla alueella eikä hyväksyntää löydy enää yhtä helposti. Hänen sanojensa mukaan olemme yhteiskuntamme tuotoksia, mikä muokkaa suhtautumistamme, mutta samaan aikaan meidän tulisi pyrkiä ymmärtämään myös muiden kulttuurien ja yhteiskuntien kehonmuokkaustekniikoita.² Toisaalta liiallinen empaattisuus voi johtaa kulttuurirelativismiin, joka puolestaan alkaa herättää kysymyksiä siitä, missä määrin kehonmuokkausta tai silpomista tulee sallia kulttuuriin vedoten.

4.2.2. Oman elämänsä robotit

Kehonmuokkauksen rajanvetoja määritellessä voidaan nostaa tarkasteluun myös kehon teknologisoiminen. Ajatus teknologisesti parannellusta ihmisestä ei ole lainkaan niin uusi ajatus kuin voisi kuvitella. Descartes esitteli jo 1600-luvulla ajatuksia ihmisestä mekaanisena laitteena,³ ja modernisaation myötä 1800-luvun kirjallisuudessa alettiin yhä enenevässä määrin nähdä ihmisen ja teknologian välistä tematisointia,⁴ josta

¹ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

² Haastattelu: Jere 3.1.2018.

³ Descartes 1641/1956.

⁴ Siivonen 1996, 11–12.

tunnetuimpana voitaneen pitää Mary Shelley'n teosta *Frankensteinin hirviö*. Ihmisruumiin teknologisoituminen on herättänyt keskustelua eettisyydestä ja turvallisuudesta, eikä Shelley'n kauhuteoskaan sivuuta niitä, vaan käsittelee juurikin skenaarioita, joissa teknologia kääntyy luojaansa vastaan. Kehonmuokkauksen teknologisoituminen ei tarkoita pelkästään mahdollisia kauhukuvia villiintyneistä roboteista tai isoveljiä valvoo -henkisistä kehoon istutetuista seurantalaitteista, vaan parhaimmillaan myös oman hyvinvoinnin monitorointia erilaisin älylaittein tai jopa henkien pelastamista keinoelimillä tai menetettyjen raajojen korvaamista keinotekoisilla. Vasta tätä lukua kirjoittaessani olen havahtunut siihen, että esimerkiksi aiemmin täysin arkisena rutiinina näyttäytynyt joka aamuinen piilolinssien asettaminen silmiini on myös kehon teknologisoimista.

Tässä luvussa käsitteelen kehomuokkausta teknologian keinoin, ja tärkeiksi käsitteiksi sen valossa nousevat body hacking sekä kyborgi. ”Yksinkertaisimmillaan kyborgi on koneen ja orgaanisen (ihmis)ruumiin yhteenliittymä, kyberneettinen organismi” määrittelee kirjallisuudentutkija Timo Siivonen teoksessaan *Kyborgi. Koneen ja ruumiin niveltymisiä subjektissa*.¹ Body hackingilla puolestaan tarkoitetaan kehon luonnollisten rajojen haastamista kehoon laitettavan tekniikan avulla.² Kyborgi-määritelmän käyttäminen voi luoda mielikuvaa yliteknologisoidusta yksilöstä Robocop-elokuvan hengessä, mutta todellisuudessa kyborgin määritelmän sisään mahtuvat muun muassa sydämentahdistimet, kuulolaitteet, biolääketieteessä käytetyt keinoelimet, kuten keinosydän tai -maksa kuin tekoälytkin,³ mutta myös mikrosirut tai ihon alle asennettavat led-valot. Body hackingin pioneerin Amal Graafstran mukaan olemme teknologian kehittymisen avulla siirtyneet aikaan, jossa voimme hyödyntää teknologiaa kehojemme parantamiseen, mutta myös niiden kehittämiseen sekä yhdistämään fyysisen identiteettimme digitaalisen identiteettiin.⁴ Haastateltavani Jukka nostaa esille sen mahdollisuuden, että tulevaisuudessa lienee mahdollista kehittyneen proteesiteknologian ansiosta leikata kätemme tai jalkamme pois ja ”pistää tilalle jotain fiksumpaa”.⁵ Jereen mukaan teknologia ja kehomuokkaus kulkevat jo käsi kädessä,

¹ Siivonen 1996, 15; Haraway 1994, 83.

² <https://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2016/03/10/468556420/body-hacking-movement-rises-ahead-of-moral-answers> (viitattu 27.11.).

³ Siivonen 1996, 62.

⁴ <https://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2016/03/10/468556420/body-hacking-movement-rises-ahead-of-moral-answers> (viitattu 27.11.2017)

⁵ Haastattelu: Jukka 17.11.2015.

mutta mieltää kehoon istutettavan teknologian enemmänkin kehon paranteluksi hyötyesinein kuin koristeluksi. Hän nimeää esimerkkinä vaellusta ääriolosuhteissa harrastavat ihmiset, jotka voivat parantaa turvallisuuttaan sijainnin ilmoittavilla siruilla.¹

Tekniikan tutkija ja feminismin teoreetikko Donna Haraway näkee kyborgeissa aivan uuden mahdollisuuden yksilön identiteetin rakentamiselle, sillä teknologiaa itseensä asentamalla ihminen joutuu tarkastelemaan suhdettaan paitsi itseensä, myös sukupuoleen, luontoon, yhteiskuntaan ja teknologiaan.² Samaa mieltä on Shilling, joka teoksessaan *The Body and Social Theory* huomauttaa myös, että teknologian ja transplant-kirurgian tullessa kuvioon emme pelkäämme haasta luonnollisena pidetyn kehon sekä teknologian rajoja,³ vaan myös perinteiset filosofiset määritelmät identiteetistä.⁴

Teknologian kehittyessä ja läpäistessä ruumiimme vaikutus ei ylety ainoastaan teknologisen kehonmuokkauksen kantajaan, vaan myös ympäröivään yhteiskuntaan. Bryan Turner problematisoi teknologisoitun kehon omistajuutta ja vastuuta vahingollisissa tilanteissa, mikäli kehon perimmäisestä omistajuudesta on epäselvyyttä.⁵ Filosofi Alva Nöe on kritisoinut voimakkaasti teknologista kehonmuokkausta huhtikuun 2017 jälkeen, kun wisconsinilainen yritys Three Square Market (32M) tarjosi työntekijöilleen käteen asennettavia mikrosiruja, joita voidaan käyttää muun muassa avaimina ja maksuvälineenä.⁶ Nöen kritiikki kohdistui erityisesti siihen, ovatko vapaaehtoisesti sirutetut tietoisia mahdollisista terveyshaitoista tai mahdollisesta yksityisyydensuojan menettämisestä, vaikka sirujen tietojen vakuutetaan olevan salattuja ja ainoastaan tarkoitettu ainoastaan työntekijöiden arjen helpottamiseksi, ei esimerkiksi tietojen keräämiseen tai työnteon seuraamiseen. Nöe kysyy myös, missä määrin yhteiskunnan tulee sallia kehon keinotekoisista muuntelua, ja onko yleensäkin eettisesti kestävä leikellä ihmiskehoa tällaisissa kokeiluissa.⁷

¹ Haastattelu: Jere 3.1.2018.

² Haraway 1991: 151–153.

³ Shilling 1993, 4; Siivonen 1996, 15.

⁴ Turner 1992, 37.

⁵ Turner 1992, 37.

⁶ <https://32market.wordpress.com/2017/07/21/32m-microchips-employees-company-wide/> (viitattu 27.11.).

⁷ Nöen blogikirjoitus, 2017. <https://www.npr.org/sections/13.7/2017/08/04/541106998/technology-gets-under-the-skin> (viitattu 27.11.)

Vaikka oman tulkintani mukaan body hackingissa ja kyborgissa menee hiuksenhieno ero, ehkä loppujen lopuksi päätös on yksilöllä itsellään, identifioiko hän itsensä kyborgiksi vai body hackeriksi¹, ja onko yksilön kohdalla kyseessä tietoinen kehoprojekti vai seuraus jostain elimellisestä sairaudesta. Body hackingiin (tai bio hackingiin) kuuluu myös käsitykseni mukaan sekä psyykkisen että fyysisen terveyden optimaalinen ylläpito terveellisillä elämäntavoilla ja ravintolisillä, kun taas kyborgeihin liittyy vain teknologian yhdistyminen ihmisruumiiseen. Teknologisoidun kehonmuokkauksen ehkä tunnetuin hahmo on Stelarc, joka on luonut uran proteesiteknologian ja robotiikan saralla toimien kunniaprofessorina muun muassa Pittsburghissa Carnegie Mellonin yliopistossa. Stelarcin saavutuksiin lukeutuu esimerkiksi käsivarteen istutettu korvaproteesi, jonka avulla muu maailma voi kuulla kaiken mitä hänen kätensä kuulee.²

S: No just sitte nämä mistä nyt puhuit, niin näeksää että ne on jotenki semmosia jotain hyötytavaroita vai onko ne silleen kehonmuokkaamista että ihminen jotenki yrittää ilmentää sitä omaa itteensä ja identiteettiään?

J: Enemmän sitä bodyhackingia. Tietenkin joillekki se on niinku sellasta geek-kulttuuria ku nyt kuitenkin geek ja nörttikulttuurit on niinku aika nousussa niin on olemassa ihmisiä joille se niinku sitä geek-kulttuuria, että sä otat sen ensimmäisen implantin missä on vittu prosessori ja sillä pystytään, nii tota se on sellasta tiettyä, noh, tietty ikäpolvi on tota pelannu noita tota biohacking-pelejä, siis pelejä joissa on ollu implantteja ja muita ja sitte ne on haaveillu siitä että iteki sais samanlaiset ku niillä voi tehdä kaikenlaista tollasta makeeta niin kyllä sitä on jonkun verran mut tota henkilökohtasesti mä oon vähä pettynyt toho just niinku biohacking-skeneen, Suomessaki suurin osa niistä on vaan jotain vitamiininsyöjiä että ne mieltii et mitä vitamiineja pitäis syödä että ei siellä suunnitella niinku keinotekoisia raajoja otsaan tai mitään muuta tällasta tosi coolia. Mut niin, enemmän ne, eihän ne sinänsä oo niinku kehonmuokkaus, että tota enemmän ne on just sitä sellasta teknologian ulottumista ihon alle ja sitte teknologiassa ehkä sellanen oma pieni alakulttuurinsa, jossa päästään vähäse olemaan vallankumouksellisia.

S: Oman elämänsä robotteja

*J: Nii.*³

Haastateltavani Jaakon mukaan kehoon istutettava teknologia ei varsinaisesti kuulu kehonmuokkauksen piiriin, vaan ”siirtynyt niinku se fokus siitä visuaalisista jutuista

¹ Kts. <https://www.aamulehti.fi/maailma/neil-harbisson-on-elanyt-antenni-paassaan-jo-12-vuotta-elava-kyborgi-puhuu-tanaan-tampereella-24004106/> (viitattu 27.11.2017).

² Stelarcin (entinen Stelios Arcadiou) saavutuksista voi lukea täältä: <http://stelarc.org/?catID=20239> (Viitattu 26.2.2018).

³ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

sinne niinku jännempiin juttuihin”,¹ mutta lähtökohta tutkielmassani on kuitenkin se, että kaikki omaan kehoon tehdyt muutokset lasketaan kehonmuokkaukseksi. Tässä voidaan nähdä yhteneväisyyksiä siinä, miten jokainen määrittelee kehonmuokkauksen eri tavoin; yhdelle korvakorut ovat vain korvakorut eivätkä kehonmuokkausta, kun taas toinen asettaa ne samalle viivalle tatuointien, muiden lävistysten ja kielenhalkaisujen kanssa. Ehkä myös yksilön oma suhtautuminen kehonmuokkaukseen vaikuttaa myös siten, näkeekö sen enemmän koristeellisena vai funktionaalisenä. Mikäli yksilölle itselle kehonmuokkaus näyttyy vain kehon koristelemisena, ymmärrettävästi ihon alle asennettu näkymätön mikrosiru ei mahdu siinä tapauksessa koristeellisen kehontaiteen rinnalle.

5. Johtopäätökset

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tarkastellut länsimaisen modernin kehonmuokkauksen roolia yksilön henkilökohtaisessa kehoprojektissa, jossa hän rakentaa identiteettiään estetisoinnin keinoin vastaamaan ulkoista habitustaan. Halusin myös selvittää, millaisia merkityksiä näille kehonmuokkauksille annettiin ja millaisena kehon muutosprosessi tutkittavilleni näytti. Tutkielmani aihe tarjoaa herkullisen tarkastelukohteen identiteettityöhön keinoilla, jotka vielä tänäkin päivänä jakavat mielipiteitä. Itseä runsaasti erilaisilla kehonmuokkaustekniikoilla koristelleisiin ihmisiin on aiempina vuosikymmeninä viitattu usein termillä moderni primitiivi. Käsitteen ongelmallisuuden ja etenkin siihen kytkeytyvän hengellisen aspektin vuoksi päädyin kutsumaan tutkittaviani käsitteellä kehonmuokkausharrastaja.

Hengästyttävään tahtiin muuttuvassa modernissa yhteiskunnassa yksilö voi kokea vaikeuksia pysyä mukana tahdissa, mutta samaan aikaan se tarjoaa historiallisen tilaisuuden muokata omaa identiteettiään mieluisampaan suuntaan erilaisilla ruumiintekniikoilla, mikäli yhteiskunnan tarjoamat ainekset eivät riitä minuuden määrittelyyn.²

Yksilön kehoprojekteja voidaan tarkastella Taina Kinnusen ja Ted Polhemuksen käyttämän havaitsemisen ja asennoitumisen ulottuvuuksissa.³ Havaitsemisen

¹ Haastattelu: Jaakko 11.11.2015.

² Klesse 1999, 23.

³ Kinnunen 2008, 37; Polhemus 1988, 7–8.

ulottuvuudessa kehoonsa jollain tapaa tyytymätön yksilö lähtee muokkaamaan itseään valitsemallaan kehontekniikalla. Sen hetkiseen tavoitteeseensa päästyään hän kokee tyytyväisyyttä kehoonsa siirtyen asennoitumisen ulottuvuuteen. Nämä ulottuvuuden eivät kuitenkaan ole suoraviivainen matka, vaan yksilö kulkee läpi elämänsä kehää havaitsemisen ja asennoitumisen ulottuvuuksien välillä muokaten kehoaan vastaamaan hänen tarpeitaan ja ihanteitaan. Yksilön persoona sekä sosio-ekonominen asema määrittelevät oman kehoprojektin laajuutta ja mahdollisuuksia. Kaikilla ei kuitenkaan ole tarvetta laajaan itsensä muokkaamiseen, kun taas toisilla tarve esiintyy, mutta taloudellinen tilanne ei aina mahdollista identiteettityön saattamista loppuun halutulla tavalla.

Haastatteluaineistoni perusteella jokaisen kohdalla ovat nämä ulottuvuudet nähtävillä, mutta ero tulee näkyviin kuitenkin siinä, kuinka tiedostetusti yksilö kehonmuokkausta identiteettityössään käyttää.¹ Julia edustaa yksilöä, jonka puheista kuului vuosien ajan kestänyt tarkka pohdinta kehon ja itsen suhteesta ja jolla on ollut selkeitä strategioita ruumiin kontrolloinnissa ja estetisoinnissa. Toisena ääripäänä voi ajatella Jereä, joka näyttävistä ja raskaista muokkauksista huolimatta ei juurikaan antanut painoarvoa kehonmuokkaukselle, sillä hän ei nähnyt omalla ulkonäöllään olevaan mitään tekemistä hänen identiteettinsä kanssa. Tutkittavistani jokaisella on ollut nuoruudessaan jollain tapaa vaikea suhde kehoonsa, jota paranneltiin jollain kehoon kohdistetulla tekniikalla estetisointi- tai kontrollointikeinona. Kehonmuokkaus näyttäytyi oleellisena tekijänä henkisen kasvun kannalta, muttei ollut ainoa työkalu sisäisen maailman rakentamisessa ja pintapuolen muokkaamisessa sisäistä minuutta vastaavaksi. Keho ei pelkästään muutu mieluisamman näköiseksi, vaan kivulla oli usein tärkeä rooli puhdistavana tekijänä, jonka avulla päästään ylitse menneisyydessä koetuista traumoista sekä omista epävarmuuksista. Kehonmuokkaus ja siihen liittyvät tuntemukset, kuten kipu, pelko ja euforia, saavat usein yksilöiden kehoprojekteissa ritualistisia piirteitä, mutta tutkittavieni keskuudessa ainoastaan Jaana tunnisti tällaisia ulottuvuuksia omassa kehoprojektissaan. Muiden kohdalla rituaalinen ulottuvuus näkyi enemmänkin tiedostamattomana piirteenä esimerkiksi kehonmuokkausta innolla odottaessa, meditoidessa muokkausta ottaessa tai sen jälkeisen hyvän olon ajattelussa. Työkseen kehonmuokkauksia tekevä Jaakko tunnisti asiakkaidensa keskuudessa usein tällaisia ritualistisia piirteitä etenkin kehonmuokkauksissa, joiden lopputuloksen näkee vasta

¹ Lemma 2010, 151.

noin vuoden kuluessa itse tekohetkestä, eikä silloinkaan ole takeita onnistuneesta lopputuloksesta.

Muutoksessa oleva yhteiskunta ei tarjoa aina konkreettista asiaa, johon tukeutua, jolloin yksilön on helppo tukeutua ainoaan luotettavaan kohteeseen eli omaan kehoon.

Mahdollisuus oman kehonsa muokkaamiseen yksilön omista lähtökohdista toimi jossain määrin motivaattorina jokaisen tutkittavani kohdalla. Yhteiskunnan pyrkiessä kontrolloimaan yksilöitä, kehomme ovat vielä jossain määrin sen vallankäytön ulkopuolella.¹ Omaa kehoa kontrolloimalla saatiin tunne siitä, että elämässä on jotain vakaata, jolla voimme hallita ulkopuolelta tulevaa painetta tai elämässä koettuja vaikeita tapahtumia. Oman kehon rajojen koettelu ja toisinaan jopa ylittäminen antoi tutkittavilleni myös eväitä muiden vaikeiden asioiden käsittelyyn. Otettujen kehonmuokkausten ei ajateltu olevan aina lopullisia, vaan yksilöllä ajatellaan olevan mahdollisuus kokeilla eri asioita etsiessään itselle sopivia ilmaisukeinoja ja yhtäältä perua niitä. Kehon koristeisiin kiinnytettiin, mutta niitä poistetaan melko helposti tai peitetään mahdollisuuden auetessa taidokkaammilla ja isommilla kehonmuokkauksilla. Yllättävää oli ajatus siitä, kuinka merkityksellinen, mutta teknisesti huonosti toteutettu kehonmuokkaus voi olla parempi kuin tekniikan osalta loistava, mutta tutkittavieni sanoin ”vääristä lähtökohdista otettu” kehonmuokkaus. Huolimatta siitä, että kehonmuokkaus mielletään nykyisin käsityöammatiksi, ei kehonmuokkauksia kuitenkaan arvosteltu pelkän taidokkaan toteutuksen puitteissa, vaan enemmänkin sen kautta, mitä se kantajalleen merkitsee.

Kehon kohdistuvan muokkauksen kautta yksilön projisoivat positiivisia ja negatiivisia tunteita, ja muokkaus tarjoaa työkalut niiden käsittelyyn ja usein jopa traumaista parantumiseen. Keho ajateltiin myös henkilökohtaisena tallennustilana tapahtumille ja tunteille, jotka halutaan muistaa vielä pitkienkin aikojen päästä. Aina niiden merkitys ei välity samanlaisena ulkopuoliselle katsojalle, mutta antaa kuitenkin vihjeitä kehonmuokkauksen kantajan mieltymyksistä ja persoonasta.² Yhtäältä myös kehonmuokkaus tarjosi väylän menneisyydessä tapahtuneiden vaikeuksien ylittämiseen. Yksilön mieltymyksistä ja persoonasta riippuu se, nousiko itse kehonmuokkauksen ottaminen vai lopputulos tärkeämpään asemaan. Kiinnostavaa haastatteluisissa oli se, kuinka merkityksistä puhuessa esimerkiksi Julia koki ahaa-elämyksiä omien

¹ Shilling 1993, 7.

² Back 2004, 32.

tatuointiansa perimmäisistä merkityksistä, joita hän ei ollut aiemmin oivaltanut. Myös muiden kohdalla lähinnä koristeiksi otetut, esteettistä silmää miellyttävät muokkaukset oivallettiin jollain tavalla itselle merkityksellisiksi, vaikka päällimmäinen motivaatio niiden ottamiselle olisi ollut pelkkä kaunistautuminen tai hetkellinen pähänpisto. Yhteistä haastateltavilleni oli kuitenkin se, että kehon pintaan otetun muokkauksen myötä muututtiin enemmän tai vähemmän myös sisäisesti. Joillain sosiaalinen paine hellitti, koska ulkoinen habitus puhuu puolestaan sen sijaan, että tarvitsisi puhua ääneen mieltymyksistään. Kehonmuokkauksen mielipiteitä herättävä luonne tarjoaa myös väylän muun yhteiskunnan kanssa käytävään dialogiin, jonka avulla yksilö muodostaa käsityksiään omasta identiteetistään.

Yleistymisestäään huolimatta kehonmuokkauksia ei voida sivuuttaa pelkkänä muotioikkuna historiallisten todisteiden valossa, vaikka niiden kohdalla ei enää nykypäivänä nähtäisikään vastaavia hyötyaspekteja kuin menneisyydessä. Lävistyksillä on vahva lääkinällinen sekä sosiaalinen kulttuurihistoria esimerkiksi Kaakkois-Aasiassa. Tatuointien ja arpikuvioiden tärkeästä perinnöstä kertoo se, kuinka länsimaisen lähetystyön myötä joissain traditionaalisissa yhteisöissä kehonmuokkauksen kieltämistä verrattiin verbaalisen kommunikaation kieltämiseen.¹ Aivan kuten kaikki ihmisten toiminta, myös kehonmuokkaus on muuttunut ajan saatossa ja saanut uusia ulottuvuuksia. Kehonmuokkaus on muuttunut päivänvaloa kestäväksi bisnekseksi, jonka avulla yksilö voi toteuttaa sitä itselle mieluisalla tavalla ja omista lähtökohdista yhteisten ennalta sovittujen koodistojen sijasta. Ilmiön sisällä on kuitenkin havaittavissa trendejä, joiden valossa voidaan ymmärtää ajoittaiset syytökset pelkkänä muoti-ilmiönä. Rajuimpien kehonmuokkauksen kohdalla puhe siirtyy muodista lähemmäksi mielenterveydellisiä ulottuvuuksia. Ymmärrystä radikaaleille kehonmuokkauksille löytyi myös haastateltavieni keskuudessa, vaikka samaan aikaan ne herättivät osassa haastateltavista huolta niiden ottamisen motiiveista. Näidenkin kehonmuokkauksen kohdalla tiedostettiin niiden rooli joidenkin yksilöiden identiteettityössä, mutta myös kääntöpuoli ruumiinkuvanhäiriön, mielenterveysongelmien ja fetissien muodossa.

Ajan saatossa kehonmuokkaus on saanut myös teknologisempia ulottuvuuksia. Tämä ulottuvuus ei ole aina yhtä tiedostettua, eivätkä kaikki myöskään miellä esimerkiksi keinoelimiä, proteeseja tai piilolinsejä kehonmuokkaukseksi. Teknologisoitu

¹ Brain 1979, 150.

kehonmuokkaus jäi harmillisen vähälle tutkielmassani, mutta aiheesta kiinnostuneet haastateltavat näkivät siinä mahdollisuuksia erinäisille kokeiluille ja kehon parantelulle. Teknologia ulottuu usein ihon alle ja jää ulkopuoliselle näkymättömäksi, minkä vuoksi haastateltavat eivät mieltäneet sitä yksimielisesti kehonmuokkaukseksi sen perinteisessä määritelmässä. On mielenkiintoista seurata, missä määrin teknologisoitu kehonmuokkaus tulee yleistymään tulevina vuosina ja onko sillä mahdollisuuksia haastaa perinteisempänä pidettäviä kehonmuokkaustekniikoita.

Tutkielmassani koin aineistojen pohjalta kummunneiden tulkintojen kohtaavan teorian hyvin. Teorioita ei voida suoraan soveltaa mustavalkoisesti todelliseen elämään, mutta voisi sanoa, että mustan ja valkoisen väliin jäävät harmaan sävyt olivat kuitenkin nähtävissä jokaisen tutkittavani kohdalla. Yksilöstä riippui, kuinka voimakas tämä harmaan sävy oli. Kehonmuokkaus rajaamieni tekniikoiden osalta oli kuitenkin kiistatta suurena tekijänä jokaisen kasvutarinassa ja itsensä löytämisessä, vaikka identiteettiä ei rakenneta pelkästään niiden varaan. Kandidaatintutkielmaa laajempi tutkittavien määrä antoi tähän pro gradu -tutkielmaan aineksia jonkinlaisten johtopäätösten tekemiseen, mutta aiheessa riittäisi vielä useita kiinnostavia sivujuonteita tutkimuksen tekemiseen aina perinteisemmän kehonmuokkauksen ilmiöistä nykyaikaisemman kehonmuokkauksen kehittyviin muotoihin.

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

HAASTATTELUT

Jaana 27.11.2015

Jaakko 11.11.2015

Jenni 13.11.2015

Jere 3.1.2018

Johanna 22.11.2015

Julia 13.11.2015

Jukka 17.11.2015

Jutta 11.11.2015

OPINNÄYTETYÖT

Friman, Joanna 2010: Tatuoitu nainen: Ruumiillisuuden asennemurros 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Suomessa. Pro gradu-tutkielma. Etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Hirvonen, Hanna 2011: Iholla – tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä. Pro gradu-tutkielma. Etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Järvelä Saara 2014: Ikuisesti minun – Tutkielma tatuoinneista identiteetin ja ruumiinkuvan muokkaajina ja ilmaisijoina. Kansatieteen kandidaatintutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Lampenius, Marjukka 2011: Suomalaisten nuorten naisten kehonkoristeet, koristeiden merkitykset ja tarinat. Pro gradu -tutkielma. Teologinen tiedekunta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Paappanen, Päivi 1994: Modernia primitivismiä? Ihon käsittelyä Helsingissä keväällä 1994. Proseminarityö. Kulttuuriantropologian laitos. Helsingin yliopisto.

SÄHKÖISET LÄHTEET

A.G. Nauta Couture: Mr.Pearl, Ethel Granger and Stella Tennant, What a Waist... (Viitattu 20.12.2017). <https://agnautacouture.com/2012/08/05/mr-pearl-ethel-granger-and-stella-tennant-what-a-waist/>

Aamulehti: Neil Harbisson on elänyt antenni päässään jo 12 vuotta – Elävä kyborgi puhuu tänään Tampereella (Viitattu 27.11.2017).

<https://www.aamulehti.fi/maailma/neil-harbisson-on-elanyt-antenni-paasaan-jo-12-vuotta-elava-kyborgi-puhuu-tanaan-tampereella-24004106/>

Barcroft: Body Integrity Identity Disorder: “I Blinded Myself Because I Was Meant To Be Disabled” (Viitattu 21.12.2017). <http://www.barcroft.tv/body-Integrity-identity-disorder-woman-makes-herself-blind-drain-cleaner>

Bodymodifications.net –verkkosivut. <http://www.bodymodifications.net>

CBS News: 13 Most Extreme Body Modifications (Viitattu 9.2.2018).

<https://www.cbsnews.com/pictures/13-most-extreme-body-modifications/2/>

Daily Mail: Now That's a Show of Faith! Worshippers Display Their Devotion by Piercing Their Skin with Hooks and Spikes in Hindu Festival (Viitattu 6.2.1018).

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-3414449/Worshippers-display-devotion-piercing-skin-hooks-spikes-Hindu-festival.html>

Huffington Post – verkkosivut: 16 Women Show the Beauty in Body Modification. (Viitattu 7.3.2016). http://www.huffingtonpost.com/2015/06/18/women-body-modification-roger-kisby_n_7612532.html

Nuorisobarometri 2009: <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2009>

National Public Radio. Alva Nöe: Technology Gets under the Skin. (Viitattu 27.11.2017). <https://www.npr.org/sections/13.7/2017/08/04/541106998/technology-gets-under-the-skin>

National Public Radio: “Body Hacking” Movement Rises Ahead of Moral Answers (Viitattu 27.11.2017).

<https://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2016/03/10/468556420/body-hacking-movement-rises-ahead-of-moral-answers>

Spanner Trust (Viitattu 7.2.1018).

<http://www.spannertrust.org/documents/spannerhistory.asp>

Tentacles & Teacups-blogi (Viitattu 23.1.2018).

<http://tentaclesandteacups.blogspot.fi/2014/02/tongue-split-take-two-comprehensive.html>

The Guardian: My Left Foot Was Not Part of Me (Viitattu 21.12.2017).

<https://www.theguardian.com/uk/2000/feb/06/theobserver.uknews6>

The Working Body in the Post-Industrial Economy –internetsivusto:

<https://theworkingbody.fi>

Uusi Suomi: Markkina-arvon sabotointi tatuoinneilla (Viitattu 10.1.2018).

<http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/115300-markkina-arvon-sabotointi-tatuoinneilla>

Voice.fi – verkkosivut: Kim Kardashian julkaisee selfie-kirjan. Mukana 2000 kuvaa. (Viitattu 12.4.2016). <http://www.voice.fi/pop/viihde/kim-kardashian-julkaisee-selfie-kirjan-mukana-2-000-kuvaa-72208>

Wormz-verkkosivusto (Viitattu 23.1.2018).
<http://www.wormz.org/ryhmahaastattelu-kielenhalkaisu/>

Yle – verkkosivut. Plastiikkakirurgit muuttivat kantaansa: Poistakaa PIP- ja M-implantit. (Viitattu 6.4.2016).
http://yle.fi/uutiset/plastiikkakirurgit_muuttivat_kantaansa_poistattakaa_pip- ja_m-implantit/5054030

32M (Viitattu 27.11.2017). <https://32market.wordpress.com/2017/07/21/32m-microchips-employees-company-wide/>

PAINETUT LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 1994: Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Vastapaino.

Atkinson, Michael 2004: Tattooing and Civilizing Processes: Body Modification as Self-control. *Canadian Review of Sociology* Vol 41, No 2, 124–146.

Back, Les 2004: Inscriptions of Love. Teoksessa Helen Thomas & Jamilah Ahmed (toim.): *Cultural Bodies. Ethnography and Theory*, 27–54. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Baudrillard, Jean 1988: Selected Writings. Stanford: Stanford University Press.

Beck, Ulrich 1994: Poliitiikan uudelleen keksiminen. Kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Beck, Ulrich, Giddens, Anthony & Lash, Scott: *Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio*. Tampere: Vastapaino, 11-82.

Brain, Robert 1979: The Decorated Body. New York: Harper & Row.

Braithwaite, R; Robillard, A; Woodring, T; Stephens, T; Arriola, K 2001: “Tattooing and Body Piercing Among Adolescent Detainees: Relationship to Alcohol and Other Drug Use”. *Journal of Substance Abuse* Vol.13, No 1-2, 5-16.

Braunberger, Christine 2000: Revolting Bodies: The Monster Beauty of Tattooed Women. *NWSA Journal* Vol. 12, No 2, 1–23.

Camphausen, Rufus C. 1997: Return of the Tribal – A Celebration of Body Adornment: Piercing, Tattooing, Body Painting, Scarification. Rochester: Park Street Press.

Crossley, Nick 2005. Mapping Reflexive Body Techniques: On Body Modification and Maintenance. *Body & Society* Vol 11, 1–35. London: SAGE Publications Ltd.

Descartes, René 1956 [1641]. Metafyysisisiä mietiskelyjä. Teoksia ja kirjeitä. Suomentanut J.A. Hollo. Porvoo: WSOY.

- Douglas, Mary 2000: Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Farnell, Ross 2014: Body Modification. Teoksessa Robert Latham: *The Oxford Handbook of Science Fiction*, 408–420. Oxford: Oxford University Press.
- Featherstone, Mike 1999: Body Modification. London: SAGE Publications Ltd.
- Fornäs, Johan 1995: Kulttuuriteoria. Tampere: Vastapaino.
- Giddens, Anthony 1990: The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, Anthony 1991: Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge: Polity Press.
- Govenar, Allan 1988: “The Variable Context of Chicano Tattooing”. Teoksessa *Marks of Civilization*, 209-217. Los Angeles: Museum of Cultural History, University of California.
- Grosz, Elizabeth 1994. Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism. London: Allen & Unwin.
- Hall, Stuart 1999: Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Haraway, Donna 1991: Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature. London: Free Association Books.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hokkanen, Jouni 2012: Lävistetyt. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Jeffreys, Sheila 2000. “Body Art” and Social Status: Cutting, Tattooing and Piercing from a Feminist Perspective. *Feminism and Psychology* 10:4, 409-429.
- Kent, David 1997: Decorative Bodies: The Significance of of Convicts’ Tattoos. *Journal of Australian Studies* Vol.5, nro 2-3, 78–88.
- Kinnunen, Taina 2001: Pyhät bodarit. Tampere: Tammer-Paino.
- Kinnunen, Taina 2008: Lihaan leikattu kauneus. Kosmeettisen kirurgian ruumiillistuneet merkitykset. Helsinki: Gaudeamus
- Klesse, Christian 1999:”Modern Primitivism”: Non-Mainstream Body Modification and Racialized Representation. Teoksessa Mike Featherstone: *Body Modification*, 15-38. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Lemma, Alessandra 2010: Under the Skin. A Psychoanalytic Study of Body Modification. London, New York: Routledge.
- Lodder, Matt 2011: The Myths of Modern Primitivism. *European Journal of American Culture* Vol 30, nro 2, 99–111.
- Lundin, Susanne & Åkersson, Lynn 1996: Bodytime – On the Interaction of Body, Identity, and Society. Lund: Lund University Press.

- Maffesoli, Michel 1995: *Maailman mieli: yhteisöllisen tyylin muodoista*. Helsinki: Gaudeamus.
- Marttila, Annamaria 2014: Tutkijan positiot etnografisessa tutkimuksessa – Kentän ja kokemuksen dialoginen rakentuminen. Teoksessa Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto Eerika: *Moniulotteinen etnografia*. Tallinna: Tallinnan kirjapaino.
- Oinas, Elina 2001: Ruumiita akatemiassa! Sosiaalistieteellistä välttelyä, innostusta ja teorisointia. Teoksessa Puuronen, Anne & Välimaa, Anne: *Nuori ruumis*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pitts, Victoria 1999: Self-Mutilation and Agency in Media. Teoksessa Featherstone, Mike: *Body Modification*, 291–304.
- Pitts, Victoria 2003: In *The Flesh: The Cultural Politics of Body Modification*. New York: Palgrave Macmillan.
- Polhemus, Ted 1988: *Body Styles*. Luton: Lennard Publishing.
- Polhemus, Ted 2004. *Hot Bodies, Cool Styles – New Techniques in Self-adornment*. London: Thames & Hudson Ltd.
- Roberts, Timothy & Ryan, Sheryl 2002: Tattooing and High-Risk Behaviour in Adolescents. *Pediatrics* Vol. 110, No 6.
- Ronkainen, Suvi 1999: Ajan ja paikan merkitsemät – subjektiviteetti, tieto, toimijuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruotsalainen, Jari 2001: Kosmeettisia häiriöitä – kertomuksia suomalaisesta tatuoisesta. Joensuu: Kustannusyhtiö Ilias Oy.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005: Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.): *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sankari, Anne 1995: *Kuntosaliruumis. Kappaleita nuorten aikuisten ruumiillisuuksista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Shilling, Chris 1993: *The Body & Social Theory*. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Seaton, Elizabeth 1987: Profaned Bodies and Purloined Looks: The Prisoners Tattoo and the Researcher's Gaze. *Journal of Communication Inquiry* Vol. 11, nro 2, 17–25.
- Siivonen, Timo 1996: *Kyborgi – Koneen ja ruumiin niveltyymiä subjektissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Sweetman, Paul 1999: Anchoring the (Postmodern) Self? Body Modification, Fashion and Identity. Teoksessa Mike Featherstone: *Body Modification*, 51–76. London: SAGE Publications Ltd.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Turner, Bryan S. 1999: The Possibility of Primitiveness: Towards a Sociology of Body Marks in Cool Societies. Teoksessa Mike Featherstone: *Body Modification*, 39 – 50. London: SAGE Publications Ltd.

Vale, V & Juno, A (toim) 1989: Modern Primitives: An Investigation of Contemporary Adornment and Ritual. San Francisco: V/Search.

Wells, H. G. 1932. The Work, Wealth and Happiness of Mankind. London: William Heinemann.

LIITE 1

HAASTATTELURUNKO

Nimi:

Ikä:

Ammatti:

Asuinpaikka:

OMA KEHO:

Millaisia kehonmuokkauksia sinulla on? Montako?

Missä kohtaa kehoa?

Millainen suhde/suhtautuminen sinulla on omaan kehoosi? Miten se on muuttunut

a) iän myötä

b) kehonmuokkausten myötä?

Tavoitteletko ihannekehoa?

Millaisina tapahtumina koet kehonmuokkausten ottamisen? Edustavatko ne sinulle jonkinlaista riittä (yksilön oikeus omaan ruumiiseen vs. yhteiskunnan kontrolli)?

Milloin otit ensimmäisen lävistyksesi/tatuointisi/muun muokkauksen?

- Miksi? Mistä kiinnostus heräsi?
- Millaisia ajatuksia se herätti sinussa silloin ja nyt?

Milloin aloitit kehonmuokkausten tekemisen?

Oletko joutunut perustelemaan valintojasi lävistysten/tatuointien/venytysten/muiden muokkausten suhteen?

Muuttuuko suhtautumisesi kehoon jollain tapaa muokkausten myötä?

Voiko keho olla koskaan "valmis"?

Koetko muuttuvasi kehonmuokkausten myötä muutenkin kuin ulkoisesti? Miten?

Millaista huomiota kehonmuokkauksesi ovat saaneet?

Ovatko kehonmuokkauksesi vaikeuttaneet esim. työnsaantia? Oletko joutunut peittelemään kehonmuokkauksiasi?

TATUOINNIIT:

Mitä omat tatuointisi edustavat sinulle?

Millainen on mielestäsi hyvä tatuointi? Onko olemassa huonoja tatuointeja?

Kadutko tai oletko peittänyt/poistattanut tatuointejesi? Jos olet, miksi?

Aiotko hankkia lisää tatuointeja?

Millaisena näet tatuointien roolin nykyisin? Muoti-ilmiö?

Millaisia ajatuksia television tatuointiohjelmat herättävät sinussa?

LÄVISTYKSET:

Koetko lävistysten olevan jollain tapaa ei-pysyvämpiä kuin tatuoinnit?

Koetko lävistysten olevan hyväksyttävämpiä kuin tatuoinnit?

Kuinka yleisenä näet lävistykset verrattuna tatuointeihin?

Onko lävistyksillä samanlaisia syviä merkityksiä, joita yleensä liitetään tatuointeihin?
Otetaanko niitä helpommin kuin tatuointeja (vrt. tatuointien tarinat)?

Onko mielestäsi olemassa hyviä ja huonoja lävistyksiä?

Onko sinulla ollut joitain ongelmia lävistyksiesi suhteen, esimerkiksi paranemisen kanssa?

Millainen lävistys on kaunis?

Oletko poistanut lävistyksiäsi? Miksi?

Venytyksistä, yleistymisestä

MUU KEHONMUOKKAUS:

Mitä radikaalimpia muokkauksia sinulla on? Mitä ajatuksia rajummat muokkaukset herättävät sinussa?

Millaisten ihmisten ajattelet ottavan tai harjoittavan tällaisia kehonmuokkauksia? Mitä riskejä niihin liittyy?

Kuinka yleisinä näet rajummat kehonmuokkaustekniikat Suomessa? Uskotko niiden yleistyvän (vrt. plastiikkakirurgian ja tatuointien "normalisoituminen")

Millaisena näet teknologisoituneen kehonmuokkauksen tulevaisuuden?

Uskotko teknologisoituneen kehonmuokkauksen yleistyvän?

Lasketko kehoon istutettavat implantit ym. perinteisenä kehonmuokkauksena (ei näkyvillä, visuaalinen aspekti puuttuu). Voidaanko ne laskea osasi yksilön identiteettityötä?

Miten uskot sen vaikuttavan laajemmalla tasolla, esimerkiksi lakisisältö ja vastuukysymykset?